Marta Puszka

STARE DRUKI LUBELSKIE w Bibliotece Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej

Marta Puszka

STARE DRUKI LUBELSKIE w Bibliotece Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej
Lublin 2021

Ministerstwo
Edukacji i Nauki

Dofinansowano z programu „Społeczna odpowiedzialność nauki”
Ministra Edukacji i Nauki.

Redakcja wydawnicza
Lech Maliszewski

Redakcja wspomagająca
Urszula Poślada

Redakcja techniczna
Agnieszka Muchowska

Projekt okładki i stron tytułowych
Krzysztof Trojnar

Skład
Draco Design

Skany stron tytułowych druków lubelskich
Piotr Kostko

Na okładce wykorzystano zdjęcie oprawy ze zbiorów Biblioteki UMCS
fot. *Arkadiusz Zawadzki*

© Wydawnictwo UMCS, Lublin 2021

ISBN 978-83-227-9490-6

Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej
ul. Idziego Radziszewskiego 11, 20-031 Lublin
tel. 81 537 53 04
www.wydawnictwo.umcs.eu
e-mail: sekretariat@wydawnictwo.umcs.lublin.pl

Dział Handlowy
tel./faks 81 537 53 02
Księgarnia internetowa: www.wydawnictwo.umcs.eu
e-mail: wydawnictwo@umcs.eu

Druk i oprawa
Mazowieckie Centrum Poligrafii Wojciech Hunkiewicz
ul. Lisi Jar 29, 05-270 Marki

SPIS TREŚCI

Wstęp 5
Drukarnie w Lublinie w wiekach XVII i XVIII 7
Wykaz prezentowanych druków 16
Drukarnia Pawła Konrada (1630–1636) 19
Drukarnia Anny Konradowej (1636–1648) 29
Drukarnia Jana Wieczorkowicza (1649–1656) 43
Druk Georga Förstera (1646–1655) 49
Drukarnia Jezuitów (1683–1773) 53
Drukarnia Komisji Edukacji Narodowej (1774–1781) 129
Drukarnia Trynitarzy (1781–1816) 133
Varia 148
Literatura 150

WSTĘP

W niniejszym albumie przedstawiono wszystkie lubelskie stare druki znajdujące się w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Marii-Curie Skłodowskiej w Lublinie.

Prezentację druków skomponowano chronologicznie w odniesieniu do poszczególnych drukarni, począwszy od pierwszego, wydrukowanego w 1630 roku, aż do ostatniego, wydanego w 1798 roku. Przedstawiono: szczegółowy opis bibliograficzny, numer pozycji znajdujący się w *Bibliografii starych druków lubelskich* Ireny Dziok-Strelnik, sygnaturę, pod którą dany druk figuruje w zbiorze bibliotecznym. Jeśli dzieło zostało opublikowane w Bibliotece Cyfrowej UMCS, dodawano również link z adresem internetowym.

Ponadto przy każdym druku umieszczono informacje dotyczące jego autora, ewentualnie tłumacza, adresata dedykacji oraz – czasem – okoliczności powstania dzieła. Niekiedy w skrócie przedstawiono tematykę dzieła oraz jego układ tekstowy. W zależności od druku te informacje są mniej lub bardziej obszerne. Na końcu opisu znajduje się informacja o okolicznościach i sposobie nabycia poszczególnych egzemplarzy przez Bibliotekę UMCS, ich proweniencji, jeśli jest znana, a także o stanie zachowania oraz ewentualnych defektach.

Do prezentacji opisu druku dodano materiał ilustracyjny – stronę tytułową dzieła. Niestety, niektóre utwory nie mają stron tytułowych, więc wybrano inne karty, na przykład z dedykacją. Prezentowany materiał ilustracyjny pochodzi wyłącznie ze zbioru starodruków będących w posiadaniu Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Aby uzmysłowić Czytelnikowi rzeczywisty wygląd i stan zachowania druków, nie poprawiano ani nie ulepszano wyglądu ilustracji.

W albumie występują przede wszystkim strony tytułowe druków, dlatego warto w kilku słowach przybliżyć ich kompozycję. Temat ten został opracowany przez Marię Judę.[1] Charakterystyczny był pojawiający się w okresie baroku długi tytuł, w którym zawarta była treść utworu. Zmiana gustów estetycznych doprowadziła do skrócenia tytułu dopiero w drugiej połowie XVIII wieku. Przyczyniła się do tego chęć publikacji mniejszych formatów druków, a tytuły zaczęły określać najważniejszy problem dzieła. Dzięki takim zabiegom karta tytułowa stała się bardziej przejrzysta i czytelna. Ponadto zaczęły się pojawiać karty przedtytułowe ze skróconym tekstem tytułu, umieszczonym najczęściej pośrodku.

Poza informacjami o autorze, tytule i adresie wydawniczym umieszczano na stronach tytułowych również dane o ilustracjach, liczbie wydań i numerze tomu, a także podawano nazwiska tłumaczy dzieł obcych.

Kompozycja strony tytułowej zmieniała się zależnie od rozwoju sztuki typograficznej oraz gustów estetycznych. Aby uzyskać większą czytelność i przejrzystość karty tytułowej, stosowano różny krój czcionki oraz druk dwubarwny, a niekiedy również ozdobne ramki. Do połowy XVIII wieku charakterystyczne były długie tytuły z zagęszczeniem elementów drukarskich, dopiero w drugiej połowie XVIII wieku można zaobserwować większą oszczędność w kompozycji stron tytułowych. Zasadą kompozycji karty tytułowej było wykorzystanie w pierwszym wersie, rozpoczynającym tytuł, pisma największego stopnia, w kolejnych już coraz mniejszego. Do składu używano zarówno majuskulnych, jak i minuskulnych liter antykwowych i kursywnych. W drugiej połowie XVIII wieku pojawiły się strony tytułowe komponowane tylko z dużych liter.

Nieodłącznym elementem karty tytułowej była jej szata graficzna. Na stronach tytułowych druków tu prezentowanych nie jest ona zbyt bogata. Pojawiają się drzeworytowe ramki ozdobne, zwłaszcza w drukach z XVII wieku. W późniejszym okresie można zauważyć umieszczane na karcie tytułowej delikatne winietki i ozdobniki, złożone głównie z motywów roślinnych, umieszczane zwykle pomiędzy tytułem a adresem wydawniczym.

[1] M. Juda, *Karta tytułowa staropolskiej książki drukowanej*, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce", 2002, t. 46, s. 67–78.

Jak ustaliła Maria Juda, karta tytułowa staropolskiej książki drukowanej nie odbiegała zbytnio od karty tytułowej znanej z europejskiej tradycji drukarskiej, różnica polegała jednak na jakości realizacji typograficznej.

W prezentowanym albumie zmiany w kompozycji i wyglądzie strony tytułowej starych druków są wyraźnie zauważalne, tym bardziej że dotyczą okresu blisko 170 lat od ukazania się pierwszego prezentowanego druku, czyli *Słonecznika*, aż po ostatni przedstawiony – *Noc Younga*.

***

W tym miejscu kieruję słowa podziękowania do Pana dra Piotra Rudzińskiego, kierownika Oddziału Zbiorów Specjalnych Biblioteki UMCS, za udzielenie mi wielu cennych wskazówek i podpowiedzi, istotnych dla powstania tego albumu. Serdeczne podziękowania kieruję również do Pana mgra Piotra Kostki, kierownika Oddziału Przechowywania, Konserwacji i Digitalizacji Zbiorów Biblioteki UMCS za wykonanie skanów zamieszczonych w niniejszej publikacji.

LUBELSKIE DRUKARNIE W WIEKACH XVII I XVIII

Początki drukarstwa polskiego w Lublinie są nieco tajemnicze. Zachował się pierwszy druk wydany tu w 1630 roku w języku polskim, *Słonecznik*, który wyszedł spod pras oficyny wydawniczej Pawła Konrada. Prawie nic nie wiemy o osobie drukarza – kim był, kiedy i skąd przybył do miasta nad Bystrzycą oraz kiedy założył drukarnię. Wiemy natomiast, że rozpoczął lubelską historię drukarstwa polskiego i że zmarł w roku 1636.

Wiek XVI i pierwsza połowa XVII stulecia były okresem największego rozkwitu i znaczenia Lublina w dziejach dawnej Polski. Dzięki swojemu położeniu u styku Polski, Litwy i Rusi oraz na skrzyżowaniu szlaków handlowych łączących północ z południem i zachód ze wschodem miasto zyskało ogromne możliwości rozwoju życia gospodarczego, politycznego i kulturalnego.[1]

O wysokiej pozycji Lublina pośród innych polskich miast świadczą też nadawane mu liczne i doniosłe przywileje królewskie. W 1448 roku, dzięki przywilejowi króla Kazimierza Jagiellończyka, do odbywającego się już od 1392 roku jarmarku dodano trzy nowe. Życie w mieście było podporządkowane terminom jarmarków. Zjeżdżali na nie kupcy z całej Polski, ale również z Europy i Azji, co niewątpliwie umożliwiało przepływ również różnych informacji, myśli, wzorców oraz idei.[2]

Do rozwoju miasta z pewnością przyczynił się związek Polski i Litwy, trwający nieustannie od końca XIV wieku. Od 1474 roku Lublin był stolicą województwa, odbywały się tutaj sejmiki szlachty, w mieście była też siedziba starosty oraz sądów ziemskich i grodzkich. Na Zamku lubelskim często gościli królowie i dostojnicy państwowi, rozstrzygane były również sprawy wagi państwowej, czego doskonałym przykładem było podpisanie w 1569 roku aktu Unii polsko-litewskiej. Wielkie znaczenie dla rozwoju gospodarczego i kulturalnego miasta miało też ustanowienie w Lublinie w 1578 roku Trybunału Koronnego dla całej prowincji małopolskiej.[3]

Pomyślny rozwój miasta w XVI stuleciu wpłynął również na podwyższenie poziomu kulturalno-umysłowego jego mieszkańców. Na kartach historii zapisało się wiele nazwisk znanych lublinian z tamtego okresu. Wśród najznakomitszych osobistości lubelskich znajduje się Biernat z Lublina (ok. 1465–ok. 1529), renesansowy poeta, tłumacz i bajkopisarz, który podpisywał się zlatynizowaną formą „*Bernardus Lublinius*", czyli „Lubelczyk".[4] Z Lublinem związany był także Sebastian Fabian Klonowic (1545–1602), poeta, urzędnik, pisarz miejski oraz kompozytor.[5] Mieszczanie lubelscy wyjeżdżali studiować w Akademii Krakowskiej, a także na uniwersytetach poza granicami kraju.[6] Byli wśród nich późniejsi bakałarze, znawcy prawa oraz doktorzy medycyny. Wielu wykształconych lublinian po powrocie do miasta aktywnie uczestniczyło w życiu politycznym gminy miejskiej, pełniąc urzędy rajców lub ławników.[7]

---

[1] O powstaniu i początkach Lublina zob. R. Szczygieł, *Lokacja Lublina na prawie magdeburskim i jego dzieje w XIV i XV wieku*, [w:] *Lublin. 700 lat dziejów miasta*, red. G. Figiel, R. Szczygieł, W. Śladkowski, Lublin 2017, s. 37–60.

[2] R. Szczygieł, *Lublin czasów renesansu i baroku. Gospodarczy, polityczny i kulturalny wizerunek miasta*, „Annales Universitatis Mariae Curia-Skłodowska", Sectio FF, 2005, t. 23, s. 12–13; R. Szczygieł, *Lokacja Lublina na prawie…*, s. 55–56; G. Jakimińska, *Złoty wiek Lublina*, [w:] *Lublin. 700 lat dziejów…*, s. 69–72.

[3] G. Jakimińska, *Elita władzy lubelskiej gminy miejskiej w latach 1555–1651*, Lublin 2012, s. 16; H. Gmiterek, *Lublin jurydyk i Trybunału Koronnego*, [w:] *Lublin. 700 lat dziejów…*, s. 93–95.

[4] D. Chemperek, *Biernat z Lublina i jego czasy. Najnowsze badania*, [w:] *Biernat z Lublina a literatura i kultura wczesnego renesansu w Polsce*, red. J. Dąbkowska-Kujko, A. Nowicka-Struska, Lublin 2015, s. 10.

[5] G. Jakimińska, *Elita władzy…*, s. 186; M. Mejor, *Poeta Sebastian Klonowic zapoznanym kompozytorem – zbiór pieśni Hebdomas (1581 rok)*, [w:] *Lublin w kulturze, kultura w Lublinie. Dziedzictwo kulturowe miasta od średniowiecza do współczesności*, red. P. Dymmel i R. Jop, Lublin 2018, s. 457–468.

[6] M. Chachaj, *Studia uniwersyteckie lublinian w czasach staropolskich*, [w:] *Lublin w dziejach i kulturze Polski*, pod red. T. Radzika i A. A. Witusika, Lublin 1997, s. 105–114; G. Jakimińska, *Elita władzy…*, s. 91–110.

[7] M. Chojęta, *Elita władzy lubelskiej gminy miejskiej od XIV do połowy XVI wieku*, Lublin 2008, niepublikowana praca doktorska, Biblioteka Główna UMCS, sygn. PK3300; G. Jakimińska, *Elita władzy…*

Na przełomie wieków XVI i XVII w mieście nad Bystrzycą doszło też do kilku dysput wyznaniowych między przedstawicielami różnych kręgów Kościoła katolickiego i intelektualistami ariańskimi,[8] co także wpłynęło korzystnie na ożywienie życia umysłowego i kulturalnego Lublina.

Przedstawione tu okoliczności świadczą o korzystnych warunkach rozwoju ekonomicznego i kulturalnego miasta, stwarzających zapotrzebowanie na słowo drukowane. Ponadto w Lublinie od lat 30-tych XVI wieku działała bardzo dobrze prosperująca papiernia, jedna z największych w kraju, położona na prawym brzegu Bystrzycy, przy Wielkim Stawie, na gruncie wsi Tatary.[9] Jednakże w zachowanych drukach z XVI wieku nie ma ani jednego nazwiska drukarza polskiego działającego w Lublinie. Zainteresowanie książkami na pewno było – działały przecież szkoły: od połowy XIV wieku szkoła farna, szkoła przy kościele św. Mikołaja na Czwartku, od 1586 roku kolegium jezuickie, a także zlokalizowane poza miastem szkoły innowiercze, kalwińskie i ariańskie.[10] Wiadomo również, że mieszczanie lubelscy wykazywali zainteresowanie słowem drukowanym, o czym świadczą liczne zapisy książek w inwentarzach.[11] Ponadto w Lublinie w I połowie XVI wieku odnotowano działalność licznej grupy księgarzy, m. in. Wawrzyńca Latowickiego, Pawła Migdałowskiego, Sebastiana Majera czy Jana Wieczorkowicza, późniejszego drukarza.[12] Można więc przypuszczać, że potrzeby miasta w kwestii zaopatrywania w książki zaspokajane były drogą handlu, szczególnie w okresach odbywania się jarmarków czy sesji trybunalskich.

Warto zwrócić uwagę również na działalność drukarni żydowskiej w Lublinie, którą założyli około 1547 roku Izaak syn Chaima i Józef syn Jakoba Jakar.[13] W 1550 roku Józef otrzymał przywilej królewski na prowadzenie drukarni ksiąg hebrajskich. W kolejnych latach zmieniali się właściciele, czasami zawieszano jej działalność ze względu na wydarzenia polityczne lub klęski żywiołowe, jednak pomimo różnych zawirowań dziejowych przetrwała do 1685 roku.[14] Produkcja wydawnicza drukarni hebrajskiej była nastawiona głównie na zaspokajanie potrzeb czytelniczych współwyznawców.[15]

Za początek drukarstwa polskiego w Lublinie przyjmuje się rok 1630. Spod pras działającej wówczas w mieście drukarni Pawła Konrada wyszły wtedy dwa druki: *Słonecznik* autorstwa jezuity Jeremiasza Drexeliusa[16] oraz *Symbolum epithalamicum* autorstwa bakałarza zamojskiego Pawła Mirowskiego.[17] Nie wiadomo jednak, czy drukarnia nie działała już wcześniej, a do naszych czasów po prostu nie dotrwały wydawane przez nią książki.[18] Niewiele też jest informacji o drukarzu Pawle Konradzie. Znana jest jedynie data jego śmierci – 1636 rok – ponieważ od tego czasu na kartach tytułowych druków występowało już imię wdowy po nim, Anny.[19]

---

[8] H. Gmiterek, *Dysputy wyznaniowe w Lublinie na przełomie XVI-XVII wieku*, [w:] *Lublin w kulturze…*, s. 87-97.

[9] P. Gdula, *Drukarstwo lubelskie*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska", Sectio F, 1953, t. 8, nr 2, s. 42-43; W. Budka, *Papiernie w Lublinie i w Kocku*, „Archeion", 1956, t. 25, s. 257.

[10] M. Juda, *Kultura książki na Lubelszczyźnie w czasach staropolskich. Zarys problematyki*, [w:] *Książki i historia. Księga Jubileuszowa ofiarowana dr. Zdzisławowi Bieleniowi z okazji 50-lecia nieprzerwanej pracy w Bibliotece im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie*, Lublin 2008, s. 66.

[11] E. Torój, *Inwentarze księgozbiorów mieszczan lubelskich z lat 1591-1678*, Lublin 1997; A. Wnuk, *Mieszczanie lubelscy przełomu XVI/XVII wieku a książka*, [w:] *Lublin a książka. Materiały z konferencji naukowej Lublin-Pszczela Wola, 6-7 listopada 2002 r.*, pod red. A. Krawczyka i E. Józefowicz-Wisińskiej, Lublin 2004, s. 73-89.

[12] I. Dziok-Strelnik, *Bibliografia starych druków lubelskich 1630-1800*, Lublin 1997, s. 22.

[13] Tamże, s. 20; M. Juda, *Kultura książki…*, s. 66.

[14] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku, t. 1: Małopolska, cz. 2: Wiek XVII-XVIII, vol. 2: L-Ż i drukarnie żydowskie*, pod red. J. Pirożyńskiego, Kraków 2000, s. 714-730; M. Bendowska, *Drukarstwo żydowskie w Lublinie w drugiej połowie XVII wieku*, [w:] *Lublin w kulturze…*, s. 339-350.

[15] M. Juda, *Kultura książki…*, s. 67.

[16] Więcej o *Słoneczniku* patrz poz. 1 niniejszego albumu.

[17] Jest to panegiryk poświęcony zaślubinom Stefana Aksaka z Katarzyną z Czołhańskich. Według informacji na karcie tytułowej, druk ten ukazał się w sierpniu 1630 roku. Zob. *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 311-312.

[18] M. Juda, *Konrad Paweł*, [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku, t. 1: Małopolska, cz. 2: Wiek XVII-XVIII, vol. 1: A-K*, pod red. J. Pirożyńskiego, Kraków 2000, s. 332-333.

[19] H. Gawarecki, *O pierwszych książkach polskich drukowanych w Lublinie*, „Bibliotekarz Lubelski", 1965, nr 3-4, s. 19-31; M. Juda, *Konrad Paweł…*, s. 332.

W ciągu sześciu lat działalności drukarni Pawła Konrada ukazało się ponad czterdzieści druków.[20] Zasób typograficzny i graficzny warsztatu drukarskiego nie był zbyt bogaty. Do druku tekstów w języku polskim używano szwabachy – tekstowej oraz nagłówkowej.[21] Natomiast antykwy i kursywy używano do druku tekstów w języku łacińskim, dedykacji, niektórych tytułów rozdziałów, żywej paginy, cytatów łacińskich i polskich, przypisów na marginesach, a także kompozycji kart tytułowych.[22]

Niezbyt zasobny był też zestaw drzeworytów. Oficyna Pawła Konrada posiadała kilka winiet ramkowych o motywie roślinnym, używanych do zdobienia kart tytułowych i marginesów, a także kilka winietek, również o motywie roślinnym.[23] Ponadto używano kilka konturowych drzeworytów heraldycznych, które były odbijane na odwrocie karty tytułowej.[24]

Warto kilka słów poświęcić przedstawieniu dorobku treściowego oficyny Konradowskiej. Podobnie, jak w wielu innych polskich drukarniach pierwszej połowy XVII wieku, najczęściej publikowane były panegiryki, zachowało się 26 tytułów.[25] Wydawane były przeważnie w języku łacińskim, z okazji ślubów, narodzin, zwycięstw. Wśród nich odrębną grupę stanowią drukowane kazania wygłaszane podczas pogrzebów znanych osobistości życia politycznego i społecznego oraz ich bliskich.[26] Wydawano dzieła o tematyce religijno-moralnej, wśród nich choćby wspomniany już *Słonecznik*. Drukowano utwory odnoszące się do wydarzeń politycznych i ustrojowych oraz kalendarze, na przykład Jerzego Lemki.[27] W dużo mniejszym zakresie pojawiały się dzieła o tematyce świeckiej.

Od 1636 roku drukarnią kierowała Anna, wdowa po Pawle Konradzie. Prawdopodobnie samodzielnie prowadziła oficynę do roku 1649, kiedy to sprzedała warsztat typograficzny księgarzowi Janowi Wieczorkowiczowi i jego żonie Marynie, za sumę 250 florenów polskich.[28] Na drukach imię Anny jako wdowy pojawiło się następnie w latach 1659 i 1660, stąd przypuszczenie, że Anna, wdowa po Pawle Konradzie, wyszła za mąż za owdowiałego wówczas Jana Wieczorkowicza i po jego śmierci znów prowadziła drukarnię.[29]

Repertuar wydawniczy drukarni prowadzonej przez Annę Konradową przedstawiał się podobnie jak wówczas, gdy kierował nią Paweł Konrad. Nadal przeważały dzieła o tematyce religijnej, panegiryki oraz kazania pogrzebowe autorstwa dominikanów, jezuitów i karmelitów.[30] Podobnie było z zasobem typograficznym, który nie został odnowiony ani uzupełniony. Nadal dysponowano dwoma stopniami antykwy tekstowej, dwoma nagłówkowej, dwoma stopniami kursywy, dwoma stopniami szwabachy tekstowej i jednym nagłówkowej.[31] Zarówno druki wydawane przez Pawła Konrada, jak i wdowę po nim Annę nie wyróżniały się dobrym poziomem typograficznym, były wykonane niestarannie i niedokładnie.[32]

---

[20] Według I. Dziok-Strelnik były to 42 druki, zob. *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 25. Natomiast z ustaleń M. Judy wynika, że trzeba doliczyć jeszcze jeden druk, wydany w Lublinie około 1631 roku; brak nazwiska drukarza, ale po analizie typograficznej można przypuszczać, że druk wyszedł z drukarni Pawła Konrada, zob. M. Juda, *Konrad Paweł…*, s. 335. Z kolei J. Witkowska-Kunach dorobek wydawniczy Pawła Konrada oceniła na 45 druków, zob. J. Witkowska-Kunach, *Stan badań nad produkcją wydawniczą drukarni Pawła Konrada i jego następców w latach 1630-1667*, [w:] *Lublin a książka…*, s. 191.

[21] M. Juda, *Konrad Paweł…*, s. 335.

[22] Tamże.

[23] Tamże, s. 336.

[24] Tamże.

[25] Tamże, s. 333.

[26] Tamże.

[27] Tamże, s. 334.

[28] *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 23.

[29] M. Juda, *Konradowa Anna*, [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku, t. 1: Małopolska, cz. 2: Wiek XVII-XVIII, vol. 1: A-K*, pod red. J. Pirożyńskiego, Kraków 2000, s. 337. Odmiennego zdania jest I. Dziok-Strelnik, która uważa, że to przypadkowa zbieżność imion: Anna, wdowa po Janie Wieczorkowiczu, to inna osoba, zob. *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 23-24.

[30] M. Juda, *Konradowa Anna…*, s. 337.

[31] Tamże.

[32] Tamże.

W latach 1649–1656 drukarnię w Lublinie prowadził Jan Wieczorkowicz. Z zachowanych archiwaliów wynika, że pochodził z Solca, a prawo miejskie przyjął w Lublinie w 1648 roku.[33] Zajmował się również działalnością księgarską i introligatorską.[34] Natomiast od 1653 roku na drukach wydawanych przez drukarnię określał się jako typograf Jego Królewskiej Mości, co świadczy o uzyskaniu przywileju królewskiego chroniącego wydawnictwa przed nielegalnymi przedrukami.[35] Świadczy to także o przedsiębiorczości i zawodowych umiejętnościach Jana Wieczorkowicza.[36]

Drukarz posługiwał się tym samym zasobem typograficznym, jakiego używali Paweł Konrad i wdowa po nim Anna. Niemniej jednak zauważalny był znacznie wyższy poziom typograficzny wydawanych dzieł. Skład był staranniejszy, umiejętnie dobierano elementy zdobnicze, a także przykładano większą wagę do dbałości o kompozycję karty tytułowej.[37]

W okresie działalności drukarni Wieczorkowicza spod pras wyszło 31 druków – 21 dzieł w języku łacińskim oraz 10 w języku polskim.[38] Nadal ukazywały się kazania okolicznościowe, głównie mowy pogrzebowe. Drukowano również dzieła o tematyce religijnej, wśród których na uwagę zasługuje trzyczęściowe dzieło dominikanina Pawła Ruszla *Skarb nigdy nieprzebrany*. Druk ten poświęcony został kultowi drzewa Krzyża Świętego, znajdującego się w kościele Dominikanów w Lublinie.[39] Wydawano także druki o tematyce świeckiej, najczęściej relacje z pola walki, o sukcesach wojsk polskich i inne.[40]

Równolegle z działalnością drukarni pod kierownictwem Jana Wieczorkowicza w Lublinie istniała filia księgarska, założona przez gdańskiego nakładcę Georga Förstera.[41] Prowadził ją w latach 1646–1655 i wydał w tym czasie jedenaście druków, jako miejsce wydania wskazując Lublin.[42] Niestety, właściwy adres wydawniczy jest w większości przypadków nieznany, jedynie dwa druki w kolofonie zawierają informację o miejscu druku – i jest to Antwerpia.[43] Można przypuszczać, że Förster zlecał też druk oficynom krajowym.[44] Mało prawdopodobnym jest jednak, by druki oznaczone jako wydane w Lublinie wyszły spod pras działających w tym czasie lubelskich oficyn drukarskich, gdyż wykonane zostały innym zasobem typograficznym.[45] Wszystkie te dzieła to druki o charakterze religijnym, wyróżniające się wysokim poziomem typograficznym, często zawierające miedziorytowe frontispisy i ilustracje.[46]

[33] M. Juda, *Wieczorkowicz Jan*, [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku, t. 1: Małopolska, cz. 2: Wiek XVII-XVIII, vol. 2: L-Ż i drukarnie żydowskie*, pod red. J. Pirożyńskiego, Kraków 2000, s. 647.
[34] *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 26.
[35] M. Juda, *Wieczorkowicz Jan*, [w:] *Słownik biograficzny miasta Lublina*, pod red. T. Radzika, A. A. Witusika, J. Ziółka, Lublin 2009, t. 3, s. 328.
[36] *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 26.
[37] M. Juda, *Wieczorkowicz Jan*, [w:] *Drukarze dawnej Polski…*, s. 650.
[38] M. Juda, *Wieczorkowicz Jan*, [w:] *Słownik biograficzny…*, s. 328.
[39] Tamże.
[40] J. Witkowska-Kunach, *Stan badań nad produkcją…*, s. 189-190.
[41] Georg Förster (ok. 1615-1660) był wydawcą i księgarzem, studiował we Włoszech i Niderlandach. Od 1637 roku prowadził z ojcem w Gdańsku księgarnię. W 1644 roku otrzymał od króla Władysława IV przywilej pozwalający na sprzedaż książek w miastach Korony i Litwy, w 1645 roku przywilej na wydawanie książek, a w 1647 roku został księgarzem królewskim. Poza Lublinem, miał własne filie księgarskie w Warszawie (od 1655) oraz w Krakowie (po 1653). Współpracował z drukarniami na terenie kraju, jak też w Niderlandach, kierując się często miejscem zamieszkania autora drukowanej publikacji. W Gdańsku nie prowadził własnej drukarni (choć czasami tak się przyjmuje), lecz korzystał z usług innych drukarzy, na przykład Davida Friedricha Rhetego czy Andreasa Hunefelda. Rzadko kiedy na stronach tytułowych wydawanych przez niego książek pojawiała się informacja o drukarni, dlatego trudno je dokładnie wskazać. Zob.: strona Gedanopedia, dostęp 17.03.2021, https://www.gedanopedia.pl/gdansk/?title=F%C3%96RSTER_GEORG
[42] J. Witkowska-Kunach, *Stan badań nad produkcją…*, s. 192.
[43] *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 22.
[44] Tamże.
[45] J. Witkowska-Kunach, *Stan badań nad produkcją…*, s. 192.
[46] *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 22.

Po śmierci Jana Wieczorkowicza w 1656 roku drukarnię prowadziła wdowa po nim Anna. Znane są dwa druki, pochodzące z lat 1659 i 1660, na których w adresie wydawniczym widnieje nazwisko Anna Wieczorkowiczowa.[47]

Od 1661 roku właścicielem drukarni był Stanisław Krasuński, który prawdopodobnie wtedy nabył oficynę od Anny.[48] Fakt ten poświadczają cechy typograficzne wydawanych druków – mają podobny skład pisma i takie same elementy zdobnicze.[49] Drukarnia pod kierownictwem Stanisława Krasuńskiego działała do 1667 roku, dysponując nadal tym samym zasobem typograficznym.[50] Przez ten okres spod pras lubelskiej oficyny wyszło 8 druków o różnej tematyce. Były wśród nich kazania pogrzebowe, utwór marynistyczny oraz tekst przedstawienia teatralnego uczniów kolegium jezuickiego. Później działalność drukarni wygasła, prawdopodobnie naturalnie, zważywszy na znaczny stopień zużycia materiału typograficznego, a także śmierć właściciela.[51] Nie bez znaczenia były też bieżące wydarzenia polityczne i toczące się działania wojenne.[52]

Kolejnym etapem rozwoju polskiego drukarstwa w Lublinie było powstanie drukarni jezuickiej. Pierwszy druk spod jej pras wyszedł w 1683 roku, nie jest wykluczone jednak, że działała kilka lat wcześniej.[53] Na temat drukarni jezuickiej, jej historii i działalności wiadomo dużo więcej niż o innych dzięki zachowanym źródłom.

Jezuici zostali sprowadzeni do Lublina już w 1581 roku przez późniejszego biskupa i prymasa Bernarda Maciejowskiego. Otrzymali wówczas od niego również zabezpieczenie materialne w postaci dóbr chodelskich. Dostali też kamienicę od wojewody krakowskiego Andrzeja Tęczyńskiego.[54] W następnych latach zakon powiększał swój stan posiadania, otrzymując szereg darowizn w majątkach ziemskich, nieruchomościach i gotówce oraz czerpiąc zyski z gospodarowania swoimi posiadłościami.[55] W swojej działalności jezuici skupili się na walce z reformacją oraz na szkolnictwie i wychowaniu młodzieży.[56]

Prowadzona przez jezuitów drukarnia była w tym czasie jedyną oficyną wydawniczą w Lublinie. Jej działalność zakończyła się w 1773 roku wraz z kasatą zakonu jezuitów przez papieża Klemensa XIV.[57]

Oficyna jezuicka otrzymywała przywileje królewskie na swoją działalność. Pierwszy, jako akt jednorazowy, drukarnia uzyskała w 1703 roku od króla Augusta II[58] – na druk konstytucji sejmowych, których nikomu nie można było przedrukowywać pod karą grzywny. Około 1740 roku oficyna jezuicka otrzymała kolejny przywilej, nadający jej takie same prawa, jakie już miały inne typografie zakonne i świeckie.[59]

Cały kompleks kolegium jezuickiego, rozbudowywanego przez lata, znajdował się w miejscu dzisiejszej siedziby Archiwum Państwowego w Lublinie, przy placu katedralnym. Drukarnia usytuowana była na parterze w najstarszym do dziś zachowanym skrzydle północnym, przylegającym do wieży trynitarskiej.[60] Dysponowała dwoma izbami, w pierwszej i zarazem największej

[47] Tamże, poz. 2, s. 65, poz. 1142, s. 538.
[48] M. Juda, *Krasuński Stanisław*, [w:] *Słownik biograficzny…*, s. 163-164.
[49] Tamże.
[50] Tamże. Szczegółową analizę typograficzną wybranych druków z różnych okresów działalności oficyny Konradowskiej przedstawiła A. Sawa w swojej pracy doktorskiej: A. Sawa, *Struktura tekstu a jego realizacja typograficzna w drukach lubelskich z XVII wieku*, niepublikowana praca doktorska w formie elektronicznej, dostępna w Bibliotece Cyfrowej UMCS, sygn. PK4541, s. 54-374.
[51] M. Juda, *Krasuński Stanisław*, [w:] *Słownik biograficzny…*, s. 163-164.
[52] Tamże.
[53] M. Juda, *Jezuici w Lublinie*, [w:] *Drukarze dawnej Polski…*, s. 273.
[54] Tamże, s. 271.
[55] I. Strelnikowa, *Lubelska drukarnia jezuicka (1683-1773)*, „Bibliotekarz Lubelski", nr 1-2, s. 7.
[56] M. Juda, *Jezuici w Lublinie…*, s. 271.
[57] Tamże, s. 273.
[58] Tamże. Tekst tego przywileju znajduje się na verso strony tytułowej druku *Constitvcye Seymv Walnego Dwvniedzielnego Lubelskiego*, wydanego w 1703 roku. Zob. pozycja 17 niniejszego albumu.
[59] M. Juda, *Jezuici w Lublinie…*, s. 273.
[60] I. Strelnikowa, *Lubelska drukarnia jezuicka…*, s. 8.

znajdowały się prasy drukarskie, a w drugiej mieszkał drukarz.[61] Na drugim piętrze był skład papierów drukarni. Nieopodal znajdowała się izba dla sprzedającego książki oraz introligatornia wyposażona w prasę, stemple i inne niezbędne narzędzia.[62] Oficyna prowadziła księgę inwentarzową, w której zapisywano dane o drukach opuszczających introligatornię oraz tych *in crudo* (czyli w niezłożonych arkuszach).[63]

Drukarnie jezuickie wypracowały własny sposób zarządzania oficynami. Najwyższą władzę w kolegium jezuickim sprawował rektor, mianowany przez generała zakonu. On też decydował o ważniejszych wydatkach związanych z prowadzeniem drukarni, w tym o sprowadzaniu czcionek lub maszyn drukarskich.[64] Znane są nazwiska kilku rektorów z tego okresu, byli to: Rafał Taczanowski (1699–1701), Andrzej Strzemeski (1701–1705), Stefan Sczaniecki (1708–1710), Andrzej Smarżewski (1710–1713), Jan Gzowski (1729–1733), Michał Obrębski (1733–1736).[65] Natomiast samą oficyną zarządzał prefekt. Do jego obowiązków należały: administrowanie drukarnią, nadzór nad produkcją, zapewnienie materiałów niezbędnych w działalności typograficznej, nadzorowanie rozprowadzania książek, składanie sprawozdań rektorowi.[66] Zgodnie z regułą zakonu, prefekci często się wymieniali, co nie wpływało korzystnie na funkcjonowanie drukarni. W okresie działalności oficyny funkcję prefekta pełniło jedenastu jezuitów: Stanisław Grochowicki (1690–1691 i 1700–1702), Jan Sawicki (1703–1704), Jan Badarachi (1741–1742), Michał Kaszubski (1742–1744), Jerzy Pletzer (1744–1745), Antoni Monasterski (1746–1747), Jan Sztholtman (1747–1749), Józef Krzywicki (1749–1750), Józef Strojnowski (1750–1754), Marcin Nazarewicz (1756–1763) i Tomasz Popiel (1763–1773).[67]

Warsztat typograficzny zatrudniał takich pracowników, jak zecer i preser, a także chłopiec do pomocy.[68] Praca zecera polegała na składaniu czcionek w pełny tekst utworu i decydowała o ostatecznym kształcie tekstu.[69] Znane są dwa nazwiska zecerów pracujących w oficynie jezuickiej: Nekowicz (w 1721 roku) oraz Poznański (w 1733 roku).[70] Z kolei preser obsługiwał prasę typograficzną.[71] Ponadto w drukarni pracowali też bracia zakonni – drukarze.

Wiadomo, że w chwili kasaty zakonu jezuitów drukarnia posiadała trzy prasy, ale trudno powiedzieć, od którego roku. Prawdopodobnie działalność rozpoczynała z jedną lub dwiema.[72] Wraz z rozwojem działalności uzupełniano czcionki. Od początku stosowano cztery stopnie majuskulnej antykwy, dwa stopnie minuskulnej oraz kursywę. Później dwukrotnie nabywano nowe czcionki.[73] W latach sześćdziesiątych XVIII wieku dokonano renowacji zasobów typograficznych. Lustracja z 1773 roku wykazała między innymi dużą różnorodność wielkości czcionek, były to: garmond, scholastyka, mytel, parangon i Romana.[74] Ponadto dysponowano winietami i listewkami skomponowanymi z ozdobników oraz prasą do odbijania sztychów, a także używano drzeworytowych klocków do odbijania herbów.[75]

Repertuar wydawniczy drukarni jezuickiej nie odbiegał od wydawanego przez inne oficyny zakonne. Biorąc pod uwagę prawie stuletni okres działania drukarni jezuickiej, nie powinna dziwić różnorodność tematyczna wydawanych dzieł. Przeważały druki o tematyce religijnej, które

[61] M. Juda, *Jezuici w Lublinie…*, s. 273.
[62] Tamże, s. 274.
[63] Tamże.
[64] Tamże, s. 274-275.
[65] Daty urzędowania rektorów podaję za biogramami jezuitów z *Encyklopedii wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564-1995)*, oprac. Ludwik Grzebień, Kraków 2004.
[66] M. Juda, *Jezuici w Lublinie…*, s. 274.
[67] Tamże.
[68] Tamże.
[69] A. Sawa, *Udział korektorów i zecerów w kształtowaniu tekstu drukowanego (na podstawie polskojęzycznych druków z XVI wieku)*, „Folia Bibliologica", 2011/2012, t. 53/54, s. 31.
[70] M. Juda, *Jezuici w Lublinie…*, s. 274.
[71] Tamże.
[72] Tamże, s. 275.
[73] Tamże.
[74] Tamże, s. 276.
[75] *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 38.

stanowiły 36% całej produkcji warsztatu.[76] Były wśród nich dzieła odnoszące się do kultu Matki Bożej, wyjaśniające liturgię i ceremoniał Kościoła katolickiego oraz druki polemiczne.[77] Na drugim miejscu pod względem liczebności wydawanych pozycji były panegiryki.[78] Kolejną grupą wydawniczą były kazania i mowy okolicznościowe, często powiązane z panegirykami.[79] Odnosiły się przeważnie do możnych mecenasów i członków ich rodzin, natomiast mowy wygłaszane były na zaślubinach i pogrzebach, ale też na otwarciu i zamknięciu obrad Trybunału.[80]

Wśród dorobku typograficznego oficyny jezuickiej znajdowały się także dzieła z zakresu retoryki, gramatyki i poetyki. Były to głównie podręczniki, przeważnie dla uczniów kolegium jezuickiego.[81]

Literatura piękna została dosyć marginesowo potraktowana przez oficynę jezuitów, stanowiła jedynie 5% całości wydawniczej.[82] Wydano kilka zbiorów poezji, zbiór opowiadań i bajek dla młodzieży, teksty utworów dramatycznych grywanych na scenach teatru jezuickiego.[83]

Odrębną grupą wydawniczą były niezwykle popularne w tamtych czasach kalendarze. Zawierały stałe rubryki, wykazy panujących władców w Europie, wiadomości astronomiczne oraz wiele przydatnych i praktycznych informacji.[84]

Kolejną grupą były dzieła z dziedziny prawa i druki urzędowe. Wśród nich było wyróżniające się typograficznie dzieło Jana Herburta *Statuta Regni Poloniae*. Drukowano także konstytucje sejmowe.[85]

W niewielkiej liczbie wydawano dzieła z dziedziny nauk ścisłych, matematyki, fizyki, przyrody czy nauk medycznych.[86]

Reasumując, spod pras oficyny zakonu jezuitów przez cały okres jej działalności wyszło przeszło sześćset druków. Prawie 60% z nich stanowiły druki w języku polskim.[87] Należy dodać, że podczas 90 lat swej działalności drukarnia przeżywała swe wzloty i upadki, zależne w dużej mierze od sytuacji politycznej nie tylko Lublina, ale i całego kraju. Miasto było niszczone przez przemarsze wojsk, pożary oraz nawracające epidemie, co negatywnie odbijało się na działalności drukarni.[88]

Po kasacie zakonu jezuitów drukarnię wraz z całym majątkiem przejęła Komisja Edukacji Narodowej. Nadzór nad szkołą i drukarnią objął Ignacy Potocki, wizytator generalny KEN.[89] Do jego obowiązków należało mianowanie prefekta i profesorów szkoły oraz kierownika drukarni, którym został ks. Tomasz Śliwiński.[90] W 1775 roku na dwóch drukach pojawiło się nazwisko Łukasza Szlichtyna z lwowskiej rodziny drukarzy. Był on dzierżawcą oficyny, ale nie wywiązywał się z warunków umowy i wkrótce opuścił Lublin i drukarnię.[91] Wtedy organizację oficyny drukarskiej powierzono Grzegorzowi Piramowiczowi i odtąd nazywała się Drukarnią Komisji Edukacji Narodowej.[92]

---

[76] M. Juda, *Jezuici w Lublinie…*, s. 278.
[77] Tamże.
[78] Tamże, s. 278-279.
[79] Tamże, s. 279.
[80] Tamże.
[81] Tamże.
[82] Tamże, s. 280.
[83] Tamże.
[84] B. Rok, *Osiemnastowieczne kalendarze lubelskich jezuitów*, [w:] *Lublin w dziejach i kulturze Polski*, pod red. T. Radzika i A. A. Witusika, Lublin 1997, s. 149-157.
[85] M. Juda, *Jezuici w Lublinie…*, s. 280.
[86] Tamże, s. 281.
[87] Tamże.
[88] *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 38-49.
[89] M. Juda, *Komisji Edukacji Narodowej drukarnia w Lublinie 1774-1781*, [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku, t. 1: Małopolska, cz. 2: Wiek XVII-XVIII, vol. 1: A-K*, pod red. J. Pirożyńskiego, Kraków 2000, s. 330.
[90] Tamże.
[91] *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 50.
[92] Tamże.

Oficyna drukarska KEN przejęła po jezuitach placówkę dobrze wyposażoną w materiał typograficzny oraz pracującą na trzech prasach.[93] Drukarnia KEN nie zmieniła swego zasobu typograficznego, dalej korzystano z antykwy i kursywy o różnych stopniach.[94] Przez siedem lat działalności wydrukowano 64 dzieła, niezbyt urozmaicone pod względem tematycznym. Przeważały druki okolicznościowe i dzieła różnej treści oraz utwory religijne.[95] Kazania i mowy wygłaszane były z okazji otwarcia i zamknięcia obrad Trybunału Koronnego. Część dorobku wydawniczego związana była także z działalnością edukacyjną KEN.[96] Nowością był druk powieści i powiastek oraz popisów uczniowskich.[97]

We wrześniu 1781 roku Komisja Edukacji Narodowej przekazała drukarnię lubelskiemu zakonowi św. Trójcy, tj. trynitarzom.[98] Zakon ten przybył do Lublina na początku XVIII wieku za staraniem Jerzego Lubomirskiego, wielkiego oboźnego koronnego.[99] Wkrótce rozpoczęto nawet budowę kościoła, ale po śmierci Michała Łosia, kolejnego protektora zakonu, zabrakło funduszy na dokończenie inwestycji. Wówczas trynitarze zdecydowali się przejąć kościół i kolegium pojezuickie.[100] Oficjalnego przekazania kościoła i kolegium wraz z apteką, a także drukarni i wszystkich innych budynków, dokonano we wrześniu 1781 roku.[101] Warunkiem było zobowiązanie się trynitarzy do drukowania przepisów szkolnych i uniwersałów Komisji Edukacji Narodowej na własny koszt.[102]

Przedsięwzięcie to stało się jednak dla ubogiego i niezbyt liczebnego zakonu zbyt obciążające. Od początku trynitarze mieli problemy finansowe z utrzymaniem tak wielkiego kompleksu.[103] W 1785 roku zakonnicy otrzymali od Komisji Edukacji Narodowej pojezuicki folwark, tzw. Sierakowszczyznę, co pozwoliło na zabezpieczenie bieżących potrzeb i prowadzenie działalności drukarskiej.[104]

Prawdopodobnie drukarnia działała w tym samym miejscu jak wówczas, gdy właścicielami byli jezuici. Na wyposażeniu były dwie prasy obsługiwane przez dwóch preserów, a składem zajmowało się dwóch zecerów.[105] Drukarnia przejęła też cały zasób typograficzny, ale nowi właściciele odnowili go już w następnym roku po przejęciu, odlewając nowe czcionki, być może we własnej giserni.[106] Wszystkie dzieła drukowano antykwą i kursywą – antykwy używano do składu tekstu głównego, natomiast kursywy do składu dedykacji, przypisów, nagłówków i żywej paginy.[107]

Do końca XVIII wieku z oficyny kierowanej przez zakon Świętej Trójcy wyszło 340 druków.[108] Dorobek wydawniczy drukarni trynitarzy pod względem tematycznym nie odbiegał od tego ich poprzedników. Nadal drukowano mowy okolicznościowe, kazania pogrzebowe, kazania ślubne, mowy na otwarcie i zamknięcie sesji Trybunału Koronnego, ale też mowy szczególne – z okazji imienin, urodzin i rocznicy koronacji Stanisława Augusta Poniatowskiego.[109] Wydawano nadal utwory o tematyce religijnej, których autorami byli dominikanie, franciszkanie oraz trynitarze, a także kalendarze liturgiczne.[110] Pojawiły się druki związane z działalnością w mieście Komisji

[93] M. Juda, *Komisji Edukacji Narodowej drukarnia…*, s. 331.
[94] Tamże, s. 332.
[95] *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 51.
[96] M. Juda, *Komisji Edukacji Narodowej drukarnia…*, s. 331.
[97] *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 52.
[98] Tamże.
[99] I. Strelnik, *Drukarnia Trynitarzy w Lublinie*, „Bibliotekarz Lubelski", 1974, nr 3-4, s. 18.
[100] Tamże.
[101] M. Juda, *Trynitarze w Lublinie*, [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku, t. 1: Małopolska, cz. 2: Wiek XVII-XVIII, vol. 2: L-Ż*, pod red. J. Pirożyńskiego, Kraków 2000, s. 638.
[102] Tamże.
[103] I. Strelnik, *Drukarnia Trynitarzy…*, s. 18-19.
[104] M. Juda, *Trynitarze w Lublinie…*, s. 638.
[105] Tamże, s. 639.
[106] Tamże, s. 639-640; M. Juda, *Pismo drukowane w Polsce XV-XVIII wieku*, Lublin 2001, s. 258.
[107] M. Juda, *Trynitarze w Lublinie…*, s. 640.
[108] *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 55.
[109] M. Juda, *Trynitarze w Lublinie…*, s. 640.
[110] Tamże.

Dobrego Porządku.[111] Drukowane były utwory z zakresu literatury pięknej oraz o charakterze dydaktyczno-moralnym, a także dzieła polemiczne.[112] W większości były to utwory napisane w języku polskim (284), znacznie mniej w języku łacińskim (55) i jeden druk w języku francuskim.[113]

Przez prawie dwa stulecia spod pras drukarni w Lublinie wyszły według ustaleń Ireny Dziok-Strelnik 1143 druki, uwzględniając warianty wydań oraz poszczególne tomy pozycji wielotomowych.

[111] Tamże, s. 641.
[112] Tamże.
[113] Tamże, s. 643.

WYKAZ PREZENTOWANYCH DRUKÓW:

1. J. Drexelius, *Słonecznik Albo Porównanie…*
2. J. A. Biesiekierski, *Szlachcic Polski Starozytny…*
3. A. Skibicki, *Namiot Zacnemv Cialv…*
4. A. Wituński, *Dla Wieczney Pamieci Chorągiew…*
5. R. Jączyński, *Erectia Planetow Tyszkiewiczowskich…*
6. S. Giżycki, *Mitra, Honor prawdziwego Xsiążęcia…*
7. S. Łayszczewski, *Dwa Lwi Kleynot Sapiezanski…*
8. J. Jansonius, *Maiestas Vtrivsqve Politicæ…*
9. H. Makowski, *Trzy Splendori Zacnosci Bialogłowskiey…*
10. *Coronis Tencyniani Nominis…*
11. P. Ruszel, *Fawor Niebieski Pod czas Szczęśliwey Elekcyiey…*
12. P. Ruszel, *Skarb Nigdy nieprzebrany…*
13. S. Szulc, *Firmamentvm Symbolicvm…*
14. J. Krosnowski, *Pochodnia Słowa Bozego…*
15. T. Rutka, *Goliat Swoim Mieczem Porazony…*
16. T. Rutka, *Chorągiew Zgody Y Pokoiv…*
17. *Constitvcye Seymv Walnego Dwvniedzielnego Lvbelskiego…*
18. *Meta S. Affektow Przez Pobozne Y Wybrane Akty…*
19. J. Legucki, *Wiecznosc Sławy Y Domv [...] Czarnieckich…*
20. S. R. Jezierski, *Szczęsliwa Do Wiecznosci Deflvitacya…*
21. H. Falęcki, *Panskie Zycie Panska Smierć…*
22. Maria od Jezusa z Agredy, *Miasto Swięte…*
23. S. R. Marokański, *Prawda Chrzescianska…*
24. J. Kraus, *Quæstiones Et Responsa Eruditorum…*
25. S. F. Pułaski, *Krotka Annotacya Seymow Warszawskich…*
26. *Kalendarz Historyczno-Polityczny Na Rok Pański 1742…*
27. C. Rollin, *Na Większą Chwałę Boga…*
28. G. Bona, *Przewodnia Do Nieba Prowadząca…*
29. J. Ostrowski-Danejkowicz, *Swada Polska y Łacinska…*, T. 1
30. J. Ostrowski-Danejkowicz, *Svada Latina…*, T. 2
31. W. Husakowski, *Wiekopomna Sława [...] Jozefa z Wielkich Kończyc…*
32. W. Bystrzonowski, *Informacya Matematyczna, Rozumnie Ciekawego Polaka…*
33. C. a Lapide, G. B. Riccioli, *Swięta Familia Jezusa Pana…*
34. W. A. Zabielski, *Pomiar Wysokich Zasług…*
35. W. A. Zabielski, *Zycie Przez trzy Wieki Przeciągnione…*
36. W. A. Zabielski, *Kazanie Na Pogrzebie [...] Jozefa […] Potockiego…*
37. W. A. Zabielski, *Duch Sprawiedliwosci…*
38. W. A. Zabielski, *O Poszanowaniu Duchownych Y Dziesięcinie Kazania…*
39. R. A. de Vertot, *Opisanie Krolestwa Portugallii…*
40. A. M. Potocki, *Mowa […] Pana Antoniego Michała Potockiego…*
41. W. A. Zabielski, *Na Zaczęciu Trybunałow Koronnych Kazania…*

42. F. D. Duchênebillot, *Nouvelle Methode…*
43. K. Korczyński, *Wzrost Y Ozdoba…*
44. J. Herburt, *Statuta Regni Poloniæ…*
45. C. G. Rosignoli, *Prawdy Wieczne Wyrazone…*
46. *Mowy Wyborne z Roznych Polskich Krasomowcow i Dzieiopisow Wyięte…*
47. M. Paciorkowski, *Regula Processus Granicialis…*
48. *Compendium Variarum Benedictionum…*
49. J. A. Borkowski, *Mowa Przy Pożegnaniu Jaśnie Oświeconego Trybunału Koronnego…*
50. J. N. Sobieszczański, *Mowa Przez […] Pana Iana Nepomucena Sobieszczanskiego …*
51. J. N. A. Herrmann, *Opusculum Impedimenta…*
52. *Powitanie Trybunału Koronnego Lubelskiego…*
53. *Kuchnia Drzewo Oszczędzająca…*
54. *Dyaryusz Seymikow Woiewodz[twa] Lubelskiego…*
55. F. Nepveu, *Mysli Albo Reflexye Chrzescianskie…*
56. E. Young, *Nocy Younga…*, T. 2
57. E. Young, *Nocy Younga…*, T. 1

Drukarnia Pawła Konrada
(1630–1636)

1. JEREMIAS DREXELIUS

Słonecznik Albo Porownanie Woli Ludzkiey z wolą Bożą. Ktore Piącią Ksiąg Lacinskim ięzykiem opisał W. Ociec Ieremiasz Drexelivs Societatis Iesv. A na Polską mowę przetłumaczył y do druku podał Vrbanvs Vallistivs De Stari Las.

W Lvblinie : W Drukarni Pawła Konrada, 1630

[6], 349 [to jest 351, 1] s. ; 4º

St.2378

Bibliografia starych druków lubelskich (dalej Bibliogr. Lubel.) 196

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/484

Jest to pierwszy druk w języku polskim wydany w Lublinie. Ukazał się w 1630 roku nakładem drukarni Pawła Konrada. Autorem *Słonecznika* jest Jeremiasz Drexelius (1581–1638), wybitny niemiecki kaznodzieja i pisarz ascetyczny, protestant nawrócony na katolicyzm, który w wieku 17 lat wstąpił do zakonu jezuitów.[1] Napisał około 30 ascetycznych traktatów łacińskich. Książki Drexeliusa cieszyły się w XVII wieku dużą popularnością i były przekładane na wiele języków, w tym także polski.[2]

Pierwsze wydanie *Słonecznika*, napisanego w języku łacińskim pod tytułem *Heliotropium seu confirmatio humanae voluntatis cum divina*, ukazało się w Monachium w 1627 roku.[3] W Polsce, oprócz prezentowanego wydania lubelskiego, *Słonecznik* ukazał się także w 1649 roku w Krakowie.[4]

Przekładu *Słonecznika* na język polski dokonał Albrycht Stanisław Radziwiłł (1593–1656), korzystający także z pseudonimu Urbanus Vallistius de Stari Las.[5] Tłumacz i wydawca zadedykował ten utwór jedenastoletniej wówczas Annie Katarzynie, królewnie polskiej i szwedzkiej, córce Zygmunta III Wazy. Radziwiłł wyjaśnił również znaczenie tytułu: słonecznik „[…] w tym prawie dziwny że tak Słońcu powolny, iż się za nim obraca […] z tego kwiata naukę zbawienną podał Wielebny Ociec X Jeremiasz Drexelius […] aby wola nasza do woli Bożey tak się nakłaniała jako słonecznik do słońca”[6].

Egzemplarz znajdujący się w posiadaniu Biblioteki UMCS pod sygnaturą St.2378 został zakupiony w 1988 roku. Pierwszym znanym jego właścicielem był Jan Błażej Szaradzki, który na druku podpisał się jako „opiekun i zarządca” w Matczynie (Jan Błażej Szaradzki był tam proboszczem w latach 1683–1685). Drugim właścicielem *Słonecznika* był bliżej nieznany Józef Romanowicz.[7]

Egzemplarz jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie, a w 1994 roku został poddany konserwacji.

[1] L. Grzebień, *Drexel, Drexelius Jeremias*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, red. R. Łukaszyk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, Lublin 1985, t. 4, s. 209.

[2] A. Sawa, *Oznaczenia literowe samogłosek w różnych rodzajach pisma drukowanego z XVII wieku (na podstawie Słonecznika Jeremiasza Drexeliusa)*, [w:] *Badania diachroniczne w Polsce*, pod red. D. Lipińskiego i K. T. Witczaka, Łódź 2015, s. 198.

[3] L. Grzebień, *Drexel...*

[4] K. Estreicher, *Bibliografia polska. Stólecie XV-XVIII*, Kraków 1897, t. 15, s. 317.

[5] Albrycht Stanisław Radziwiłł był kanclerzem litewskim, historykiem oraz ordynatem ołyckim. Od 1617 roku związany był z dworem Zygmunta III. Przełożył wiele dzieł ascetycznych z języka łacińskiego na polski, napisał też dwie prace historyczne. Zob. A. Przyboś, *Radziwiłł Albrycht Stanisław h. Trąby*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny* (dalej PSB), Wrocław 1987, t. 30, s. 143-148.

[6] *Recto* i *verso* składki)(3.

[7] M. Puszka, *O proweniencji starych druków z lubelskich oficyn przechowywanych w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, [w:] *Książka dawna i jej właściciele. Zbiór studiów*, pod red. D. Sidorowicz-Mulak i A. Franczyk-Cegły, Wrocław 2017, t. 2, s. 281.

SŁONECZNIK

ALBO

POROWNANIE WOLI

Ludzkiey z wolą Bożą.

KTORE

Piącia Ksiąg Łącińskim ięzykiem opisał

W. Oćiec IEREMIASZ DREXELIVS
SOCIETATIS IESV.

A ná Polską mowę przetłumáczył/ y do druku podał

VRBANVS VALLISTIVS DE STARI LAS.

W LVBLINIE,
W Drukárni Pánſtá Konradá Roku Pánſkiego
M. DC. XXX.

2. JAN AUGUSTYN BIESIEKIERSKI

Szlachcic Polski Starozytny, Na Pogrzebie sławney pamieci Jego Mci Pana Woyciecha Wybranowskiego Z Wybranowa, Kleynotv Poray Wystawiony w Kościele Kraśnickim Farnym. Od X. Iana Avgvstina Biessiekierskiego Kanonika Zakonu Swiętego Avgvstina Congregationis Lateranensis.

W Lvblinie : V Pawła Konrada, 1632

40 s., sygn. A-E4 ; 4°

Bibliogr. Lubel. 54

St.1740

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/624

Temat kazania:

Quasi rosa plantata super rivos aquarum fructificate. Eccl. 39. wers 17.

Iako roża szczepiona przy wod strumieniach, czyńcie pożytek

Autorem kazania jest Jan Augustyn Biesiekierski (1567–1635), pisarz historyczny i polemiczny. Był profesorem retoryki w Lublinie (1597–1598) i w Jarosławiu (1602–1603), a także teologii polemicznej w Kaliszu (1604–1605). Pełnił też funkcje prefekta szkół w Jarosławiu i Sandomierzu oraz superiora w Przemyślu. W 1621 roku przeszedł do zakonu kanoników regularnych w Krakowie, gdzie uczył teologii w studium zakonnym.[8]

Utwór został poświęcony Wojciechowi Wybranowskiemu, którego zasługi w walkach z Turkami za Zygmunta II Augusta i Stefana Batorego zostały upamiętnione w kościele kraśnickim nagrobkiem, ufundowanym w 1632 roku przez jego wnuka Jana stolnika bełskiego, sekretarza królewskiego.[9] Autor zadedykował kazanie synom zmarłego, Marcinowi i Łukaszowi Wybranowskim.

Kazanie oparto na tezie, że zmarły Wojciech Wybranowski pochodził ze starego rodu i kultywował najlepsze polskie tradycje. Jego biografia została porównana do życiorysu przodka – legendarnego Poraja.[10]

Egzemplarz o sygnaturze St.1740 został zakupiony przez Bibliotekę UMCS w 1973 roku. Druk jest kompletny, zachowany w dobrym stanie.

[8] *Encyklopedia wiedzy o Jezuitach na ziemiach polskich Polski i Litwy 1564-1995*, oprac. L. Grzebień przy współpracy zespołu jezuitów, Kraków 2004, s. 47.

[9] K. Niesiecki, *Herbarz Polski*, W Lipsku 1842, t. 9, s. 450-451; *Stare druki lubelskie 1630-1800 : wystawa na 530. rocznicę utworzenia województwa lubelskiego*, kat. oprac. Elżbieta Kurpińska i Marta Łoza, Lublin 2005, s. 13.

[10] A. Sawa, *„Nieśmiertelna pamiątka" – rola pisma drukowanego w kazaniach pogrzebowych z XVII wieku*, „Acta Humana", 2014, t. 5, s. 177.

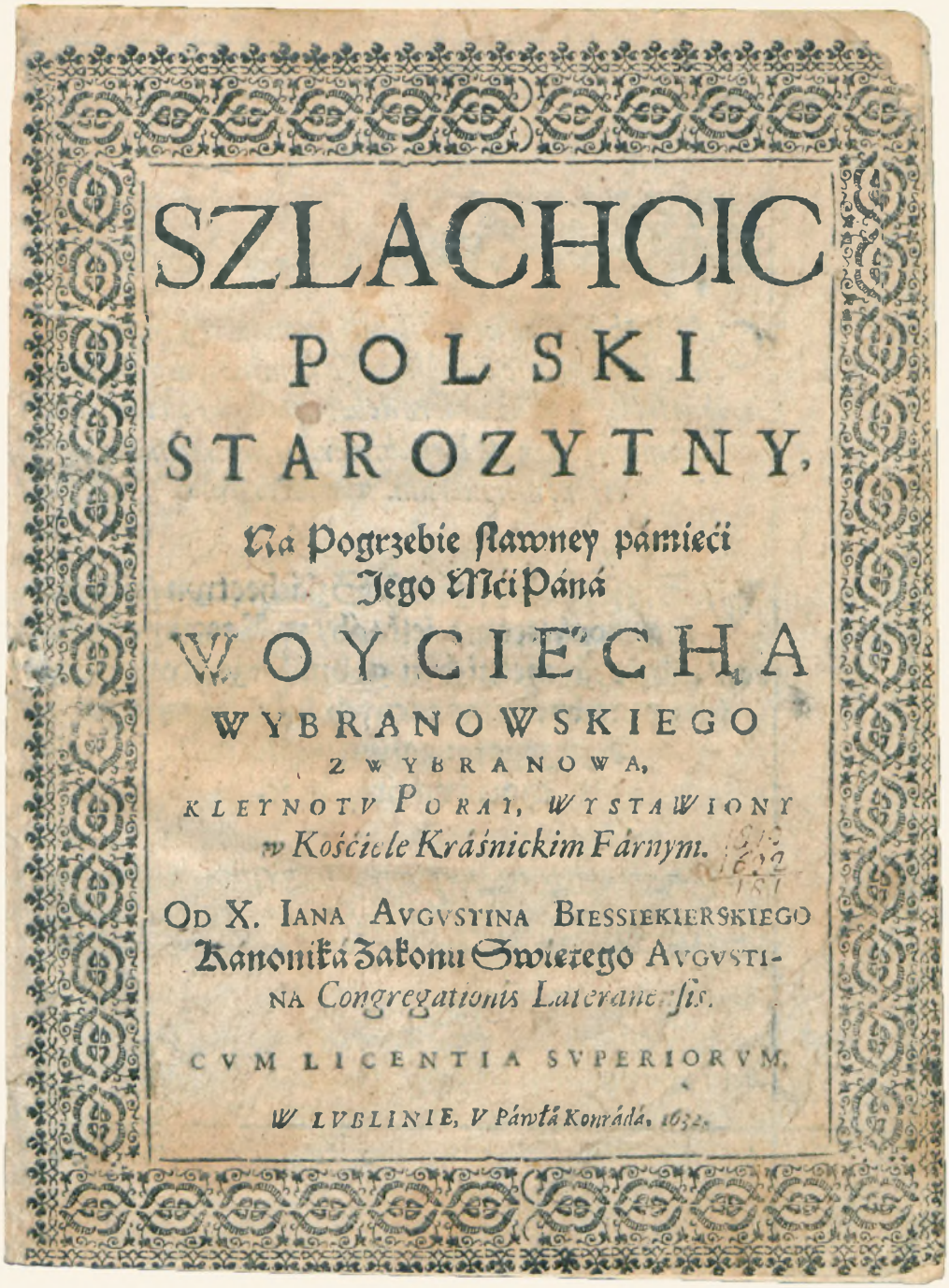

SZLACHCIC POLSKI STAROZYTNY,

Na Pogrzebie sławney pámięći
Jego Mći Páná

WOYCIE'CHA WYBRANOWSKIEGO

Z WYBRANOWA,

KLEYNOTV PORAY, WYSTAWIONY
w Kościele Krásnickim Farnym.

SIC
16.92
181

OD X. IANA AVGVSTINA BIESSIEKIERSKIEGO
Kánonika Zakonu Swiętego AVGVSTI-
NA *Congregationis Laterane: sis.*

CVM LICENTIA SVPERIORVM.

W LVBLINIE, V Pánńá Konrádá. 1632.

3. ANDRZEJ SKIBICKI

Namiot Zacnemv Cialv X. I. M. Karola Koreckiego, Kasztelana Wolynskiego, Na wyprawę z Lublina do Korca przy wyprowadzeniu roztoczony przed Iasnie Wielmoznym Trybvnalem Koronnym, Y Wiela Inszych Osob Zacnych. Przez X. Andrzeia Skibickiego Societatis Iesv.

W Lublinie : Pawła Konrada, 1633

[20, ost. cz.] k., sygn. A-E4 ; 4°

Bibliogr. Lubel. 932

St.1535

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/632

Temat kazania:

Cerstus sum quo velox est deposito tabernaculi mei. 2. Petri

Pewienem, iż prędkie jest złożenie namiotu me[go].

Kazanie wygłoszone przed Trybunałem Koronnym przy wyprowadzaniu ciała Karola Koreckiego (1588–1633), herbu Pogonia, kasztelana wołyńskiego od 1623 roku.[11] Utwór został zadedykowany przez autora Samuelowi Koreckiemu, synowi zmarłego.

Andrzej Skibicki (1599–1655), jezuita, autor kazań okolicznościowych, był prefektem i rektorem szkół w Lublinie i w Jarosławiu.[12] Jego zdaniem, drukowany tekst kazania inaczej oddziaływał na odbiorcę niż mówiony, o czym napisał w liście dedykacyjnym dołączonym do oracji. Uważał, że treść zapisana jest znacznie trwalsza niż tylko wypowiedziana: „Prędko abowiem to mija, co się tylko o uszy ociera, ale co się na pismie podaie, trwało iest, y długiemu vważeniu podlega" (A2, A2v).[13]

Egzemplarz o sygnaturze St.1535 został zakupiony do zbiorów bibliotecznych w 1964 roku, natomiast poddany konserwacji w 1999 roku. Druk jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie.

[11] J. Maciszewski, *Korecki Karol (Jan Karol)*, [w:] PSB, Wrocław 1968-1969, t. 14, s. 59.

[12] *Encyklopedia wiedzy o Jezuitach…*, s. 620.

[13] A. Sawa, *Antykwa w strukturze lubelskich oracji pogrzebowych z XVII wieku*, „Kwartalnik Językoznawczy", 2013, t. 15, nr 3, s. 28; A. Sawa, *„Nieśmiertelna pamiątka" – rola pisma drukowanego…*, s. 168. Więcej o różnicach między tekstem wypowiedzianym a wydrukowanym M. Skwara, *Polskie drukowane oracje pogrzebowe XVII wieku. Bibliografia*, Gdańsk 2009, s. 64-67.

NAMIOT

ZACNEMV CIALV

X. I. M.

KAROLA KO-RECKIEGO, KASZTELANA WOLYNSKIEGO,

Ná wyprawę z Lubliná do Korcá przy wyprowádzeniu roztoczony przed

IASNIE WIELMOZNYM

TRYBVNALEM KORONNYM,

Y WIELA INSZYCH OSOB ZACNYCH.

Przez X. ANDRZEIA SKIBICKIEGO
Societatis IESV.

W Lublinie Páwłá Konradá Roku P. 1633.

4. AUGUSTYN WITUŃSKI

Dla Wieczney Pamieci. Chorągiew Pobozney Milosci, Na zniesienie Załobney Chorągwie z Smierci Iasnie Wielmozey Iey Mści, Pani Helzbiety Z Goslawic Wollowiczowey, Starościney Generalney Zmudzkiey [...] W kościele Brzeskim u Oycow Bernardynow na Pogrzebowych Exequiach Kazaniem. Wystawiona. Przez X. Avgvstina Withvnskiego [...], Dnia trzeciego Stycznia w Roku, 1636.

W Lvblinie : v Pawla Conrada, [po 29 I 1636]

[18] k., sygn. A-D4, E2 ; 4°

Bibliogr. Lubel. 1066

St.1406

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/633

Temat kazania:

Qui viuit et credit in me non morietur in aeternum. Ioan, 10.

Kto żyie a wierza w mię nie vmrze na wieki

Autorem utworu jest Augustyn Wituński (†1654), bernardyn, kaznodzieja, filozof, profesor teologii, autor panegiryków pogrzebowych.[14] Pochodził z drobnoszlacheckiej rodziny herbu Rola.

Utwór zadedykował Hieronimowi Wołłowiczowi herbu Bogoria, mężowi zmarłej. Autor zwrócił w kazaniu uwagę na pobożność Elżbiety z Gosławic Wołłowiczowej i jej oddanie się pod opiekę Matki Bożej. Zmarła należała do Bractwa św. Anny i Szkaplerza, a za swą wierność i przywiązanie do Maryi dostąpiła łaski, dzięki której umarła w sobotę, czyli w dniu jej poświęconym.[15]

Na odwrocie karty tytułowej znajduje się drzeworyt czteropolowej tarczy herbowej Hieronima Wołłowicza, a pod nim wiersz okolicznościowy.[16]

Egzemplarz o sygnaturze St.1406 został zakupiony do zbiorów bibliotecznych w 1954 roku, zaś w 1999 roku poddano go konserwacji. Druk jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie.

[14] *Podręczna Encyklopedya Kościelna* (dalej PEK), Warszawa 1915, T. 41-42, s. 346.

[15] U. Kicińska, *Pobożność szlachcianki w świetle polskich drukowanych mów pogrzebowych XVII wieku*, „Folia Historia Cracoviensia", 2012, vol. 18, s. 221.

[16] M. Skwara, *Polskie drukowane oracje…*, s. 573.

DLA WIECZNEY PAMIECI.

CHORAGIEW

POBOZNEY MILOSCI,

Na Znieśienie Żałobney Chorągwie z Smierći

IASNIE WIELMOZNEY Iey Miści,

Páni

HELZBIETY

Z GOSLAWIC WOLLOWICZOWEY,

Stárośćiney Generálney Zmudzkiey. Ciwonowey, Gondinſkiey, Száwelſkiey, Kobrińſkiey, &c &c, Stárośćiney.

Wkośćiele Brzeſkim v Oycow Bernárdynow ná Pogrzebowych Exequiách Kazániem.

Wyſtáwiona.

Przez

X. AVGVSTINĄ WITHVNSKIEGO. Zakonu FRANCISZKA Swiętego, Bernárdinow miánowánego, w Klaſztorze Lubelſkim, LECTORA Philoſophiey,

Dnia trzećiego Styczniá w Roku, 1636.

W LVBLINIE, v PAWŁA, CONRADA.

Drukarnia Anny Konradowej
(1636–1648)

5. RAFAŁ JĄCZYŃSKI

Erectia Planetow. Tyszkiewiczowskich, Albo Krotkie Kazanie na Pogrzebie Jaśnie Wielmożnego Pana Je[go] Mści Pana Iana Evstachivsza Tyszkiewicza, Woiewody Brzesckiego, Kamienieckiego, &c, &c, Starosty. Miane Roku 1631. die 4. Nouemb. Od X. Raphala Iąnczynskiego, Societatis Iesv.

W Lvblinie : U Wdowy Pawło: Konradowey, 1637

[14] k., sygn. [ ]2, A-C4 ; 4°

Bibliogr. Lubel. 290

St.1528

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/628

Temat kazania:

Qvasi Stella Matvtina In medio nebulae, & quasi Luna perfecta in diebus suis. Eccl. 50.

Jako gwiazda jutrzenna między mgłami I jako pełny księżyc w dni swoje świeci.

Autorem oracji jest Rafał Jączyński (1587–1659), jezuita, historyk, profesor retoryki w Kaliszu i Toruniu, superior, a następnie rektor w Brześciu Litewskim i Rawie.[17] Zmarł w Lublinie w 1659 roku na posłudze zarażonym podczas panującej wtedy w mieście epidemii dżumy.[18]

Kazanie wygłosił na pogrzebie Eustachego Jana Tyszkiewicza herbu Leliwa, wojewody brzeskiego i litewskiego w latach 1615–1631, sekretarza Jego Królewskiej Mości.[19] Wydano je drukiem dopiero 6 lat po śmierci Tyszkiewicza.

Utwór zadedykował Jączyński synowi zmarłego, Jerzemu Tyszkiewiczowi, biskupowi żmudzkiemu i wileńskiemu.[20]

Egzemplarz o sygnaturze St.1528 zakupiono do zbiorów bibliotecznych w 1963 roku, zaś poddano konserwacji w 1998 roku. Druk jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie.

[17] PEK, Warszawa 1909, t. 17-18, s. 260; *Encyklopedia wiedzy o Jezuitach…*, s. 248.

[18] Teatr NN, dostęp 5.03.2021: https://teatrnn.pl/morowy-lublin/jezuici/; A. Karpiński, *W walce z niewidzialnym wrogiem. Epidemie chorób zakaźnych w Rzeczypospolitej w XVI-XVIII wieku i ich następstwa demograficzne, społeczno-ekonomiczne i polityczne*, Warszawa 2000, s. 76, 315.

[19] K. Niesiecki, *Herbarz Polski*, W Lipsku, 1842, t. 9, s. 179.

[20] Tamże.

ERECTIA

Plánetow.

TYSZKIEWICZOWSKICH,

ALBO

Krotkie Kazánie na Pogrzebie Jáśnie Wielmożnego Páná Jeº Mśći Páná

IANA EVSTACHIVSZA TYSZKIEWICZA,

Woiewody Brzeſckiego, Kámienieckiego, &c, &c, Stároſty.

Miáne Roku/ 1631. die 4. Nouemb.

OD

X. RAPHALA IANCZYNSKTEGO,

Societatis Iesv.

Teraz do Druku podáne w Roku/ 1637.

Za dozwoleniem Stárſzych.

W LVBLINIE,

V W Dowy Páwło: Konrádowey.

6. STEFAN GIŻYCKI

Mitra. Honor prawdziwego Xsiążęcia w Pańskich Sygnetach. Na Anniversarzv [...] Ianvsza Korybvta Na Zbarazv Wisniowieckiego. Konivszego Koronnego [...] Kazaniem. W Kościele Zbarazkim Oycow Bernardynow, Dnia 9. Listopada Roku Panskiego 1637. Wyrazony. Przez X. Stephana Gizyckiego, Tegoż Kościola Kaznodzieię okrywaiąca [...].

W Lvblinie : [Anna Konradowa, po 1 VI 1638]

[22] k., sygn.)(, A-D4, E2 ; 4°

Bibliogr. Lubel. 252

St.1405

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/968

Temat kazania:

Cvivs Memoria In Benedictione Est, & Corona Aurea super Mitram eius expressa signo sanctitatis, & gloria honoris. Eccl. 45.

Którego pamiątka w błogosławieństwie jest, & Korona złota nad Mitrą iego wyrazona sygnetem świątobliwości y chwała honoru. Eccl. 45.

Kazanie na pierwszą rocznicę śmierci[21] księcia Janusza Korybuta Wiśniowieckiego (zm. 9.11.1636) zostało przygotowane na zamówienie rodziny.[22] Na odwrocie karty tytułowej znajdują się: drzeworytowy herb Tyszkiewiczów Leliwa oraz 12-wersowy wiersz umieszczony pod tarczą herbową.

Autorem oracji jest Stefan Giżycki (†1644), bernardyn, autor kazań. W 1623 roku wstąpił do zakonu bernardynów i rozpoczął nowicjat w klasztorze w Wilnie. W latach 30-tych XVII wieku przebywał jako kaznodzieja po różnych klasztorach, między innymi w Słonimiu (1637), w Wilnie (1637) i w Zbarażu (1638).[23] Utwór zadedykował wdowie, Katarzynie Eugenii z Tyszkiewiczów Wiśniowieckiej. Całość rozważań skonstruował autor posługując się symbolami mitry oraz sygnetu, przedmiotów związanych z godnością książęcą. Jako słowa-klucze pojawiają się również korona i honor.[24]

Egzemplarz o sygnaturze St.1405 został zakupiony do zbiorów bibliotecznych w 1954 roku, a w 1999 roku poddano go konserwacji.

[21] O kazaniach rocznicowych więcej w: M. Skwara, *O dowodzeniu retorycznym w polskich drukowanych oracjach pogrzebowych XVII wieku*, Szczecin 1999, s. 356-358.

[22] R. Ryba, *„Książę Wiśniowiecki Janusz" Samuela Twardowskiego na tle bohaterskiej epiki biograficznej siedemnastego wieku*, Katowice 2000, s. 32; M. Kuran, *Utwory funeralne ku czci księcia Janusza Wiśniowieckiego (Czarliński, Giżycki, Fatowicz). U genezy eposu biograficznego Samuela Twardowskiego*, „Napis", Seria IX, 2003, s. 57; *Bonawentura Czarliński, Stefan Giżycki, Książę Janusz Wiśniowiecki (1598-1636) w lubelskich kazaniach pogrzebowych*, [wprow. i oprac. Michał Kuran], Lublin 2007, s. 9.

[23] W. Murawiec, *Giżycki Stefan*, [w:] *Słownik polskich pisarzy franciszkańskich (Bernardyni i Franciszkanie Śląscy, Franciszkanie Konwentualni, Klaryski oraz Zgromadzenia III Reguły)*, pod red. H. E. Wyczawskiego, Warszawa 1981, s. 142.

[24] *Bonawentura Czarliński, Stefan Giżycki, Książę Janusz Wiśniowiecki (1598-1636) w lubelskich kazaniach pogrzebowych…*, s. 12.

MITRA.

Honor prawdźiwego Xiążęcia w Pańskich Sygnetach.

NA

ANNIVERSARZV

Iaśnie Oświeconego Xiążęcia Iego Mśći,

IANVSZA KORYBVTA

NA

ZBARAZV

WISNIOWIECKIEGO.

KONIVSZEGO KORONNEGO

KRZEMIENIECKIEGO STAROSTY.

KAZANIEM.

W Kościele Zbárázkim Oycow Bernárdynow/ Dniá 9. Liſtopádá/ Roku Pánſkiego 1637.

Wyrázony.

PRZEZ X. STEPHANA GIZYCKIEGO,

Tegoż Kościołá Káznodźieię okrywáiąca.

A z dozwoleniem Stárſzych Drukiem ná świat idąca.

W LVBLINIE.

7. SEBASTIAN ŁAYSZCZEWSKI

Dwa Lwi Kleynot Sapiezanski, Albo Krotkie Kazanie na Pogrzebie nieśmiertelney Pamięci godnego Iaśnie Wielmożnego P. I. Mści Pana Leona Sapiehy, Woiewody Wileńskiego, Wielkiego Hetmana W. X. L. Mochylewskiego, Brzesckiego, etc. etc. Starosty: Miane w dzień Pogrzebu: Od X. Sebastiana Łaysczewskiego Societatis Iesv. Teraz za dozwoleniem starszych w Druk podane Anno 1637.
Crescis post funera virtus.

Lvblinie : W Drukarni Anny Wdowy P. Konrada, [1637]

[23] k., sygn. A3, A-E4 ; 4°

Bibliogr. Lubel. 499

St.1695

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/967

Temat kazania:

Fugit impius nemine persequente iustus autem ut leo confidens absq. terrore erit.

Ucieka niezbożny choć go nikt nie goni, ale sprawiedliwy jako lew śmiały bez bojaźni będzie.

Prov. 28.

Autorem kazania jest Sebastian Łayszczewski (1588–1635), jezuita, profesor filozofii w Pułtusku, a także kaznodzieja i spowiednik króla Władysława IV.[25] Orację wygłosił na pogrzebie Lwa Sapiehy, kanclerza oraz hetmana wielkiego litewskiego, zmarłego 7 lipca 1633 roku w Wilnie podczas uczty, na której gościł Włochów.[26] Utwór zadedykował Kazimierzowi Leonowi, synowi zmarłego, który najprawdopodobniej to kazanie zamówił.[27]

Egzemplarz o sygnaturze St.1695 zakupiono do zbiorów Biblioteki UMCS w 1970 roku. Defektem jest brak karty tytułowej, dlatego nie można określić wariantu wydania. Wiadomo, że warianty różniły się występowaniem lub brakiem herbu na *verso* karty tytułowej.[28] Druk bez oprawy, zachowany w dobrym stanie. Na ilustracji obok zaprezentowano stronę z wpisem dedykacyjnym.

[25] *Encyklopedia wiedzy o Jezuitach…*, s. 384.
[26] A. Ziober, *„Dwa Lwi Klejnot Sapieżyński…". Propaganda i tradycja w kazaniach pogrzebowych Lwa, Jana Stanisława i Pawła Stefana Sapiehów*, [w:] *Relacje międzypokoleniowe w epoce staropolskiej*, red. M. Czapliński, P. Borowy, Łódź 2018, s. 11.
[27] Tamże.
[28] I. Dziok-Strelnik, *Bibliografia starych druków lubelskich 1630-1800*, Lublin 1997, s. 265-266.

Iáśnie Wielmoznemu á mnie wielce Máiwemu
Pánu, Iego Mśći Pánu

KAZIMIRZOWI
LEONOWI SAPIEZIE,
MARSZAŁKOWI
W. X. Litew: Nádwornemu:
Wolpinskiemu Luboszáńskiemu, &c. &c. &c.
STAROSCIE:
Pánu y Dobrodźieiowi Mośćiwemu.

WAteczni Hetmáni, y niczwyćiężeni świátá Woiownicy, ktorzy miłość przećiwko Oyczyznie, czułośćia, y odwagą oświáczáli, ták kondicya z tego świátá vstępowáli, áby przemoszszy się ztego żywotá ná inny, páměiatkámi między żyiącymi nieśmiáćili, á ieżaczáż iż exiguum nobis vitæ curriculum natura circumscripsit, immensum gloriæ. Ná tę nagrodę zmierzáłá starszymá Izráelska, gdy ná grobie Iozuego Obraz Słońcá ná Márminowym Colosie wystáwiwszy, nie tylko męzne słowo Iozuego, ktore w zabiegách swoich słońce ná niebie cośneło, ále y Hetmáńskie odwagi, (ktoremi on iáko słońce między Planetami, ták między Synámi Izráelá ziáśniał) záleciáłá. Ná tę páměiątkę zmierzał Bábilonski Senat, gdy nád grobem Tolgama Krolá ná marmurze wydrozić káżał, po powietrzu buiáiącego Orłá, dáiąc znáć iż iáko Orzeł między ptásztkim Práśtwem krolnie: ták Tolgamus odważnemi postępkámi między ptásztkiemi Bábilonczykámi przodkuiąc, nieśmiertelną sobie sławę ziednał; Ná tę zapłátę pracy zmierzał Cypr, ktory Krolowi swemu Hermie Lwá z márguru wyrytego Szmárágdowe oczy máiącego, wysłániał pokázuiąc iż dla mężnych postępkow w boiu, doyrzeć mogł nieśmiertelney sławy w potomnych wiekách kwitnący, ponieważ Felicitas est hæc virtutis immortalitate donari.

Wchodząc między ták zacne Hetmáńskie Obrázy Iáśnie Wielmożny, á mnie Mośćiwy Pánie Márszáłku W. X. L. á tego Hetmáná dzieie Słońcem, ono ego Orłem, trzeciego Lwem herbowane obaczywszy, kroim wrázy wszystkich stanow ludzi: (zdami się)

mogę

M. 2376 St. 1695

8. JOHANNES JANSONIUS

Maiestas Vtrivsqve Politicæ Ad Tribvnal Regni Depvtatorvm In Gentilitis effigiata Ceris Humillimo Submissionis obsequio adoratur, a Ioanne Iansonio Anno Domini, M. DC. XL. III.

Lvblini : Typis Vidvanis, [1643]

[25] k., sygn. [A] B-C, C-D, F(!)-H2, I-K, M3 ; 2°

Bibliogr. Lubel. 292

St.1816

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/635

Na verso karty tytułowej cytat:

Exaltare Qvi Ivdicas Teram. Psalm 93.

Autorem dzieła jest Jan Jansonius, proboszcz sobkowski.[29] Utwór zadedykował marszałkowi Trybunału Koronnego Stefanowi Gembickiemu, wojewodzie łęczyckiemu,[30] Aleksandrowi Głębockiemu, archidiakonowi gnieźnieńskiemu, a także innym sędziom Trybunału. Jest to zbiorowy panegiryk obejmujący wierszowane pochwały i drzeworytowe wizerunki herbów 43 sędziów Trybunału Koronnego w Lublinie.[31]

Egzemplarz o sygnaturze St.1816 został zakupiony w 1956 roku, a w 2000 roku poddano go konserwacji. Druk jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie.

[29] I. Strelnikowa, *Drukarstwo lubelskie w XVI i XVII wieku*, „Bibliotekarz Lubelski", 1971, nr 3-4, s. 27.

[30] Stefan Gembicki (†1653), herbu Nałęcz, wojewoda łęczycki od 1639 roku, był marszałkiem Trybunału Koronnego w 1643 roku. Zob. A. Przyboś, *Gembicki Stefan*, [w:] PSB, Kraków 1948-1958, t. 7, s. 381.

[31] I. Strelnikowa, *Drukarstwo lubelskie...*, s. 27

MAIESTAS VTRIVSQVE POLITICÆ AD TRIBVNAL REGNI DEPVTATORVM

IN
Gentilitis effigiata CERIS
Humillimo Submiſſionis
obſequio
adoratur,

à
IOANNE IANSONIO
Anno Domini, M. DC. XL. III.

LVBLINI,
Typis VIDVANIS.

9. HIERONIM MAKOWSKI

Trzy Splendori Zacnosci Bialogłowskiey. Pokazane na Pogrzebie, Iey Mości Paniey, P. Ewy Anny Pszoncyney. Choraziney Chelmskiey. Przez X. Hieronyma Makowskiego S. Pisma Doktora, Kaznodzieię Lubelskiego, Zakonu Kaznodzieyskiego. W Kościele Lubelskim, S. Stanislawa, Oycow Dominikanow. 9. April. Anno Dni. 1643.

[Lublin]: Typis Vidvanis, [po 9 IV 1643]

[19] k., sygn. A-D4, E3 ; 4°

Bibliogr. Lubel. 580

St.1530

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/627

Temat kazania:

Deus enim ostendet splendorem suum in te omni, qui sub celo est. Baruch. 5.

Autor oracji, Hieronim Makowski (†1649), był doktorem teologii oraz kaznodzieją związanym z lubelskim klasztorem zakonu dominikanów.[32] Kazanie zadedykował Adamowi Pszonce (1608–1677) z Babina, chorążemu chełmskiemu, mężowi zmarłej.[33] W kazaniu autor wielokrotnie podkreślił pobożność i religijność Ewy Anny Pszonki.[34]

Druk o sygnaturze St.1530 (wariant a) Biblioteka UMCS nabyła w 1969 roku. Pochodzi on ze zbiorów Biblioteki Ordynacji Krasińskich, o czym informują dwie pieczątki wybite jedna na drugiej na *verso* karty tytułowej.[35] Następnie w nieznanych bliżej okolicznościach druk ten znalazł się w księgozbiorze ks. Ludwika Zalewskiego, o czym świadczy jego ekslibris umieszczony na wyklejce okładziny.[36]

Egzemplarz jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie.

[32] PEK, Warszawa 1911, t. 25-26, s. 175; A. Pihan-Kijasowa, *O regionalności siedemnastowiecznych kazań pogrzebowych. Część 1: druki lubelskie*, „Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza", 2013, t. 20, nr 2, s. 163.

[33] W. Urban, *Pszonka Adam*, [w:] PSB, Wrocław 1986, t. 29, s. 283-284.

[34] U. Kicińska, *Wzorzec szlachcianki w polskich drukowanych oracjach pogrzebowych XVII wieku*, Warszawa 2013, s. 54, 265, 301.

[35] M. Puszka, *O proweniencji starych druków…*, s. 279.

[36] Tamże, s. 279-280.

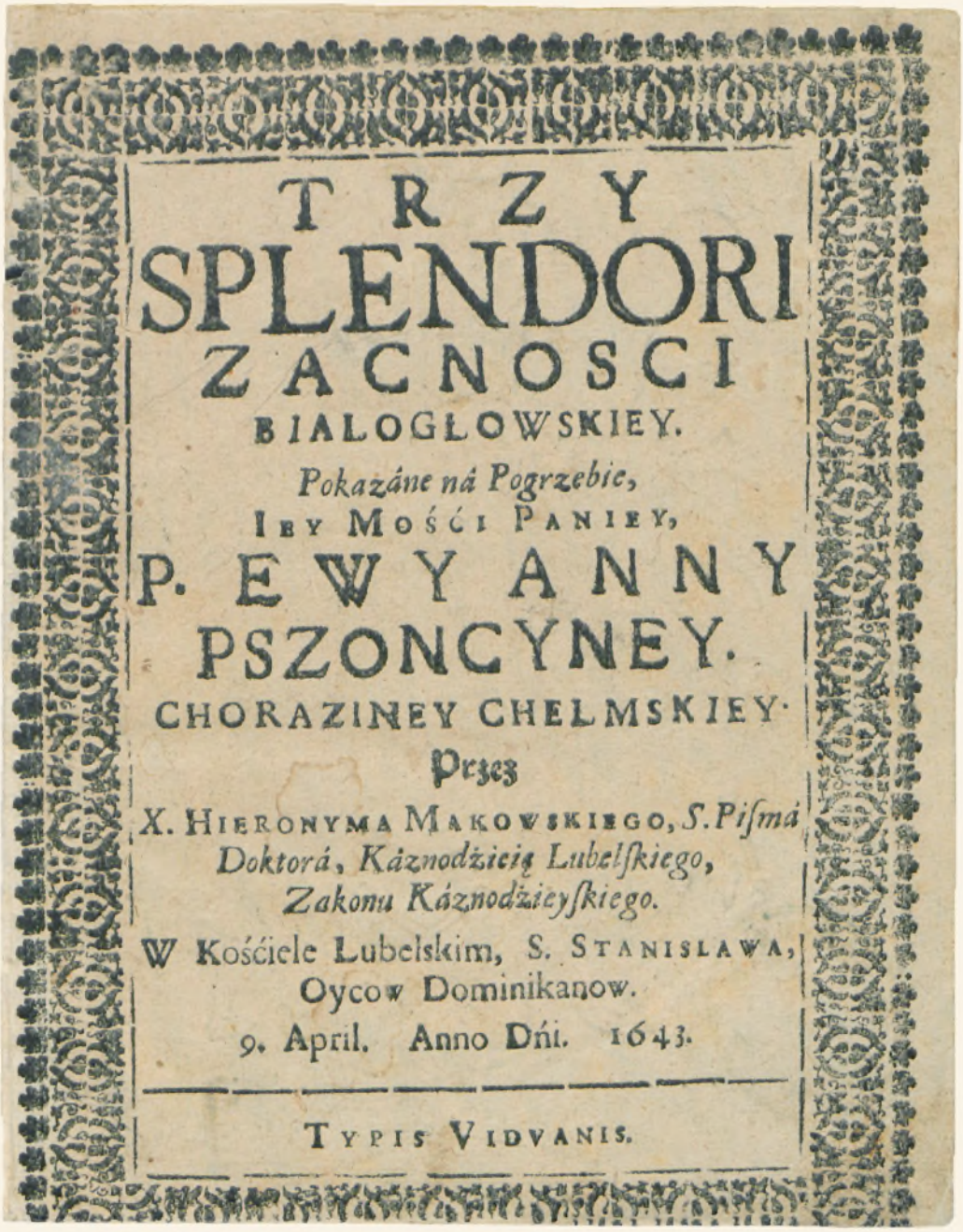

TRZY SPLENDORI ZACNOSCI BIALOGLOWSKIEY.

Pokazáne ná Pogrzebie,
IEY MOŚĆI PANIEY,

P. EWY ANNY PSZONCYNEY.

CHORAZINEY CHELMSKIEY.

Przez

X. HIERONYMA MAKOWSKIEGO, *S. Piſmá Doktorá, Káznodźieią Lubelſkiego, Zakonu Káznodźieyſkiego.*

W Kośćiele Lubelskim, S. STANISLAWA, Oycow Dominikanow.

9. April. Anno Dńi. 1643.

TYPIS VIDVANIS.

10.

Coronis Tencyniani Nominis longe florentissimi [...] Isabella Andreæ Comitis In Tencyn Palatini Cracovien. Filia Quæ vnica suis Cognominibus superstes demum concessit fatis Vt vltima Nomini Illustrissimo accederet Corona, e supremis cineribus collecta, & Illvstrissimis DD. D. Ioanni Nicolao De Zvrow Daniłowicz Svpremo Regni Thesavrario etc. Ac D. Sophiæ De Tencyn, Conivgibvs, Patronis meritissimis deuotissime oblata a Collegio Lublinen. Societ. Iesv Anno a partu Virginis M. DC. XLV. XVIII Kalend. Decemb.

[Lublin : Drukarnia wdowy Anny Konradowej, po 14 XI 1645]

[16] k. nsygn. ; 2°

Bibliogr. Lubel. 1001

St.1818

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/43010

Panegiryk napisany częściowo prozą, a częściowo wierszem. Utwór powstał po śmierci Izabeli, córki Andrzeja Tęczyńskiego, wojewody krakowskiego (zm. 22.05.1588). Izabela zmarła w 1645 roku jako panna mieszkająca przy kościele jezuickim w Lublinie i poświęcająca się dewocji.[37]

Lubelskie kolegium zakonu jezuitów zadedykowało ten utwór podskarbiemu wielkiemu koronnemu Janowi Mikołajowi Daniłowiczowi i jego żonie Zofii z Tęczyna (zmarła Izabela była siostrą jej ojca, Gabriela Tęczyńskiego).[38] Rodzina Daniłowiczów często wspierała finansowo liczne fundacje kościelne, otaczając opieką zwłaszcza zakon jezuitów.[39] Zarówno ojciec Jana, Mikołaj z Żurowa Daniłowicz, jak i Jan, wielokrotnie przekazywali różne kwoty pieniędzy na potrzeby budowy oraz uposażenia powstającego wówczas kolegium zakonu jezuitów w Lublinie.[40] Podobnie zasłużona dla lubelskich jezuitów była rodzina Tęczyńskich.[41] Wspomniana w dedykacji Zofia z Tęczyna Daniłowiczowa, już po ukazaniu się utworu, bo w 1647 roku, ofiarowała na rzecz świątyni kapę, ornat i inne szaty liturgiczne o wartości 2600 złp.[42]

Egzemplarz o sygnaturze St.1818 został zakupiony do zbiorów bibliotecznych w 1956 roku. Druk jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie.

[37] J. Pielas, *Działalność publiczna Tęczyńskich w XVII wieku. Kariery Gabriela (zm. 1617), wojewody lubelskiego, i Andrzeja (zm. 1613), kasztelana bełskiego*, „Saeculum Christianum", 2019, t. 26, nr 2, s. 127.

[38] Tamże, s. 127-128.

[39] W. Hejnosz, *Daniłowicz Jan Mikołaj z Żurowa*, [w:] PSB, Kraków 1938, t. 4, s. 415-416.

[40] Dzięki hojności Mikołaja Daniłowicza zbudowano w kościele Ołtarz Najświętszej Marii Panny (poświęcony w latach 1604-1608). W 1620 roku pieniądze od Mikołaja Daniłowicza (10000 złp) oraz jego syna Jana (200 złp) pozwoliły pokryć dach świątyni blachą miedzianą. W 1653 roku Jan Daniłowicz ofiarował jezuitom 1000 złp. Zob. L. Zalewski, *Katedra i Jezuici w Lublinie*, Cz. 1, Lublin 1947, s. 60, 93, 98, 104, 113; M. Sobieraj, *Fundatorzy i benefaktorzy lubelskich klasztorów w XVII-XVIII wieku*, [w:] *Lublin w kulturze, kultura w Lublinie. Dziedzictwo kulturowe miasta od średniowiecza do współczesności*, red. P. Dymmel i R. Jop, Lublin 2018, s. 109.

[41] W 1583 roku, po przybyciu jezuitów do Lublina, wojewoda krakowski Andrzej Tęczyński ofiarował kamienicę na potrzeby siedziby zakonu. W kolejnych latach Tęczyńscy ofiarowali jezuitom wiele kosztowności. Zob. L. Zalewski, *Katedra i Jezuici…*, s. 50-51, 112, 119.

[42] Tamże, s. 120.

CORONIS
TENCYNIANI NOMINIS
longè florentiſsimi
ILL.^mae V. ISABELLA
ANDREÆ COMITIS
IN TENCYN
PALATINI CRACOVIEN.
FILIA
Quæ vnica ſuis Cognominibus ſuperſtes
demùm conceſſit fatis
Vt vltima Nomini Illuſtriſſimo accederet
CORONA,
è ſupremis cineribus collecta, &
ILLVSTRISSIMIS DD.
D. IOANNI NICOLAO
DE ZVROW
DANIŁOWICZ
SVPREMO REGNI THESAVRARIO, &c.
AC
D. SOPHIÆ DE TENCYN,
CONIVGIBVS,
Patronis meritiſſimis
deuotiſſimè oblata
à Collegio Lublinen. Societ. IESV
Anno à partu Virginis M. DC. XLV. XVIII Kalend. Decemb.

[1]

Drukarnia Jana Wieczorkowicza
(1649–1656)

11. PAWEŁ RUSZEL

Fawor Niebieski Pod czas Szczęśliwey Elekcyiey, na Krolestwo Polskie Pana naszego miłościwego Iana Kazimierza Krola Szwedzkiego. Miastu Lublinowi, czasu gwałtownego niebespieczeństwa od swawolnych Kozakow, cudownym sposobem, Roku 1648. die 10 Nouembr od Boga Pokazany. A za staraniem pilnym X. Promotora S. Crucis [...] Fr. Pauli Rußel [...] do Druku podany [...].

W Lublinie : w Drukarni Jana Wieczorkowicza [...], [po 29 XI] 1649

[26] k., sygn. a-b4, A-D4, E2, 1 tabl. złoż., niesygn. ; 4°

Bibliogr. Lubel. 873

St.1526

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/631

O. Paweł Ruszel (1593–1658) jest jedną z najbardziej charakterystycznych postaci środowiska lubelskich dominikanów. Studiował w Krakowie i Neapolu, wykładał teologię w Lublinie i w Wilnie. Znany był również z niezwykle ascetycznego trybu życia i różnorakich umartwień fizycznych. Od 1642 roku na stałe osiadł w Lublinie.[43] Został także promotorem działającego od 1640 roku bractwa Krzyża Świętego przy kościele Dominikanów w Lublinie.[44]

W 1649 roku opublikował *Fawor niebieski*, który okazał się sukcesem wydawniczym i był trzykrotnie drukowany.[45] Zadedykował go magistratowi lubelskiemu i mieszkańcom miasta. Utwór odnosi się do wydarzeń historycznych z listopada 1648 roku, kiedy Lublin ogarnęła panika przed zbliżającymi się wojskami Bohdana Chmielnickiego. Wkrótce miasto zostało zupełnie zamknięte. Wtedy niespodziewanie doszło do odwrotu wojsk nieprzyjacielskich. Autor *Faworu niebieskiego* widział w tym cud działania relikwii drzewa Krzyża Świętego, znajdującej się w kościele Dominikanów w Lublinie.[46] Za powód wydania drukiem tego utworu P. Ruszel uznał konieczność upublicznienia tego, co rozpowszechnia się ustnie, o czym wszyscy mówią i wiedzą, bo byli tego świadkami. Wskazuje też na dziękczynny charakter tekstu.[47]

Egzemplarz o sygnaturze St.1526 (wariant c) został zakupiony do zbiorów bibliotecznych w 1963 roku, a w 1998 roku poddano go konserwacji. Druk jest zachowany w bardzo dobrym stanie, ale brak „Historyi krótko zebranej" oraz rozkładanego obrazu z wizerunkiem relikwi Drzewa Krzyża Świętego.

[43] E. Ozorowski, *Ruszel Paweł Franciszek*, [w:] *Słownik Polskich Teologów Katolickich*, Warszawa 1982, t. 3, s. 524; Paweł Ruszel, *Fawor niebieski podczas szczęśliwej elekcyjej na Królestwo Polskie Pana Naszego Miłościwego Jana Kazimierza, króla szwedzkiego, Miastu Lublinowi czasu gwałtownego niebezpieczeństwa od swawolnych Kozaków cudownym sposobem roku 1648 die 10 Novembris pokazany*, wprow. i oprac. A. Nowicka-Struska, Lublin 2013, s. 20-22.

[44] Tamże, s. 22.

[45] Tamże, s. 23.

[46] A. Nowicka-Struska, *Pamięć zbiorowa i pamięć miasta w świetle lubelskich dominikańskich przekazów mirakularnych XVII i XVIII wieku*, [w:] *Memuarystyka w dawnej Polsce*, red. P. Borek, D. Chemperek, A. Nowicka-Struska, Kraków 2016, s. 89.

[47] Tamże, s. 92.

FAWOR NIEBIESKI

Pod czás Szczęśliwey Elekcyiey, nâ Krolestwo Polskie Páná ná. szego miłośćiwego

IANA KAZIMIERZA

KROLA SZWEDSKIEGO.

Miáſtu Lublinowi/ czáſu gwałtownego niebeſpieczeńſtwá od ſwawolnych Kozakow/ cudownym ſpoſobem/ Roku 1648. die 10. Nouembr od Bogá

POKAZANY.

A zá ſtáráníem pilnym X. Promotora S. Crucis, in Conuentu Lubl *Fr. Pauli Ruſsel*, S. T. M. Ordinis Prædicatorum.

do Druku podany.

ZA DOZWOLENIEM STARSZYCH.

W Lublinie/ w Drukárni Janá Wieczorkowiczá. Roku Páńſkiego/ 1649.

12. PAWEŁ RUSZEL

Skarb Nigdy nieprzebrany Kościoła Swiętego Katholickiego. Krzyz Panski O Ktorym tu są Trzy Księgi, z Doktorow Swiętych, y Historykow poważnych napisane. Przez X. Pawła Rußla Pisma Swiętego Doktora Zakonu Kaznodzieyskiego, Promotora Drzewa Krzyża S. Lubelskiego. Z okazyey wielkich Cudow tego Drzewa Krzyża Chrystusowego, ktorego się wielka Cześć w Lubl. w Kosciele Oycow tegoż Zakonu cudownym sposobem znayduie [...].

W Lvbl: W Druk. Iana Wieczorkowicza I. K. M. Typ., 1655-1656
[12] k., 387, [1] s. ; [1] k., 166 s., [8] k. ; 76 [to jest 87, 1 cz.] s. ; 4°
Bibliogr. Lubel. 874
St.2589

Kolejne dzieło Pawła Ruszla dotyczące relikwii Drzewa Krzyża Św. znajdującej się w kościele Dominikanów w Lublinie. Składa się z trzech części, pierwsze dwie księgi zostały wydane w 1655 roku, natomiast trzecia rok później. W dwóch pierwszych księgach zawarł autor obszerną problematykę historyczno-teologiczną, trzecią księgę poświęcił części Drzewa Krzyża Świętego. Zawiera ona *Historyę Krotką Iako to Drzewo Krzyża Swiętego dostało się z Konstantynopola do Lublina,* w której Ruszel ukazał dzieje relikwii czczonej w dominikańskim kościele.[48] Zawiera też epitafium biskupa Andrzeja, opis „partykuły", bardzo obszerny spis nabożeństw, rytów i odpustów związanych z relikwią oraz zapisy cudów, jakie zdarzyły się za jej sprawą.[49] Warto dodać, że w *Skarbie nigdy nieprzebranym* pojawiły się po raz pierwszy wśród druków lubelskich ilustracje. Są to drzeworytowe wizerunki między innymi Chrystusa na krzyżu, aniołów unoszących krzyże z koroną oraz postaci ludzkich.[50]

Egzemplarz o sygnaturze St.2589 zakupiony został do Biblioteki UMCS w 1999 roku. Ma kilka wpisów własnościowych. Druk ten należał wcześniej do Stanisława i Rocha Sendrowskich ze wsi Dobry Las (gmina Gawrychy, powiat kolneński) oraz do bliżej nieznanych Józefa (nazwisko nieczytelne) i Stanisława Fronczewskiego. Egzemplarz został opatrzony przez właścicieli licznymi notami rękopiśmiennymi w językach polskim, łacińskim i ruskim (cyrylicą), informującymi między innymi o tym, że książkę oprawiono w Żelechowie 15 maja 1862 roku.[51] Druk jest kompletny, zachowany w dobrym stanie, niestety mocno zniszczona jest karta tytułowa, więc na ilustracji obok zaprezentowano stronę tytułową trzeciej księgi.

[48] L. Wojciechowski, *Dominikańskie sanktuarium Krzyża św. w Lublinie do połowy XVII wieku*, [w:] *Dominikanie w Lublinie. Studia z dziejów i kultury*, pod red. H. Gawareckiego, Lublin 2006, s. 137.
[49] A. Nowicka-Struska, *Pamięć zbiorowa...*, s. 89.
[50] *Stare druki lubelskie 1630-1800. Wystawa...*, s. 13.
[51] M. Puszka, *O proweniencji starych druków...*, s. 282-283.

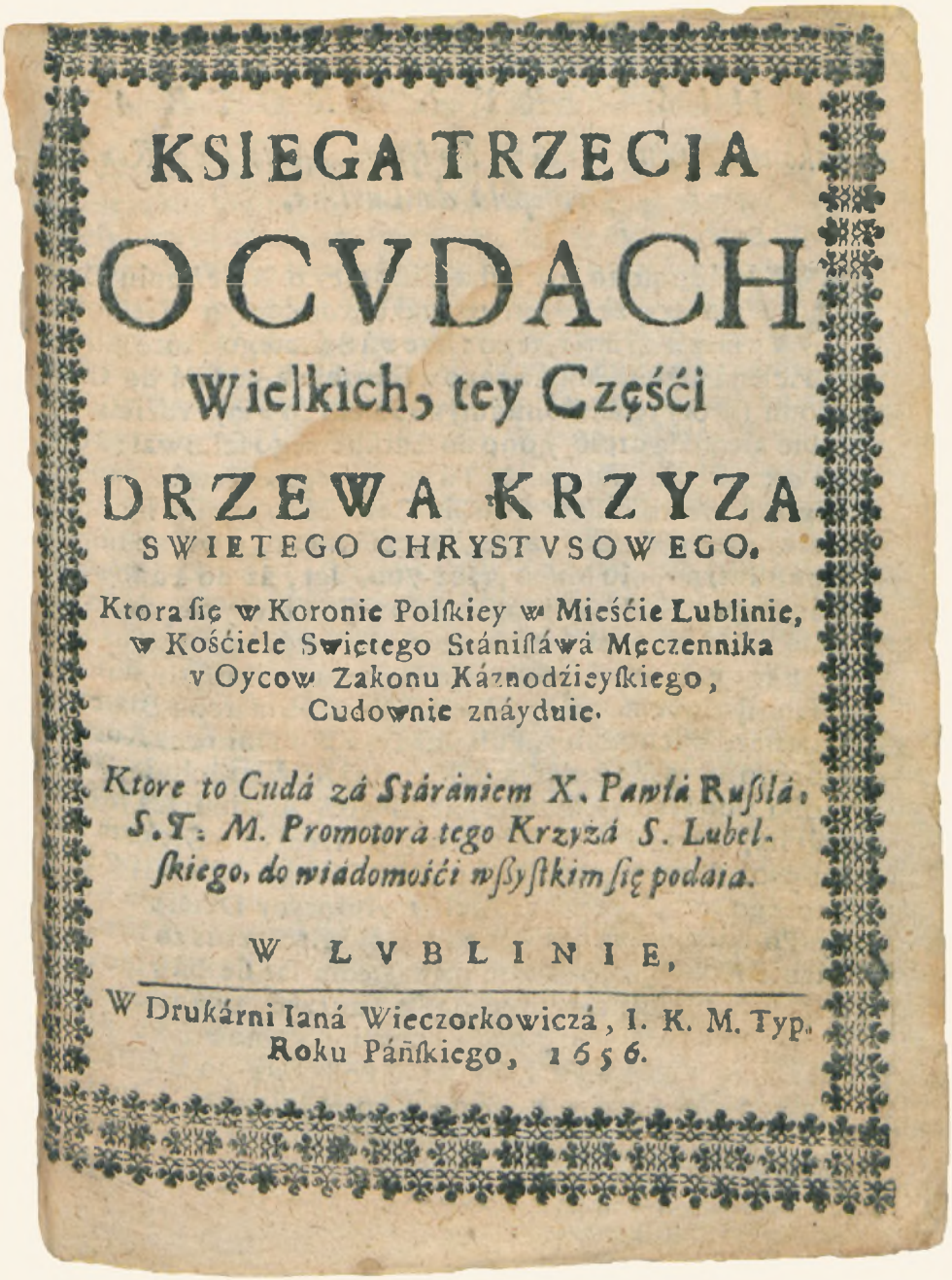

KSIEGA TRZECIA

O CVDACH

Wielkich, tey Części

DRZEWA KRZYZA

SWIETEGO CHRYSTVSOWEGO.

Ktora ſię w Koronie Polſkiey w Mieśćie Lublinie, w Kośćiele Swiętego Stániſłáwá Męczennika v Oycow Zakonu Káznodźieyſkiego, Cudownie znáyduie.

Ktore to Cudá zá Stárániem X. Pawłá Ruſſłá, S.T. M. Promotorá tego Krzyżá S. Lubelſkiego, do wiádomośći wſzyſtkim ſię podaia.

W LVBLINIE,

W Drukárni Ianá Wieczorkowiczá, I. K. M. Typ. Roku Páńſkiego, 1656.

Druk Georga Förstera
(1646–1655)

13. STANISŁAW SZULC

Firmamentvm Symbolicvm, In Qvo Deiparæ Elogia, Quibus, velut firmamentum stellis, est exornata, symbolice depinguntur. Opvs, Coalescens ex solis idq[ue] novis conceptibus allegoricis ad usum Concionatorum, & Deiparam colentium, Compositvm A R. P. F. Sebastiano A Matre Dei, Carmelita Discalceato Polono.

Lvblini : Svmptibvs Georgii Forsteri S.R.M. Bibliopolae, [po 23 XII] 1652

[7] k., 265, [1] s., [3, ost. cz.] k., sygn. [ ]1, a6, A-V, X-Z, Aa-Ll4 : [50] il. miedzior. ; 4°

Bibliogr. Lubel. 916

St.1422

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/33816

Autorem druku jest lubelski karmelita bosy Stanisław Szulc (imię zakonne to Sebastian a Matre Dei).[52] Dzieło zostało zadedykowane przez wydawcę Georga Förstera Tomaszowi z Rupniewa Ujejskiemu, opatowi płockiemu, prepozytowi warmińskiemu.[53]

Georg Förster to gdański księgarz, drukarz i nakładca, który dziesięć swoich druków z lat 1646–1655 sygnował jako bibliopola królewski w Lublinie.[54] Druki Förstera prezentują wysoki poziom typograficzny, zwłaszcza prezentowane emblematyczne dzieło *Firmamentum Symbolicum*.[55] Druk zawiera 50 alegoryczno-symbolicznych rycin miedziorytowych wykonanych przez grafika Arnolda Loemansa według rysunkowego projektu Jana Thomasa.[56] Zgodnie z zasadami sztuki emblematycznej, każda kompozycja składa się z motta, ryciny i wiersza, najczęściej epigramatu. Ryciny ukazują poprzez alegorie pośrednictwo łask, czyli zbawczą działalność Matki Bożej.[57] W 50 alegorycznych wykładach Maryja jest porównana do gwiazd. Rozdziały mają tytuł Stella, każdy jest poprzedzony kartą z emblematem, w którego ikonie znajduje się obraz ilustrujący zjawiska pogodowe i przyrodnicze.[58]

Egzemplarz o sygnaturze St.1422 został zakupiony do zbiorów bibliotecznych w 1960 roku. Znajduje się na nim kilka wpisów własnościowych, niestety nie wszystkie czytelne. Wiadomo, że właścicielem druku był bliżej nieznany Krzysztof Antoni Połubis, kanonik wileński, a także że druk należał do księgozbioru klasztoru Bernardynów, być może w Wilnie. Druk jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie.

[52] P. Makolągwa, *Inspiracje emblematyczne w dramacie pasyjnym z XVII wieku. Utarczka krwawie wojującego Boga (1696)*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny", 2010-2011, t. 7, s. 95-96.

[53] *Bibliografia starych druków lubelskich...*, s. 443.

[54] I. Strelnikowa, *Drukarstwo lubelskie…*, s. 20.

[55] *Stare druki lubelskie 1630-1800. Wystawa…*, s. 14.

[56] Jan van Yperen Thomas (1617-1678) był flamandzkim malarzem, rytownikiem i grafikiem, zwolennikiem Rubensa. Zob. *Allgemeines Kunstler-Lexikon*, Berlin 2020, t. 109, s. 16-17.

[57] B. J. Wanat, *Udział Najświętszej Maryi Panny w zbawczym dziele Trójcy Świętej w karmelitańskiej ikonografii*, [w:] *Trójca Święta a Maryja. Materiały z sympozjum mariologicznego zorganizowanego przez Polskie Towarzystwo Mariologiczne. Częstochowa, 6-8 września 1999 r.*, red. nauk. T. Siudy, K. Pek, Częstochowa 2000, s. 225.

[58] R. Knapiński, *Ikonografia maryjna w aspekcie trynitarnym*, „Salvatoris Mater", 2000, t. 2, nr 3, s. 211; J. Pelc, *Słowo i obraz. Na pograniczu literatury i sztuk plastycznych*, Kraków 2002, s. 225-226.

FIRMAMENTVM SYMBOLICVM,

IN QVO

DEIPARÆ ELOGIA,

Quibus, velut firmamentum ſtellis, eſt exornata, ſymbolicè depinguntur.

OPVS,

Coaleſcens ex ſolis idq́; novis conceptibus allegoricis ad uſum Concionatorum, & DEIPARAM *colentium,*

COMPOSITVM

A R.P. F. SEBASTIANO A MATRE DEI,

CARMELITA DISCALCEATO POLONO.

Ex libris Christophori Antonii Polubin[illegible] Canonici Vilnensis Parochi Staroielnensis

LVBLINI,

SVMPTIBVS GEORGII FORSTERI S.R.M.

BIBLIOPOLAE. M. DC. LII.

Cum privilegio S. R. M. Poloniæ & Sueciæ.

Ab eodem qui supra per Illustri Benefac[illegible] dono datum hunc libellum ht ac eius [illegible] cem habet usum [illegible]

Drukarnia Jezuitów
(1683–1773)

14. JAN KROSNOWSKI

Pochodnia Słowa Bozego W Kazaniach Niedzielnych Całego Roku. Na Oświecenie i zapalenie rozumow i afektow Chrześciańskich. Przez X. Iana Krosnowskiego Societatis Iesv Wystawiona Rokv, Boga w ciele ludzkim świat oświecaiącego, 1689.

W Lvblinie : w Drukarni Kolelum Societatis Iesv, [1689]
[3] k., 386 [to jest 376] s., [8] k. ; 2°
Bibliogr. Lubel. 484
St.1991

Autorem druku jest jezuita Jan Ignacy Krosnowski (1629–1648). W latach 1655–1656 studiował teologię w Czechach. Dziesięć lat później wykładał retorykę w Przemyślu. Kolejno był prefektem szkół w Toruniu (1675–1676) oraz rektorem w Jarosławiu (1681–1685). W latach 1687–1688 przebywał w Lublinie, gdzie pełnił funkcję regensa tutejszego Seminarium Diecezjalnego. W 1695 roku został wysłany jako delegat na XIV Kongregację Generalną do Rzymu.[59]

Można przypuszczać, że podczas pobytu Krosnowskiego w Lublinie powstał prezentowany zbiór kazań *Pochodnia Słowa Bożego*. Utwór został zadedykowany przez autora Janowi Małachowskiemu, biskupowi krakowskiemu.[60] Na *verso* karty tytułowej znajdują się: miedziorytowy herb Małachowskich Nałęcz, dwa cytaty łacińskie i czterowiersz. Cały zbiór składa się z 61 kazań na niedziele i święta zawierające się w roku liturgicznym, od kazań na niedziele adwentowe do kazania w 24. niedzielę po Bożym Ciele.

Egzemplarz o sygnaturze St.1991 (wariant a) został zakupiony w 1987 roku. Ma kilka pieczątek na różnych stronach druku, informujących o przynależności. Wiadomo, że był w zbiorach bibliotek kapucynów w Olesku i w Krakowie.[61] Ponadto na stronie tytułowej znajduje się zapis rękopiśmienny, częściowo wycięty: „Ex Bibliotheca PP. Ordinorum […] [Capuci]norum", potwierdzający przynależność do biblioteki kapucyńskiej. Trudno jednak powiedzieć, do której ze wspomnianych już bibliotek należał ten druk w pierwszej kolejności. Egzemplarz jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie.

[59] *Encyklopedia wiedzy o jezuitach…*, s. 331.
[60] Jan Małachowski herbu Nałęcz (1623-1699) był referendarzem (po 1656) i podkanclerzym koronnym (1678), a w 1681 roku król Jan III Sobieski mianował go biskupem krakowskim, Zob. H. E. Wyczawski, *Małachowski Jan*, [w:] PSB, Wrocław 1974, t. 19, s. 396-398.
[61] M. Puszka, *O proweniencji starych druków…*, s. 277-278.

POCHODNIA

SŁOWA BOZEGO

W KAZANIACH NIEDZIELNYCH

Całego Roku,

Na

Oświecenie i zapalenie rozumow i áfektow Chrześciańskich.

PRZEZ

X. IANA KROSNOWSKIEGO

Societatis IESV

WYSTAWIONA

BIBLJOTEKA OO. Kapucynów W OLESKU

ROK V,

BOGA w ćiele ludzkim świát oświecáiacego,

1689.

W LVBLINIE,

w Drukárni Kolegium Societatis IESV.

15. TEOFIL RUTKA

Goliat Swoim Mieczem Porazony To Iest Ioannikivs Galatowski Archimandrita Ielecki, Przeciw pochodzeniu Ducha S. od Syna, y Kościołowi Rzymskiemu piszący. Przez X. Theophila Rvtkę Soc. Iesv Theologa refutowany. I swiatu Chrześciańskiemu na widok podany.

W Lvblinie : W Drukarni Kolegium Soc. Iesu, 1689

[3] k., 171 [to jest 181, 1 cz.] s., sygn. [ ]1,)(2, A-V, W-X4, Y3 ; 4°

Bibliogr. Lubel. 878

St.1755

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/43008

Autorem druku jest jezuita Teofil Bogumił Rutka (1622–1700). Pochodził z ziem ukraińskich. Był profesorem poetyki, retoryki, filozofii oraz teologii moralnej między innymi w Gdańsku, Kaliszu, Głogowie, Poznaniu, Sandomierzu, Lwowie, Łucku, a w latach 1659–1660 i 1670–1671 uczył w Lublinie. Udzielał się także jako misjonarz między innymi w poselstwie do chana krymskiego w 1661 roku, a w latach 1672–1673 w Konstantynopolu. Był również doskonałym mówcą, a także pisarzem polemicznym, ascetycznym i patrystycznym. Opublikował wiele dzieł głównie na tematy Kościoła wschodniego.[62]

Jednym z nich jest polemiczny druk *Goliat swoim mieczem porażony*. Dzieło to jest odpowiedzią na druk Joannicjusza Galatowskiego *Stary Kościół wschodni nowemu Kościołowi rzymskiemu*, wydany w 1678 roku w Nowogrodzie Siewierskim.[63] Na *verso* karty tytułowej T. Rutka napisał: „Nie odpowiaday głupiemu według głupstwa iego, żebyś się iemu nie stał podobnym. Odpowiedz głupiemu wedle głupstwa iego, żeby się sobie nie zdał być mądrym *Prover. 26.4.5. mowi Duch S.* Więc pisząc za Duchem S. starałem się abym to oboie, mniey słów uszczypliwych, a więcey dowodow przynosząc, zachował". Następnie w przedmowie do czytelnika autor odniósł się do tytułu: „Uczynił się Ioannikius Galatowski Archimandrita Czernihowski Ielecki Goliatem, kiedy napisał Książkę przeciwko Kościołowi Rzymskiemu […]"[64].

Druk o sygnaturze St.1755 (wariant a) został zakupiony do zbiorów Biblioteki UMCS w 1974 roku, zaś w 1999 roku poddano go konserwacji. Na stronie tytułowej druku znajduje się rękopiśmienny wpis własnościowy. Wynika z niego, że egzemplarz ten został przekazany w 1711 roku przez bliżej nieznanego Franciszka Piotra Szychiewicza klasztorowi w Krystynopolu (obecnie jest to Czerwonogród).[65] Druk jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie.

[62] L. Grzebień, *Rutka Teofil* [w:] *Słownik Polskich Teologów Katolickich*, red. H. E. Wyczawski, Warszawa 1982, t. 3, s. 525; *Encyklopedia wiedzy o Jezuitach…*, s. 586.

[63] J. Stradomski, *Spory o „wiarę grecką" w dawnej Rzeczypospolitej*, Kraków 2003, s. 59.

[64] Składka)(1.

[65] M. Puszka, *O proweniencji starych druków…*, s. 283.

GOLIAT
SWOIM MIECZEM
PORAZONY

TO IEST

IOANNIKIVS GALATOWSKI
ARCHIMANDRITA IELECKI,

Przećiw pochodzeniu Duchá S. od Syná, y Kośćiołowi Rzymſkiemu piſzący.

PRZEZ X. THEOPHILA RVTKE
SOC: IESV Theologá refutowány.

I ſwiátu Chrześćiańſkiemu ná widok podány.

W LVBLINIE
W Drukarni Kolcium SOC: IESU.
Roku Páńſkiego 1689.

Hunc librum Applico Conuentui Christinopolitano
Fr. Petrus Szychiewicz Prdr Christinopolit.
Ao 1711. d. 30 Junij.

16. TEOFIL RUTKA

Chorągiew Zgody Y Pokoiv To Iest Dvch Swięty Od Syna Pochodzący, Wyznaniem Cerkwie Wschodniey z Ksiąg Słowieńskich wyiętym, Vtwierdzony, Cerkiew Wschodnią Do siebie zapraszający, Drukiem Swiatu pokazany, Z Dozwoleniem Starßych.

W Lvblinie : W Drukarni Collegij Societatis Iesv [...], 1691

[1] k. front., [7] k., 230 s., [1] k., [1] k. tabl., sygn. [ ]3, A-U, W-Z, Aa-Ff4, G2 ; 4°

Bibliogr. Lubel. 877

St.1754

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/6415

Druk jest kontynuacją *Goliata swoim mieczem porażonego*, poprzedniego dzieła Teofila Rutki. Rozważania w tekście koncentrują się na problemie pochodzenia Ducha Świętego. Całość tekstu zawiera się w 10 rozdziałach, w których Rutka udowadnia pochodzenie Ducha Świętego od Syna.

Autor zadedykował swoje dzieło Janowi Stanisławowi Jabłonowskiemu, herbu Prus III, wojewodzie ruskiemu, chorążemu koronnemu (1634–1702).[66] Zapewne miało to związek z faktem, że od 1676 roku Teofil Rutka przebywał na dworze Stanisława Jabłonowskiego i wówczas napisał prawie wszystkie swoje dzieła teologiczne, polemiczne i ascetyczne.[67]

Egzemplarz o sygnaturze St.1754 (wariant a) został zakupiony do zbiorów Biblioteki UMCS w 1974 roku. Defektem jest brak frontispisu przedstawiającego chorągiew niesioną przez gołębicę.[68] Druk jest zachowany w dobrym stanie.

[66] T. Nowak, *Jabłonowski Stanisław Jan*, [w:] PSB, Wrocław 1962-1964, t. 10, s. 232-239; L. Grzebień, *Rutka Teofil…*, s. 525.

[67] Tamże. *Encyklopedia wiedzy o Jezuitach* …, s. 586.

[68] *Bibliografia starych druków…*, s. 425-426.

CHORAGIEW ZGODY Y POKOIV

TO IEST,

DVCH SWIĘTY OD SYNA POCHODZĄCY,

Wyznániem Cerkwie Wſchodniey z Kśiąg Słowieńſkich wyiętym, Vtwierdzony,

CERKIEW WSCHODNIĄ

Do śiebie záprafzáiący,

Drukiem Swiátu pokazány,

Z Dozwoleniem Stárſzych.

W LVBLINIE,

W Drukárni Collegij Societatis IESV,

ROKU PANSKIEGO, 1691.

17.

Constitvcye Seymv Walnego Dwvniedzielnego Lvbelskiego Extraordynariynego. Zaczętego Dnia XIX. Miesiąca Czerwca, a skończonego Miesiąca Lipca XI Dnia. Roku Pańskiego M. DCCIII.

W Lublinie : W Drukarni Collegij Societatis Jesv, [po 17 VII 1703]

36 s., [2] k., sygn. A-I, [ ]2 ; 2°

Bibliogr. Lubel. 459

St.4243, St.4251

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/634

Druk urzędowy wydany po obradującym w Lublinie Sejmie nadzwyczajnym w dniach 11 czerwca–19 lipca 1703 roku.[69] W miarę rozwoju polskiego parlamentaryzmu zwiększał się wśród społeczności popyt na drukowane egzemplarze ustaw sejmowych. Dlatego drukarze, poza egzemplarzami zamawianymi przez kancelarię królewską, drukowali pewną liczbę druków na potrzeby obywateli. Był to bardzo dochodowy interes dla wydawców, dlatego też drukarnie starały się o uzyskanie przywileju na wydawanie konstytucji chroniącego je przed konkurencją innych warsztatów typograficznych.[70]

Taki przywilej królewski od Augusta II otrzymała drukarnia jezuicka w Lublinie w 1703 roku na druk konstytucji sejmu lubelskiego.[71] Tekst tego przywileju znajduje się w prezentowanym druku na *verso* karty tytułowej. Na środku karty tytułowej znajduje się drzeworytowy kartusz z herbami Polski i Litwy, a w środku jest herb Sasów.[72] Warto zauważyć, że w tekście *Constitvcyi* znajduje się również ustawa dotycząca miasta Lublin: „Maiąc respekt na upadające Miasto Nasze Lublin [...] Magistrat tego Miasta ad Iura, Privilegia, Immunitates, ac praerorogativam, & coaequationem Honorow Miasta Krakowa przypuszczamy, i aby tych Wolności co toż Miasto Krakow ma, tenże Magistrat zażywał, pozwalamy [...]." (s. 20)

Biblioteka UMCS posiada dwa egzemplarze *Constitvcyi*. Druk o sygnaturze St.4243 został zakupiony w 1961 roku. Jest dobrze zachowany, ale uszkodzona została strona tytułowa, mianowicie urwany prawy dolny róg. Kompletny jest drugi egzemplarz o sygnaturze St.4251 (zdigitalizowana wersja dostępna w BC UMCS). Został on zakupiony do zbiorów bibliotecznych w 1964 roku i pochodzi z kolekcji druków ks. Ludwika Zalewskiego. Informują o tym zarówno ekslibrisy, jak i odbite w kilku miejscach pieczątki. Egzemplarz opatrzono dwoma różnymi ekslibrisami – na wyklejce okładziny górnej umieszczony został ekslibris z przedstawieniem śmierci w kolorystyce brązowej, natomiast na ostatniej stronie druku umieszczono odbity w kolorystyce brązowo-białej[73] i wykonany przez Henryka Zwolakiewicza ekslibris napisowy, którym posługiwał się ks. Ludwik Zalewski.

[69] W. Konopczyński, *Chronologia sejmów polskich 1493-1793*, Kraków 1948, s. 160

[70] M. Cytowska, *Bibliografia druków urzędowych XVI wieku*, Wrocław 1961, s. 11; M. Juda, *Przywileje drukarskie w Polsce*, Lublin 1992, s. 61-62.

[71] Tamże, s. 67-68.

[72] *Bibliografia starych druków lubelskich...*, s. 248-249.

[73] M. Puszka, *O proweniencji starych druków...*, s. 280-281.

CONSTITVCYE
SEYMV WALNEGO
DWYNIEDZIELNEGO LVBELSKIEGO
EXTRAORDYNARIYNEGO.

Zaczętego Dnia XIX. Miesiąca Czerwca, a skończonego Miesiąca Lipca XI Dnia.

Roku Pańskiego M. DCCIII.

Cum Gratia & Privilegio, S. R. M.
W LUBLINIE, W Drukárni Collegij Societatis

S. C. V.
n° 6

18.

Meta S. Affektow Przez Pobozne Y Wybrane Akty Rytmem Polskim Z rożnemi O SS. Pańskich Officiuszami, Litaniami, y osobliwszemi Modlitwami, do tegoż Celu kieruiącemi. Dla Dvsz Bogomyslnych Do Empireyskiego Terminu, zmierzaiących. Wydana Za pozwoleniem starszych

W Lvblinie : W Drukarni Kollegium Lubelskiego Soc. Iesv, 1722

[147] k., sygn. [1], A, A-V, W-Z, Aa-Ll4, Mm2 ; 4°

Bibliogr. Lubel. 604

St.4017

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/6449

Druk nieznanego autora, o charakterze religijnym, jeden z dwóch zachowanych egzemplarzy wymienionych przez I. Dziok-Strelnik.[74] Strona tytułowa wydrukowana w kolorystyce biało-czerwonej. Na *verso* karty tytułowej znajdują się trzy cytaty w języku polskim. Całość druku składa się z 45 aktów zawierających modlitwy, nabożeństwa i litanie do świętych.

Egzemplarz o sygnaturze St.4017 został zakupiony do zbiorów bibliotecznych w 1955 roku. Zachowany jest w dobrym stanie, defektem jest brak kalendarza rocznego, znajdującego się na pierwszych 4 kartach składki A oraz brak kart Aa-Ll4, Mm2.

[74] Drugi, kompletny egzemplarz znajduje się w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie (sygn. BUW GSD 4g.17.6.5/XVIII/II). *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 307-308.

META
S. AFFEKTOW

Przez

POBOZNE Y WYBRANE AKTY

Rytmem Polskim

Z rożnemi O SS Pańskich Officiuszami, Litaniami, y osobliwszemi Modlitwami, do tegoż Celu kierniącemi.

Dla

DVSZ BOGOMYSLNYCH

Do Empireyskiego Terminu, zmierzaiących.

WYDANA

Za pozwoleniem starszych

W LVBLINIE

W Drukárni Kollegium Lubelskiego Soc: IESV.

Roku Pańskiego 1724.

19. JAN LEGUCKI

Wiecznosc Sławy Y Domv [...] Czarnieckich Po Zeszłey [...] Zofii Potockiey Pisarzowey Polney, Y Marszałkowey Trybunału Koronnego z Czarnieckich Ostatniey; w [...] Potockich Domv Konserwowana. a w Dżien [!] wtory Pogrzebu w Kościele Krasnostawskim Societatis Jesu. przez X. Jana Leguckiego, [...] Ogłoszona Roku [...] M. D.C.C. XXIII. Dnia 27. Kwietnia.

W Lublinie : w Drukarni Collegium Lubelskiego Soc: Jesu, [po 27 IV 1723]

[13] k., sygn. [1],)(, A-E2, F ; 2°

Bibliogr. Lubel. 507

St. 1830

Autorem druku jest jezuita Jan Legucki (1673–1752). Był profesorem filozofii w Łucku w latach 1706–1707 i we Lwowie w latach 1707–1708, a także kapelanem wojskowym i misjonarzem nadwornym.[75] Utwór jest kazaniem, które wygłosił Legucki na pogrzebie Zofii z Czarnieckich Potockiej, żony Michała Potockiego, starosty krasnostawskiego od 1686 roku, pisarza polnego koronnego i wojewody wołyńskiego.[76] Zadedykował je „J. J. W. z Domu Potockich Heroinom [...] Maryannie Tarłowey Woiewodzinie Lubelskiey. [...] Urszuli Przebendowskiey Woiewodzinie Malborskiey. [...] Joannie Wielohurskiey Kasztelanowey Wołyńskiey. [...] Zofii Kossakowskiey Kasztelanowey Podlaskiey. [...] Joannie Jabłonowskiey Starościnie Białocerkiewskiey."

Na *verso* karty tytułowej znajduje się czterowiersz oraz miedziorytowy herb Potockich Pilawa w otoczeniu herbów: Wielhorskich (Kierdeja), Tarłów (Topór), Przebendowskich (własny), Kossakowskich (Ślepowron) i Jabłonowskich (Prus III).

Egzemplarz o sygnaturze St.1830 został zakupiony przez Bibliotekę UMCS w 1967 roku. Jest współoprawny z 10 innymi drukami. Cały klocek introligatorski został poddany konserwacji w 1996 roku. Druk jest częściowo zdefektowany, mianowicie brak karty tytułowej i karty z dedykacją. Na ilustracji obok przedstawiono pierwszą stronę składki A.

[75] PEK, Warszawa 1911, t. 23-24, s. 247-248; *Encyklopedia wiedzy o jezuitach*..., s. 358.

[76] A. Link-Lenczowski, E. Szklarska, *Potocki Michał herbu Pilawa*, [w:] PSB, Wrocław 1984-1985, t. 28, s. 97-101.

ACcepit Simon ossa Fratris sui Jonathæ, & sepelivit ea, & super sepulchrum statuit septem pyramidas, Patri, Matri, & quatuor Fratribus, & super columnas arma ad memoriam sempiternam. & juxta Arma Naves, quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare 1. Machu: 13.

COż to byłá, Słuchacze moi, żá Ceremonia? ze iednego tylko z Bráci swoich pochowawszy Jonáthę, waleczny Simon, *Accepit Simon ossa Fratris sui, & sepelivit ea*, po pogrzebie. nie iednemu tylko Jonacie. ale cáłey Párenteli, Oycu, Mátce wszytkim co ich miáł. a miał tylko czterech Bráci, nádgrobek wystáwił, *& Super sepulchrum statuit septem piramidas, Patri, Matri, & quatuor Fratribus;* á wystawił, nietylko ozdobną w piramdy y kolumny Architekturą ale co uważyć proszę. y dziwnie piękną inwencią, bo wraz złączył. y wieczną, znáć ze dobrze zásłużonego Domu, w zawieszonych. orężach pámięć; *super columnas Arma ad memoriam sempiternam*, y niesmertelny, zniego nástępuiącey potomnośći, przez wyniesione náwy y Łodzie, wzor y przykład. *& juxta Arma Naves, quæ viderentur ab omnibus* Jeżeli iedney osoby pogrzeb! *Accepit ossa fratris & sepelivit*, Zácoż cáłey w kosztownym septizonium Fámilii Mauzoleum. *statuit septem pyramidas, Patri, Matri, & quatuor Fratribus?* Jeżeli partykularna iednego Jonathy śmierć. nie ták go w grobie, iako zwyczaiem swoim w niepamięci ludzkiey grzebła *oblivioni datus sum quasi mortuus*, zá coż całemu Psalm. Domowi iego, y niesmiertelną, y przykłádną pámięć, w wystawionych orężach, y Náwách assekuruie? *Arma ad memoriam sempiternam. naves quæ viderentur ab omnibus navigantibus mare.*

Toc práwda, że, ten był, y piękny wynálazek. Stárożytnośći, ktore, nigdy, ile wielkich ludźi pogrzebow, nie tylko bez pámięci, ale ani bez obecnośći wszystkich *ab origine* Antenatow nieodpráwiáła. Jż tey ci to przyczyny, dáwny Rzym, miedzy wszystkiemi záwoiowánego iuż Swiata raritátes y gálánteryámi, náywiększym gustem kocháł y estymowáł Antecessorow swoich, choć dáwnośćią zákurzone obrázy: *fumosos Equitum cum Dictatore magistros* choć szpetnie od Juv. niedyskretnego czásu, pokáleczone. bez uszu, nosa, rąk. y nog posągi: *Curios jam dimidios, nasumq; minorem Corvini, & Galbam auriculis* Isidor. *nasoq; carentem.* Chowáli z pilnośći, ledwie nie z superstycyą Naddziadow obrázy, gáleryę, pokoie nimi stroili; zeby z nich sobie piękną przy pogrzebách parádę czynili, áby im cáła Antenátow Fámilia na pogrzebách assistowáła do grobu prowádziła: *Expressi cerâ vultus singulis disponebantur in atriis, ut essent imagines quæ comitarentur gentilia funera, semperq; defuncto aliquô, totus aderat Familiæ ejus, qui unquam* Plin. *fuerat populus* mowi Pliniusz Dla tego u nich nie było sromotnieyszego karánia nád to, kiedy kto zánuzył, żeby álbo obrázy iego

St. 1830
E. XXI. 150

20. STANISŁAW RAJMUND JEZIERSKI

Szczęsliwa Do Wiecznosci Deflvitacya Skołatanego na morzu światowym śmiertelną burzą Rybińskich Drzewa Herbownemi Rzekami do Niebieskich spuszczonego Oceanow. Na samym porcie bo przy Emporium Empireyskiegolądu Zakonczona Zaś Przy Pogrzebie Solennym J. W. Jmci Pana Iakuba Rybinskiego, Woiewody chełmińskiego w Kościele Lubelskim WW. Oycow Dominikanow, Kaznodzieyskiemi Racyami Przez W. X. Raymunda Jezierskiego Dominikana Swiętey Theologij Lektora Prymaryusza Zkonklvdowana. Roku [...] MDCCXXVI dnia 14 maja.

W Lublinie : w Drukarni Kollegium Societatis Iesv, [po 14 V 1726]

[15] k., sygn. [1], A-G2 ; 2°

Bibliogr. Lubel. 304

St.1826

Temat kazania:

Aquae omnes quae super Caelos sunt, laudent Nomen Domini. Psal. 148.

Autorem utworu jest Stanisław Rajmund Jezierski herbu Nowina (1698–1782). Śluby zakonne złożył w 1714 roku, przyjmując imię zakonne Rajmund i pozostał w lubelskim klasztorze zakonu dominikanów. Studia filozoficzno-teologiczne odbywał w Krakowie, następnie we Florencji. Od ok. 1722 roku wykładał filozofię tomistyczną i teologię w Lublinie i w Krakowie. W Lublinie był przeorem i kaznodzieją trybunalskim.[77] W 1737 roku został biskupem bakowskim w Mołdawii, jednak stanowisko to z czasem stało się wyłącznie tytularne.[78] Od 1760 roku był oficjałem lubelskim, zasłużył się również odnowieniem i rozszerzeniem biblioteki dominikańskiej.[79]

Kazanie zostało wygłoszone na pogrzebie Jakuba Rybińskiego herbu Wydra, wojewody chełmińskiego, a także marszałka Trybunału Koronnego w latach 1715 i 1725.[80] Rybiński zmarł podczas pełnienia urzędu marszałka w Lublinie 16 grudnia 1725 roku i został pochowany w kościele Dominikanów.[81] Orację zadedykował Jezierski wdowie po Rybińskim – Helenie z Potockich. Na *verso* karty tytułowej znajduje się połączony miedziorytowy herb Rybińskich Wydra z herbem Potockich Szreniawa oraz trzy zwrotki wiersza, umieszczone pod tarczą herbową.

Egzemplarz o sygnaturze St.1826 został zakupiony przez Bibliotekę UMCS w 1967 roku. Jest on współoprawny z 10 innymi drukami. Cały klocek introligatorski został poddany konserwacji w 1996 roku. Druk jest częściowo zdefektowany, mianowicie brak karty tytułowej i składki A. Na ilustracji obok zaprezentowano pierwszą stronę składki B.

[77] J. Reychman, *Jezierski Stanisław Rajmund*, [w:] PSB, Wrocław 1964-1965, t. 11, s. 211.
[78] P. Nitecki, *Biskupi kościoła w Polsce w latach 965-1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 2000, s. 183.
[79] Tamże.
[80] K. Niesiecki, *Herbarz Polski*, W Lipsku 1841, t. 8, s. 202-203.
[81] Tamże.

KAZANIE
POGRZEBOWE

Aquæ omnes quæ ſuper Cælos ſunt, laudent Nomen Domini. Pſal. 148.

CHwal Páná iák możeſz. Niechaymi podchlebná świátowych exágierátorow wybáczy fákundya; żeby ſię tákowe przy dźiśieyſzym ákćie weryfikować mogło przyſłowie Z. A. Nikt tu tákich nie ákceptuie áforyzmow ktore z ſzczerą w ſamey rzeczy nieſkonfrontowáne weryfikácyą żádney cále przez rozumną eſtymácyą mieć niepowinni wági. A ieżeli koniecznie zmyślone dowćipy przez punkt politycznego do świátá ádreſſu, ták znikomą w ſwoiey cáłośći utrzymáć pretenduią máxymę, niechże tám Orátoryczną dla koloryzowánych inwencyi Wyſtáwuią Kátedrę, gdźie zá fundáment podchlebſtwo, zá impet obłudna niepráwdźiwych właſności exágierácya, zá ozdobę tey Retoryki, práwdźiwie Poetyckie, bo nie rzetelnego we wſzyſtkim podobieńſtwa metáfory *pro Magiſtra* dáwno wyuczona Machyáwelſką exercytácyą ſymulácya ták obłudne zákładá ſzkoły. Inákſzym dniá dźiśieyſzego poſtępować należy

E. XVIII. 550 Jezierski St. R.
St. 1826

21. HIERONIM FALĘCKI

Panskie Zycie Panska Smierc. Panska W Niebie Korona. Jaśnie Oświeconey Xsiężny Maryanny Z Lvbomirskich Sangvszkowey Na Wisniczu Jarosławiu Tarnowie. Hrabiny [...]. Przy Smiertelnego Prochu Depozycie. [...] Przez W. O. Hilaryona od Nayświętszego Sakramentu Karmelitę Bosego Kaznodzieię Ordynaryusza Krakowskiego. Reprezentowana Roku Panskiego [...] 1729. 13. Decembris.

W Lublinie : w Drukarni Kollegium Societatis Jesu, [po 13 XII 1729]

[26] k., sygn. ( )3, A-L2, M1 ; 2°

Bibliogr. Lubel. 224

St.1821, St.4230

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/43012

Temat kazania:

Non planges neque plorabis & mortuorum luctum non facies. Ezechielis 24.

Autor druku, Hieronim Falęcki, był karmelitą bosym (ok. 1677–1756). Wiadomo, że w wieku 36 lat wstąpił do klasztoru, przybierając imię zakonne Hilariona od Najświętszego Sakramentu.[82] Przebywał w klasztorach w Krakowie, Warszawie i Nowym Wiśniczu.[83]

Panegiryk pogrzebowy *Pańskie życie, pańska śmierć* powstał po śmierci Marianny z Lubomirskich Sanguszkowej. Autor podkreślił w nim pobożność księżnej i opiekę fundatorską Marianny, a także pochodzenie z rodu Lubomirskich. Warto dodać, że karmel w Nowym Wiśniczu został ufundowany przez jej dziada, wojewodę krakowskiego Stanisława Lubomirskiego w latach 1622–1630, jako wotum za zwycięstwo chocimskie.[84] Co ciekawe, serce zmarłej, zgodnie z jej życzeniem, zostało złożone w kościele oo. Kapucynów w Lublinie.[85]

Utwór zadedykowali karmelici bosi Pawłowi Karolowi Sanguszce, mężowi zmarłej. Na *verso* karty tytułowej znajdują się: herb Sanguszków Pogoń, połączony z herbem Lubomirskich Szreniawa, a także wiersze umieszczone pod herbami.

W zbiorach Biblioteki UMCS znajdują się 2 egzemplarze tego druku. Egzemplarz o sygnaturze St.4230 został zakupiony w 1963 roku, jest bardzo dobrze zachowany, ale bez oprawy, pochodzi z księgozbioru ks. Ludwika Zalewskiego. Natomiast egzemplarz o sygnaturze St.1821 został zakupiony w 1967 roku. Jest on współoprawny z 10 innymi drukami, a całość klocka introligatorskiego została poddana konserwacji w 1996 roku.

[82] I. Słomak, *Retoryka „miłosnej batalii" na przykładzie Wojska serdecznych nowo rekrutowanych afektów Hieronima Falęckiego : praca doktorska*, Katowice 2012, s. 17. Dostęp 24.03.2021: http://www.sbc.org.pl/Content/93268/doktorat3316.pdf

[83] Tamże, s. 18-19.

[84] I. Rolska-Boruch, *Panegiryk pogrzebowy Marianny z Lubomirskich Sanguszkowej jako źródło do dziejów fundacji artystycznych w XVIII wieku*, „Roczniki Humanistyczne", 2010, t. 58, z. 4, s. 163.

[85] Zdaniem I. Rolskiej-Boruch, panegiryk ku czci Marianny z Lubomirskich Sanguszkowej wskazuje wyraźnie na jej udział w fundacji klasztoru i kościoła Kapucynów w Lublinie. Powszechnie uważano Pawła Karola Sanguszkę, jej męża, za jedynego fundatora lubelskiej świątyni, między innymi ze względu na kryjący się w świątyni grób księcia i jego trzeciej żony - Barbary z Duninów. Zob. Tamże, s. 165-166.

PANSKIE ZYCIE
PANSKA SMIERC.
PANSKA W NIEBIE KORONA.
Jaśnie Oświeconey XIĘZNY
MARYANNY
Z LVBOMIRSKICH
SANGVSZKOWEY
NA WISNICZU JAROSŁAWIU TARNOWIE.
HRABINY
MARSZAŁKOWEY NADWORNEY
Wielkiego Xięstwa Litewskiego.
Przy Smiertelnego Prochu Depożycie.
Przy Generalnym publicznych zalow kongresſie
ZAŁOSNYM OGŁOSEM.
W cyrkumferencyi Zkolligowanych smutkow
Wobrocie Szczęszliwey wieczności.
NA KARMELU WISNICKIM
Przez W. O. Hilaryona od Nayświętszego SAKRA-MENTU Karmelitę Bosego Kaznodzieię Ordynaryu-sza Krakonskiego.
REPREZENTOWANA
Roku Panskiego kiedy BOG dosc się ubogo ustroił choc po ludzku? ale nas ubrał bogato w Zbawienną Barwę dosc po Pańsku. 1729. 13. *Decembris.*

W LUBLINIE w Drukarni Kollegium Societatis JESU.

22. MARIA OD JEZUSA Z AGREDY

Miasto Swięte Niedościgłemi Taiemnicami Ubłogosławione, Cud Cudow, Przepasc Łask, Wszechmocności, Mądrości, Miłości Boskiey: Zycie Przedziwney Matki Wcielonego Boga, Maryi, Krolowy naszey, na oświecenie Swiata, Kosciola Bozego pociechę, y Całego Narodu Ludzkiego Zbawienie, Wielebney Maryi a Jesu Zakonu Franciszka Swiętego de Observantia Xeni w Mieście Agreda, Obiawione A teraz wyraźną krotkością do druku Podane. Przez X. Piotra Kwiatkowskiego S. J. [...].

W Lublinie : w Drukarni J. K. M. Koll: Soc: Jesu [...], 1732

44, 124 s., [2] k., 120 [to jest 128], 128 s., [3] k., 154 [to jest 156] s., [2] k. ; 4°

Bibliogr. Lubel. 6

St.5819

Autorka druku, Maria Coronel (1602–1665), pochodziła z Agredy w północnej Hiszpanii. Była mistyczką, autorką dzieł z zakresu ascetyki.[86] W 1619 roku wstąpiła do zakonu Sióstr Franciszkanek od Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny w Agredzie, wspólnie z matką i siostrą, i przybrała imię zakonne Marii od Jezusa.[87] Twierdziła, że doświadczała licznych wizji religijnych.

Dzieło *Miasto Święte* zostało przetłumaczone na język polski przez jezuitę – ks. Piotra Kwiatkowskiego.[88] Jest to pewnego rodzaju biografia Matki Bożej. We wprowadzeniu do *Historyi zycia Nayświętszey Matki* można przeczytać, że sam Bóg i aniołowie skłonili Marię od Jezusa z Agredy do spisania historii życia Maryi.[89]

Był to bardzo popularny druk maryjny, którego lubelskie wydanie liczyło 2000 egzemplarzy, z czego połowa „na lepszym papierze"[90].

Biblioteka UMCS posiada egzemplarz o sygnaturze St.5819 (wariant a), zakupiony w 1999 roku. Druk jest zachowany w dobrym stanie, kompletny. Uszkodzona jest oprawa oraz brakuje połowy karty ze składki Q2*** w trzeciej części.

[86] J. Stręciwilk, *Agreda Maria de*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sułowski, Lublin 1973, t. 1, s. 192.

[87] Tamże.

[88] Piotr Kwiatkowski (1664-1689), jezuita, profesor etyki i matematyki w Lublinie w latach 1703-1704 i 1709-1710, profesor prawa kanonicznego i teologii moralnej w Poznaniu w latach 1713-1715, profesor prawa kanonicznego i Pisma Świętego w Krakowie w latach 1726-1733. Misjonarz. Zob. *Encyklopedia wiedzy o jezuitach*..., s. 351.

[89] *Miasto Swięte Niedoscigłemi*..., s. 43.

[90] *Stare druki lubelskie 1630-1800. Wystawa*..., s. 17.

MIASTO
SWIĘTE

Niedoścignłemi Taiemnicami Ubłogosławione,

CUD CUDOW, PRZEPASC ŁASK,

Wszechmocności, Mądrości, Miłości Boskiey:

ZYCIE PRZEDZIWNEY MATKI

Wcielonego BOGA,

MARYI

Krolowy naszey, na oświecenie Swiata, Kościoła BOZEGO pociechę,
y Całego Narodu Ludzkiego Zbawienie,

Wielebney MARYI á JESU

Zakonu Franciszka Swiętego de Observantia
Xieni w Mieście Agreda,

OBIAWIONE

A teraz wyraźną krotkością do druku

PODANE.

Przez X. Piotra Kwiatkowskiego S. J.

Z Pozwoleniem Starszych.

W LUBLINIE
w Drukarni J. K. M. Koll: Soc: JESU. Roku Pańskiego 1732.

23. SAMUEL RABI MAROKAŃSKI

Prawda Chrzescianska Od nieprzyiaciela swego Zeznana To iest Traktat Rabina Samuela, Pokazuiący błędy żydowskie około zachowania Prawa Moyżeszowego, y przyścia Messyaszowego, ktorego żydzi czekaią. [...] Teraz zaś z Łacińskiego ięzyka na Polski, Przetłumaczony. Przez X. Jakuba Radlinskiego [...] Roku Pańskiego 1733.

W Lublinie : w Drukarni Coll. Soc. Jesu, [1733]
[22] k., 660 [to jest 662] s., [1] k. ; 8°
Bibliogr. Lubel. 896
St.4401

O autorze tego druku niewiele wiadomo. Samuel Rabi Marokański był pisarzem żydowskim, prawdopodobnie skłaniał się do przejścia na chrześcijaństwo.[91] W druku *Prawda Chrzesciańska* wykazuje on wyższość wiary chrześcijańskiej nad żydowską. Tłumaczenia dzieła z języka łacińskiego na polski dokonał ks. Jakub Radliński (ok. 1680–1762), który pochodził z rodziny szlacheckiej, osiadłej w województwie sandomierskim. Wstąpił do zakonu bożogrobców w Miechowie, ponadto kształcił się również w kolegium jezuickim w Krakowie.[92] Był doktorem teologii, dogmatykiem i hagiografem.[93] Wykazał się również jako historyk zakonu i pisarz poetyckich utworów okolicznościowych, religijnych oraz dzieł teologicznych.[94]

Druk *Prawda Chrześcianska* został zadedykowany przez ks. Radlińskiego Józefowi z Potoka Potockiemu i jego małżonce Ludwice z Mniszchów Potockiej.[95] Na *verso* karty tytułowej znajdują się: herb Pilawa (Potockich), herb Mniszech (Mniszchów) oraz wiersz umieszczony pod tarczą herbową.

Można przypuszczać, że utwór cieszył się dużą popularnością, gdyż kilkukrotnie wznawiano jego wydanie, dwa razy w 1733 roku, następnie w latach 1740, 1745, 1748 i 1753.[96]

Egzemplarz znajdujący się w zbiorach Biblioteki UMCS o sygnaturze St.4401 (wariant a) zakupiono w 1963 roku. Zachowany jest w dobrym stanie, niestety brakuje oprawy i karty tytułowej, dlatego na ilustracji obok zaprezentowano stronę z dedykacją.

[91] CERL, dostęp 26.03.2021: https://data.cerl.org/thesaurus/cnp01302868
[92] L. Grzebień, *Radliński Jakub Paweł*, [w:] *Słownik polskich teologów katolickich*, red. H. E. Wyczawski, Warszawa 1982, t. 3, s. 479-481.
[93] Tamże.
[94] B. Milewska-Waźbińska, *Poezja religijna w kręgu mnichów zakonu Grobu Bożego w Polsce - Gemmae sacrosanctae crucis Jakuba Pawła Radlińskiego*, „Vox Patrum", 2016, t. 36, s. 433.
[95] Józef Potocki herbu Pilawa był wojewodą kijowskim, poznańskim, hetmanem wielkim koronnym oraz kasztelanem krakowskim. W 1732 roku poślubił Ludwikę z Mniszchów. Zob. A. Link-Lenczowski, *Potocki Józef h. Pilawa*, [w:] PSB, Wrocław 1984, t. 28, s. 59-72.
[96] *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 433-436.

Jáśnie Wielmożnemu Páńſtwu,
y Dobrodzieyſtwu,
Jáśnie Wielmożnemu J. M. PANU
P. JOZEFOWI
z POTOKA
na Staniſławowie, Zbarazu, Brodach, Niemierowie, y Krotoſzynie
POTOCKIEMU
Jaśnie Wielmożney J. M. PANI
P. LUDOWICE
z MNISZCHOW
POTOCKIEY
WOIEWODOM y GENERAŁOM
Xięſtwa Kiiowſkiego
Warſzawſkim, Sniatyńſkim, Lezańſkim
Kołomyſkim &c. &c.
STAROSTOM
Pánom y Dobrodzieiom.

Z Prawda Chrześciańſka niegdy od nieprzyiaciela ſwego zeznana, nieodważam ſię gdzie indziey ſkłonić, tylko do Prześwietnego Domu Waſzego, Jáśnie Wielmożne Moście Páńſtwo y Dobrodzieyſtwo.

Ieżeli

24. JAN KRAUS

Quæstiones Et Responsa Eruditorum. Pleraque ad.morale[m] Doctrinam Et Institutionem pertinentia, Avthore P. Joanne Kraus Societatis Jesu.

Lublini : Typis Collegii Societatis Jesu [...], 1739
238 s., sygn. A-I12, K11 ; 12°
Bibliogr. Lubel. 482
St.4511
Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/6418

Autor druku, jezuita Jan Kraus (1649–1732), pochodził z Czech. Wykładał nauki humanistyczne i filozofię w Pradze, ale z powodu swych opinii tomistycznych zmuszony był ustąpić z katedry uniwersyteckiej i poświęcić się kaznodziejstwu.[97] Był znanym polemistą i napisał wiele dzieł występując przeciwko protestantom. Wydał ponad 60 dzieł polemicznych, napisanych przeważnie w języku niemieckim, które rozeszły się po całej Europie.[98] W języku łacińskim napisał dzieło *Quaestiones et responsa*, które doczekało się wielu wydań. Pierwsze wyszło w 1709 roku w Pradze,[99] kolejne w 1719 roku w Wilnie,[100] natomiast w Polsce ukazało się w Braniewie w 1720 roku[101] oraz dwukrotnie w Lublinie w latach 1739 i 1745 lub 1746[102]. Druk ten wydano również w języku polskim w tłumaczeniu ks. Stanisława Narbutta, franciszkanina, pod tytułem *Pytania i odpowiedzi Mądrych* (Wilno, 1812).[103]

Egzemplarz znajdujący się w zbiorach Biblioteki UMCS pochodzi z daru otrzymanego w 1964 roku od Katedry Humanistyki UMCS. Wcześniej należał do dubletów Biblioteki Jagiellońskiej. Na druku znajdują się dwa rękopiśmienne wpisy własnościowe bliżej nieznanych osób: M. Ren i Christophorus Jani.[104] Egzemplarz jest kompletny i zachowany w dobrym stanie.

[97] PEK, Warszawa 1911, t. 23-24, s. 27
[98] Tamże.
[99] Tamże.
[100] K. Estreicher, *Bibliografia polska. Stólecie XV-XVIII...*, t. 20, s. 246.
[101] Tamże.
[102] *Bibliografia starych druków lubelskich...*, s. 258.
[103] K. Estreicher, *Bibliografia XIX stólecia*, Kraków 1881, t. 6, s. 417 (hasło: Krauz); PEK, Warszawa 1911, t. 23-24, s. 27.
[104] M. Puszka, *O proweniencji starych druków...*, s. 279.

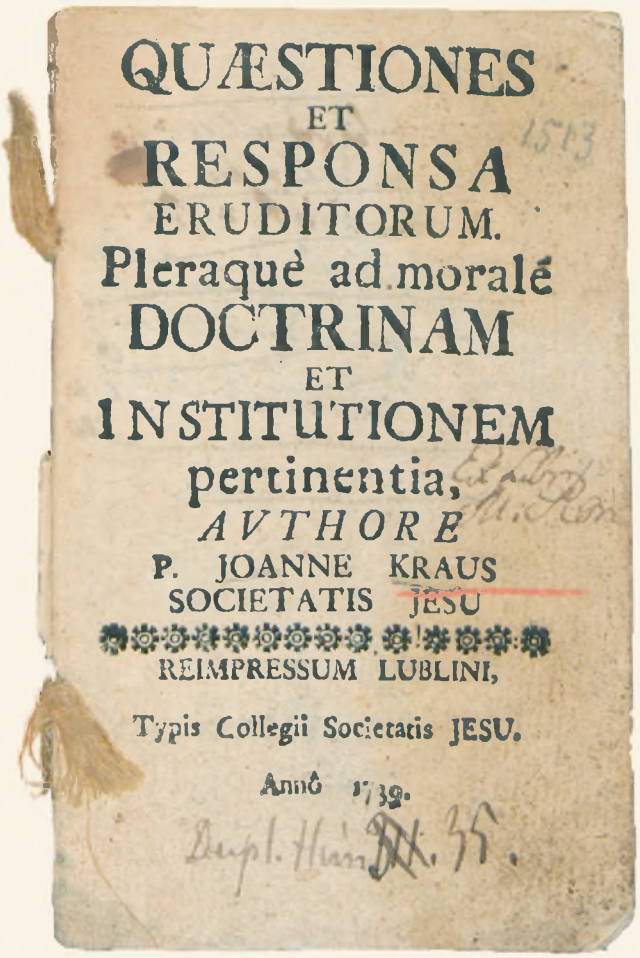

QUÆSTIONES
ET
RESPONSA
ERUDITORUM.
Pleraquè ad moralé
DOCTRINAM
ET
INSTITUTIONEM
pertinentia,
AVTHORE
P. JOANNE KRAUS
SOCIETATIS JESU

REIMPRESSUM LUBLINI,

Typis Collegii Societatis JESU.

Annô 1739.

25. SZYMON FRANCISZEK PUŁASKI

Krotka Annotacya Seymow Warszawskich, Grodzieńskich, także Elekcyi y Koronacyi Nayiaśnieyszych Krolow Jchmciow Polskich; Jana Kazimierza, Michała, Jana III, y Augusta II; tudziesz za Panowania ich Kompaniy corocznie odprawionych; publicznieyszych dzieiow, y rewolucyi ab anno 1648, ad annum 1733. Zebrana Przez Franciszka Na Pułaziach Pułaskiego [...] A post fata iego do druku podana przez Baltazara Pułaskiego Starostę Radenickiego. Roku Pańskiego 1740.

W Lublinie : w Drukarni I. K. M. Societatis Iesu, [po 4 VIII 1740]

[87] k., sygn. ( )2, (1), (2), ( )1, A4, B6, C-U, W-Z, Aa-Oo2 ; 2°

Bibliogr. Lubel. 832

St.4210, St.4239, St.4272

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/43013

Szymon Franciszek Pułaski (†1738), autor druku, był podczaszym podlaskim oraz pisarzem wojskowym.[105] Od około 1698 roku pracował w kancelarii hetmana Stanisława Jabłonowskiego, zaś po jego śmierci w 1702 roku służył jako pisarz kolejnym hetmanom: Feliksowi Potockiemu, Hieronimowi A. Lubomirskiemu (w latach 1702–1706) i Adamowi Mikołajowi Sieniawskiemu (w latach 1706–1712).[106]

Utwór *Krótka Annotacya* zadedykowany został przez autora Adamowi Czartoryskiemu, synowi Augusta Aleksandra Czartoryskiego i Marii Zofii Sieniawskiej.[107] Na *verso* karty z dedykacją znajdują się: miedziorytowe herby Pogoń Litewska (Czartoryskich) i Leliwa (Sieniawskich), a także dwuwiersz. Całość tekstu obejmuje opis wydarzeń w formie zapisek rocznych od roku 1648 aż do śmierci Augusta II (1.02.1733). W przemowie do Czytelnika Pułaski tak charakteryzuje swoje dzieło: „[…] y ta krotka annotacya, zamyka, w sobie wiele, coby y ciekawość ukontentować, y szukayących prawdy informować moglo, bez naprzykrzenia, bo krotkim stylem"[108].

Biblioteka UMCS posiada 3 egzemplarze prezentowanego druku, o sygnaturach St.4210 (kupno w 1957 roku), St.4239 (kupno w 1963 roku) i St.4272 (kupno w 1964 roku). Wszystkie zachowane są w dobrym stanie, ale w druku St.4210 brakuje karty z aprobacją oraz ostatniej. Egzemplarz St.4239 pochodzi ze zbiorów ks. Ludwika Zalewskiego. Znajdujący się na stronie tytułowej wpis rękopiśmienny wskazuje, że druk ten należał wcześniej do biblioteki kolegium zakonu pijarów w Opolu. Ta z kolei otrzymała go w 1806 roku od Adolfa Chraczyńskiego, kaznodziei, prefekta, rektora i wicerektora kolegium w Opolu Lubelskim.[109]

[105] A. Link-Lenczowski, *Pułaski Szymon Franciszek*, [w:] PSB, Wrocław 1986, t. 29, s. 397.
[106] Tamże. J. J. Sowa, *Pióra w służbie buławy. Raz jeszcze o kancelarii i archiwum hetmana Stanisława Jabłonowskiego*, „Czasopismo Prawno-Historyczne", 2018, t. 70, s. 207-208.
[107] Adam Kazimierz Czartoryski (1734-1823), książę, generał ziem podolskich, przyczynił się do założenia korpusu kadetów w 1765 roku, wychowawca i nauczyciel, członek Komisji Edukacyjnej. Zob. H. Waniczkówna, *Czartoryski Adam Kazimierz*, [w:] PSB, Kraków 1938, t. 4, s. 249-257.
[108] *Verso* składki ( )1.
[109] M. Puszka, *O proweniencji starych druków…*, s. 280.

KROTKA ANNOTACYA

Seymow Warſzawſkich, Grodzieńſkich, także Elekcyi y Koronacyi Nayiaśnieyſzych Krolow Jchmciow Polſkich; JANA KAZIMIERZA, MICHAŁA, JANA III, y AUGUSTA II; tudzieſz zá Panowania ich Kampaniy corocznie odprawionych; publicznieyſzych dzieiow, y rewolucyi ab anno 1648, ad annum 1733.

Bibliothecae Collegii Opoliensis accessit Rectore A.R. P. Adolpho Chraczyński. 1806.

ZEBRANA

Przez FRANCISZKA NA PUŁAZIACH PUŁASKIEGO, Podczaſzego Woiewodztwa Podlaſkiego, Pułkownika J. K. Mści y Rzeczypoſpolitey, Piſarza Woyſkowego zá buławy czterech Hetmanow Wielkich Koronnych, Kaſztelanow Krákowſkich.

A poſt fata iego do druku podána przez BALTAZARA PUŁASKIEGO Stároſtę Radenickiego.

Roku Pańſkiego 1740.

w Lublinie w Drukarni I. K. M. Societatis IESU.

26.

Kalendarz Historyczno-Polityczny Na Rok Pański 1742. Po Przestępnym drugi Xsiężyca Przybyszowy. Zawieraiący w sobie rewolucye roczne: Swięta ruchome y nieruchome: dni Xsiężyca: Wschod y Zachod słońca: reguły zbawienne codzienne: Monarchie teraźniejsze całey Europy: Krola, Senat Polski, Ministrow, Urzędnikow Koronnych, y W. X. L [...]: Nad to Informacyą Geograficzną o sferze ziemney swiata: I praktykę Geograficzną o wyrozumieniu sfer tak ziemney iako y Niebieskiey, iako też y Mapp: do druku podany.

[Lublin] : w Drukarni Lubelskiey Societatis Jesu, [1741]

[85] k., sygn. A-G4, H2, I1; A-M4, N-P2, [2] k. tabl. ; 4°

Bibliogr. Lubel. 346

St.4136

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/6419

Ważnym drukiem wydawanym przez drukarnie jezuitów były kalendarze. Cieszyły się dużą popularnością i dokładnie je czytano. Były informatorami nie tylko biegu czasu, ale także i w innych dziedzinach życia codziennego.[110] Wydawano je w niewielkich formatach, często w postaci książki kieszonkowej.

Prezentowany *Kalendarz historyczno-polityczny* jest podzielony na kilka stałych w tego typu wydawnictwach rubryk. Zaczyna się od kalendarium na poszczególne miesiące roku oraz sentencji Pisma Świętego na każdy dzień. Kolejno w dziale *Europejscy Monarchowie y Panowie* wymieniane jest nazwisko aktualnie panującego cesarza i papieża, następują krótkie informacje o różnych krajach, a w odniesieniu do Polski wymienieni są między innymi również biskupi, senatorowie, kasztelanowie. Kolejny dział zawiera informacje o ważniejszych wydarzeniach światowych, począwszy od października 1740 roku. Następnie podane są dość obszernie informacje geograficzne między innymi o Ziemi, kontynentach i państwach, także o Polsce, z podziałem na województwa. W ostatniej części kalendarza znajdują się między innymi tabele dotyczące długości i szerokości geograficznej oraz rozkłady odjazdów i przyjazdów Kuriera Polskiego.

Egzemplarz znajdujący się w Bibliotece UMCS o sygnaturze St.4136 został zakupiony w 1962 roku. Druk jest zachowany w dobrym stanie, kompletny. W dwóch miejscach, na karcie przedtytułowej i tytułowej, są notki rękopiśmienne: „Autor hujus libri Bystrzanowski”[111].

[110] B. Rok, *Osiemnastowieczne kalendarze lubelskich jezuitów*, [w:] *Lublin w dziejach i kulturze Polski*, pod red. T. Radzika i A. A. Witusika, Lublin 1997, s. 149.

[111] Kwestia autorstwa tego kalendarza jest sprawą dyskusyjną w literaturze, podaje się nazwiska Wojciecha Bystrzonowskiego oraz Franciszka Koczorowskiego. Zob. A. Bochnak, *Kalendarze lubelskie XVIII wieku*, „Bibliotekarz Lubelski”, 1979, z. 1-2, s. 7-9; B. Rok, *Kalendarze jezuitów lubelskich w XVIII wieku*, [w:] *Świat kultury staropolskiej. Teksty źródłowe i studia*, Toruń 2014, s. 157-158.

KALENDARZ

Historyczno-Polityczny

Ná Rok Páński 1742.

Po Przestępnym drugi

Xiężyca Przybyszowy.

Záwieraiący w sobie rewolucye roczne:
Swięta ruchome y nieruchome: dni Xiężyca:
Wschod y Zachod słońca: reguły zbawienne codzienne:
Monarchie teraźnieysze całey Europy:
Krola, Senat Polski, Ministrow, Urzędnikow Koronnych,
y W. X. L: Kawalerow rożnych Orderow:
Deputatow ná Trybunał Koronny:
Ewenta znacznieysze roku przeszłego:

Nad to

Informacya Geograficzna o sferze ziemney świata:
I praktykę Geograficzną o wyrozumieniu sfer ták ziemney
iáko y Niebieskiey, iáko też y Mapp:

do druku podany.

w Drukarni Lubelskiey Societatis JESU.

autor hujus libri Bystrzanowski

27. CHARLES ROLLIN

Na Większą Chwałę Boga, A Synom Oyczyzny Na Pożytek Dzieiopis Starozytny Egipcyanow Kartaincow, Assyryiczykow, Babiloncow, Medow, Persow, Macedończykow, y Grekow. Przez Rolin Rektora Szkoł Paryzkich [...] Francuskim ięzykiem Napisany. A od Jozefa Alexandra [...] Jabłonowskiego [...] na Oyczystą mowę Wyłozony. T. 1

W Lublinie : w Drukarni Collegium Soc. Jesu, 1743
[8] k., 654 s. ; 4°
Bibliogr. Lubel. 856
St.3994

Autorem druku jest Charles Rollin (1661–1741), francuski pedagog i historyk starożytności, a także tłumacz dzieł z greki i łaciny. Przez wiele lat był wykładowcą uniwersyteckim, między innymi w Collège du Plessis i w Collège de France.[112]

Druk *Na większą Chwałę Boga* to rodzaj podręcznika do nauki historii, przetłumaczony z języka francuskiego przez Józefa Jabłonowskiego.[113] Tytuł oryginału brzmi: *Histoire ancienne des Egyptiens, des Carthaginois, des Assyriens, des Babyloniens, des Medes et des Perses, des Macédoniens, des Grecs*.[114] Jabłonowski zadedykował ten druk braciom Karolowi i Janowi Wielopolskim.[115]

Dzieło to było wielokrotnie przedrukowywane w wieku XVIII, a nawet w XIX stuleciu, a także przetłumaczone na kilka języków, w tym angielski oraz hiszpański.[116] W oryginale jest to wydawnictwo wielotomowe, w Polsce ukazał się tylko prezentowany tutaj tom pierwszy. Z druku tego korzystał Józef Kajetan Skrzetuski, pisząc swój podręcznik do historii *Historya powszechna dla szkół narodowych na klasę III*.[117]

Egzemplarz znajdujący się w Bibliotece UMCS został zakupiony w 1960 roku. Zachowany jest w bardzo dobrym stanie, kompletny, z oryginalną oprawą. Ciekawa jest proweniencja tego druku. Wiadomo, że 19 grudnia 1744 roku nabył go w Lublinie jezuita Szumowski dla bliżej nieznanego Wysockiego z Gniezna. Następnie druk ten trafił do Czesława hrabiego Lasockiego, o czym informuje pieczątka umieszczona na początku i końcu dzieła. Jako że Czesław hrabia Lasocki (ur. 1852) został nobilitowany w 1888 roku, a w 1891 roku już nie żył, to egzemplarz ten musiał do niego trafić w latach 1888–1891. Prawdopodobnie należał do większego księgozbioru, ponieważ przyklejono nalepkę z numerem 1021 na grzbiecie oprawy.[118]

[112] CERL, dostęp: 30.03.2021: https://data.cerl.org/thesaurus/cnp01355116
[113] Józef Aleksander Jabłonowski (1711-1777) był wojewodą nowogrodzkim, historykiem, bibliografem, mecenasem sztuki, tłumaczem i poetą. Zob. J. Dobrzyniecka, *Jabłonowski Józef Aleksander*, [w:] PSB, Wrocław 1962-1964, t. 10, s. 225-228.
[114] H. Kaczmarek, *Starożytny Egipt w podręcznikach szkolnych czasów Komisji Edukacji Narodowej*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki", 2004, t. 49, z. 3-4, s. 43.
[115] Karol i Jan Wielopolscy byli synami Franciszka Wielopolskiego, wojewody krakowskiego i Teresy Tarło. Zob. K. Niesiecki, *Herbarz Polski*..., t. 9, s. 501.
[116] H. Kaczmarek, *Starożytny Egipt*..., s. 43.
[117] Pierwsze wydanie wyszło w Marywilu w 1781 roku, kolejne w Warszawie, Krakowie i Wilnie. Zob. H. Kaczmarek, *Starożytny Egipt*..., s. 42.
[118] M. Puszka, *O proweniencji starych druków*..., s. 281-282.

NA WIĘKSZĄ CHWAŁĘ BOGA,

A

SYNOM OYCZYZNY NA POŻYTEK

DZIEIOPIS STAROZYTNY

Egipcyan w Kartaincow, Assyryiczykow, Babiloncow, Medow, Persow, Macedończykow, y Grekow.

Przez *Rolin* Rektora Szkoł Paryzkich, Nauczyciela wymowy w Kollegium Krolewskim, y Kollegę Akademii Krolewskiey napisow, y wyzwolonych Nauk, Francuskim ięzykiem

NAPISANY.

A od

JOZEFA ALEXANDRA XIAZĘCIA *z Prussow, na Jablonowie y Lachowcach, HRABI na Lisiance y Zawałowie, I. B na Podhorcach*

JABŁONOWSKIEGO,

Buskiego, Korsuńskiego, Wołpińskiego, Zagościckiego, Onyxteńskiego, Dzwinogrodzkiego

STAROSTĘ,

Lawaryskiego, Rakanckiego DZIERZAWCĘ,

y ROTMISTRZA Woysk Koronnych, na Oyczysta mowę

WYŁOZONY.

TOM I.

w Lublinie w Druk. Collegii Soc. JESU. 1743.

Czesław hr. Lasocki

28. GIOVANNI BONA

Przewodnia Do Nieba Prowadząca, Drogę Nieomylną Przez Skuteczny Sposob do doyścia zbawienia Otwieraiąca Z Francuskiego na Polski Język Przez Damę Przetłumaczona. Roku Pańskiego 1744. Do druku Podana.

W Lublinie : w Drukarni Collegium Societatis Jesu, 1745
[3] k., 230 s., [2] k. ; 4°
Bibliogr. Lubel. 66
St.4001
Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/6421

Giovanni Bona (1608–1674), autor prezentowanego druku, był włoskim historykiem liturgii, pisarzem ascetycznym i mistycznym. W 1625 roku wstąpił do kongregacji cystersów reformowanych św. Bernarda, natomiast w 1669 roku został kardynałem.[119] Druk *Przewodnia do nieba* z włoskiego na język polski przetłumaczyła Barbara Sanguszkowa (1718–1791), występująca na druku pod pseudonimem Dama. Była ona żoną marszałka litewskiego Pawła Karola Sanguszki, a także poetką, tłumaczką i filantropką.[120] Prowadziła aktywne życie artystyczne i towarzyskie, zajmowała się także działalnością literacką.[121] Sanguszkowie posiadali liczne dobra, między innymi w Lubartowie k. Lublina, gdzie Barbara bardzo często przebywała, a po śmierci jej serce zostało złożone w tamtejszym kościele Kapucynów.[122]

Przewodnia do nieba prowadząca to dzieło o charakterze rozważań religijno-moralnych. Na druk składa się 35 rozdziałów o odrębnych tytułach.

Egzemplarz o sygnaturze St.4001 został zakupiony do zbiorów bibliotecznych w 1961 roku, jest kompletny, zachowany w dobrym stanie. Na kilku kartach znajdują się wpisy rękopiśmienne poprzedniego właściciela, bliżej nieznanego Mikołaja Nowakowskiego.

[119] CERL Thesaurus, dostęp 30.03.2021: https://data.cerl.org/thesaurus/cnp01435370
[120] E. Aleksandrowska, *Sanguszkowa z Duninów Barbara Urszula*, [w:] PSB, Wrocław 1993, t. 34, s. 517-521.
[121] M. Butkiewicz, *Barbara z Duninów Sanguszkowa jako mecenas w schyłkowej epoce polskiego baroku*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny", 2015, t. 34, z. 1, s. 108.
[122] *Bibliografia literatury polskiej Nowy Korbut. Oświecenie*, Warszawa 1970, t. 6, s. 150-151.

PRZEWODNIA

Do Niebá Prowadząca,

Drogę Nieomylną

Przez ſkuteczny ſpoſob do doyścia

zbawienia

OTWIERAIĄCA

Z Francuſkiego na Polſki Język

Przez DAMĘ

PRZETŁUMACZONA.

ROKU PANSKIEGO 1744.

Do Druku

P O D A N A.

W LUBLINIE

w Drukarni Collegium Societatis JESU. 1745.

SWADA
POLSKA y ŁACINSKA
álbo
MISCELLANEA ORATORSKIE

Seymowe, Weſelne, Kancellaryine, Liſtowne, Kaznodzieyſkie, Pogrzebowe, Statyſtyczne, Panegiryczne, Elogiarne, Inskrypcyine, y inne różne, w oboim Ięzyku Prozą y wierſzem.

PRZEZ

JANA OSTROWSKIEGO DANEYKOWICZA
Jego Krolewſkiey Mości Sekretarza

ZEBRANE

Ná dwa Tomy, to ieſt Polſki, y Łacińſki

PODZIELONE

á dla pożytku y pochopu w każdey Materyi Audytorow Eloquencyi

do Druku

PODANE

TOM PIERWSZY.

w LUBLINIE
w Drukarni J. K. M. Collegium Societatis JESU Roku Pańſkieg[illegible] 1745.

Bibliotheca [illegible]

29. JAN OSTROWSKI-DANEJKOWICZ

Swada Polska y Łacinska albo Miscellanea Oratorskie Seymowe, Weselne, Kancellaryine, Listowne, Kaznodzieyskie, Pogrzebowe, Statystyczne, Panegiryczne, Elogiarne, Inskrypcyine, y inne różne, w oboim Ięzyku Prozą y wierszem. Przez Jana Ostrowskiego Daneykowicza Jego Krolewskiey Mości Sekretarza Zebrane Na dwa Tomy, to iest Polski, y Łaciński Podzielone [...]. Tom Pierwszy.

W Lublinie : w Drukarni J. K. M. Collegium Societatis Jesu [...], [post 26 XII] 1745

[5] k., 452 [to jest 456] s., [8] k., [1] k. portr. [3] k., 117 [1 cz.] s., [2] k., 109 [to jest 108] s., [4] k., [3] k., 102 [to jest 104] s., [3] k., [3] k., 247 [to jest 237], [1 cz.] s., [2] k., [3] k., 99 [to jest 104] s., [2] k. : il. ; 2°

Bibliogr. Lubel. 723

St.3163, St.4146, St.4218, St.4220

Autor druku, Jan Ostrowski-Danejkowicz (†1751),[123] był sekretarzem Jana Fryderyka Sapiehy (1680–1751), kanclerza wielkiego litewskiego.[124] *Swada polska* to zebrany i wydany przez niego obszerny dwutomowy zbiór różnych mów, wykorzystywany do nauki retoryki.

Prezentowany tu tom pierwszy *Swady polskiej* został podzielony na 6 części, tzw. swad. Są to: swada oratorska sejmowa, weselna, kancelaryjna, listowna, kaznodziejska i pogrzebowa. Zawarto tam między innymi mowy, traktaty polityczne, uniwersały królewskie, dyplomy elekcji, instrukcje na sejmiki, wykazy województw, ziem, powiatów i grodów, porządek senatorów, ministrów, formuły przysiąg i przywilejów, listy różnych wybitnych osobistości, kazania i mowy pogrzebowe. Każda z tych części została zadedykowana innemu członkowi rodu Sapiehów. Na *verso* karty tytułowej umieszczono miedziorytowy herb Sapiehów - Lis (ilustracja str. 87). Do druku dołączane były również miedziorytowe portrety Jana Fryderyka Sapiehy autorstwa Myliusa.[125] Publikacja wyszła spod pras lubelskich jezuitów w dwóch wariantach wydań, różniących się brakiem (wariant a) lub obecnością (wariant b) miedziorytowych herbów na *verso* kart tytułowych poszczególnych części.[126].

Biblioteka UMCS posiada w swoich zbiorach 4 egzemplarze wydania tomu pierwszego. Egzemplarz o sygnaturze St.3163 trafił do zbiorów Biblioteki UMCS poprzez wymianę z Biblioteką Gimnazjum Państwowego im. T. Kościuszki w Łukowie w 1975 roku. Zachowała się tylko połowa karty tytułowej, na której znajduje się notka rękopiśmienna informująca o proweniencji: „Bibliotheca Lucoviensis Collegia ex Bibliotheca Comitis Sieminski Capitanei Trzebieszowiensis 1783”[127].

[123] R. Mienicki, *Danejkowicz-Ostrowski Jan*, [w:] PSB, Kraków 1938, t. 4, s. 402.

[124] Jan Fryderyk Sapieha urodził się w Dobratyczach pod Kodniem, od 1691 roku kształcił się w szkole jezuickiej w Brześciu Litewskim, potem w 1694 roku w Lublinie, a w 1695 roku w Warszawie. Następnie przebywał za granicą, między innymi w Berlinie, Dreźnie, Pradze, Wiedniu i Paryżu. Od 1735 roku był kanclerzem wielkim litewskim. Przejawiał zainteresowania historyczno-genealogiczne i bibliofilskie. Najczęściej przebywał w rodzinnym majątku w Kodniu. Zob. Z. Zielińska, *Sapieha Jan Fryderyk*, [w:] PSB, Warszawa 1994, t. 35, s. 12-16.

[125] Jan Fryderyk Mylius (1 poł. XVIII) był miedziorytnikiem, twórcą portretów, ekslibrisów i winiet herbowych, a także ilustratorem dzieł naukowych. W latach 1731 i 1741 pracował dla J. F. Sapiehy, dla którego wykonał *Genealogię domu Sapiehów*, jego portret, ekslibrisy dla niego i jego żony Konstancji z Radziwiłłów, a także rytował reprodukcję obrazu Matki Boskiej Kodeńskiej. Zob. N. Zawisza, *Mylius Jan Fryderyk*, [w:] PSB, Wrocław 1977, t. 22, s. 355-357.

[126] *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 355.

[127] Rozwój Biblioteki Kolegium Pijarskiego w Łukowie znany jest od lat 40-tych XVIII wieku. Zakupów dokonywali rektorzy szkoły, otrzymywane były darowizny od zakonników a także od osób świeckich. W 1783 roku kilkanaście dzieł ofiarował hrabia Siemiński, starosta trzebieszowski, i zapewne z tego zbioru pochodzi ten egzemplarz *Swady polskiej*, Zob. S. Postek, *Dzieje szkoły pijarskiej w Łukowie 1701-1833*, dostęp 1.04.2021: https://www.lukow-historia.pl/?p=5067

Druk o sygnaturze St.4146 został zakupiony do zbiorów Biblioteki UMCS w 1952 roku. Nie jest kompletny, brak kart początkowych, zaczyna się od składki B.

Druk o sygnaturze St.4218 nabyła Biblioteka UMCS w 1960 roku. Egzemplarz ten należał wcześniej do kanonika brzeskiego Eleutera Leszczyńskiego, a także do Andrzeja z rodu Cyrynów herbu Działosza z przydomkiem Dogiel, o czym informują znajdujące się na druku rękopiśmienne wpisy własnościowe.[128]

Ostatni egzemplarz *Swady polskiej* o sygnaturze St.4220, zakupiony w 1958 roku, należał do zbiorów prywatnych Jana Nargielewicza (1816–1888), który w Wojnowie nad Niemnem zgromadził księgozbiór złożony w głównej mierze z dzieł geograficznych.[129]

[128] M. Puszka, *O proweniencji starych druków...*, s. 281.
[129] Tamże, s. 282.

St. 4218/1

BIBLIOTEKA
UMCS
LUBLIN

K. 741/60/2

30. JAN OSTROWSKI-DANEJKOWICZ

Svada Latina, Seu Miscellanea Oratoria, Epistolaria, Statistica, Politica, Inscriptionalia Elogiaria, Panegyrica, Poetica, & Historica. Per Joannem Ostrowski Daneykowicz [...] Collecta [...]. Tomus Secundus.

Lublini : In Typographia S. R. M. Collegii S. J. [...], 1747

[6] k., 124 s., [3] k., [3] k., 90 [i. e. 88] s., [2] k., [3] k., 350 [to jest 347], [1 cz.] s., [2] k., [3] k., 134 s., [2] k., [3] k., 283, [1 cz.] s., [1] k., 345 [to jest 344] s., [1] k., [2] k., 298 [to jest 301], [1] s., [1] k. ; 2°

Bibliogr. Lubel. 723

St.3163

Tom drugi, pod tytułem *Svada Latina*, jest kontynuacją tomu pierwszego *Swady polskiej*. Wydany został dwa lata po tomie pierwszym. Składa się również z 6 części, tzw. swad: *oratoria*, *epistolaris, politica & statistica, inscriptionalis elogiaris, panegirica soluta & ligata* i *historia*. Są tam mowy, listy monarchów i dostojników polskich i obcych, brewia papieskie, rozprawy polityczne, w tym Stanisława Orzechowskiego czy Łukasza Opalińskiego, utwory poetyckie, okolicznościowe, epitafia, utwory panegiryczne, opowiadania historyczne wraz z historią rodu Sapiehów. Podobnie jak w tomie pierwszym, każda ze swad jest zadedykowana jednemu z członków rodu Sapiehów.

Biblioteka UMCS posiada jeden egzemplarz *Svady latiny* o sygnaturze St.3163, pochodzący – podobnie jak tom pierwszy o tej sygnaturze – z wymiany z Biblioteką Gimnazjum Państwowego im. T. Kościuszki w Łukowie w 1975 roku. Dzieło to również należało wcześniej do Biblioteki Kolegium Łukowskiego (pijarskiego), o czym informuje notka rękopiśmienna znajdująca się na pierwszej stronie *Svady statistici*. Druk jest kompletny, zachowany w dobrym stanie, ale urwany jest prawy dolny róg strony tytułowej.

SVADA LATINA,

Seu

MISCELLANEA

Oratoria, Epiſtolaria, Statiſtica, Politica, Inſcriptionalia Elogiaria, Panegyrica, Pòëtica, & Hiſtorica,

PER

JOANNEM OSTROWSKI DANEYKOWICZ

THESAURARIUM DISTRICTUS PINSCENSIS, SECRETARIUM S. R. M.

COLLECTA,

Ac pro utilitate & eruditione, in quavis materia

AUDITORUM ELOQUENTIÆ

TYPIS MANDATA.

TOMUS SECUNDUS.

LUBLINI

In Typographia S. R. M

S. J. Anno Domi

1263

31. WIKTOR HUSAKOWSKI

Wiekopomna Sława [...] Jozefa z Wielkich Kończyc S. P. R. Hrabie Wandalina Mniszcha Kasztelana Krakowskiego przez Lotne Herbownego Kończyca Piotra tak Wyniesiona na Sercach wszytkich, tak Zapisana [...] W Kościele WW. OO. Reformatow Zamoyskich Przez W. X. Wiktora Husakowskiego Reformata Prowincyi Małopolskiey w Konwencie Lubelskim S. T. Lektora Aktualnego. Ogłoszona Roku [...] 1747. Die 26. Septembris.

W Lublinie : w Drukarni J. K. Mci Colleg: Soc: Jesu, [po 14 I 1748]

[14] k., sygn. ( ), A-F2 ; 2°

Bibliogr. Lubel. 286

St.4319

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/6422

Temat kazania:

Et vidi & ecce a dextera parte Surrexit una penna & regnavit Super omnem teram 4. Efdrae cap: II.

J widziałem a oto po prawey stronie powstało iedno pioro y panowało całey Ziemi

Autorem kazania jest ksiądz Wiktor Husakowski, reformat prowincji małopolskiej w konwencie lubelskim. Orację wygłosił na pogrzebie Józefa Wandalina Mniszcha (1670–1747), marszałka wielkiego koronnego i kasztelana krakowskiego, który został pochowany w kościele Reformatów w Zamościu.[130]

Na *verso* karty tytułowej prezentowanego druku znajdują się: drzeworytowy herb Mniszchów, a także umieszczony pod tarczą herbową wiersz odnoszący się do okoliczności pogrzebu.[131] Kazanie zostało zadedykowane przez reformatów prowincji małopolskiej Jerzemu Augustowi i Janowi Karolowi Mniszchom, synom zmarłego.

Egzemplarz o sygnaturze St.4319, znajdujący się w zbiorach Biblioteki UMCS, został zakupiony w 1971 roku. Druk jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie, współoprawny z czterema innymi drukami w klocku introligatorskim.

[130] Józef Mniszech przeznaczał wiele pieniędzy na fundacje kościelne, a szczególną opieką otaczał Reformatów, których wyposażył w swej Dukli i Rudawie. Zob. H. Perzanowska, *Mniszech Józef Wandalin*, [w:] PSB, Wrocław 1976, t. 21, s. 474-478.

[131] M. Juda, *Stemmata w drukach lubelskich XVII-XVIII wieku*, „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy", 2014, t. 38, nr 4, s. 105.

St.4319

WIEKOPOMNA SŁAWA

JASNIE OSWIECONEGO JEGOMCI PANA

JOZEFA

z Wielkich Kończyc

S. P. R. HRABIE WANDALINA

MNISZCHA

KASZELANA KRAKOWSKIEGO

przez

Lotne Herbownego Kończyca Piora

ták

WYNIESIONA

ná Sercách wszytkich,

ták

ZAPISANA

Ze śmierci moc ukrocona.

Przy znacznym kongreſsie JJ. WW. Senatorow, Miniſtrow, Hetmanow, y Urzędnikow,

Ná publicznym pogrzebie

W Kościele WW. OO. Reformatow Zamoyſkich

Przez W. X. WIKTORA HUSAKOWSKIEGO Reformata Prowincyi Małopolſkiey w Konwencie Lubelſkim S. T. Lektora Aktualnego.

OGŁOSZONA

Roku ktorego sławę Narodowi Ludzkiemu przywrocił CHRYSTUS PAN 1747. Die 26. Septembris.

w LUBLINIE

w Drukarni J. K. Mci Colleg: Soc: JESU.

32. WOJCIECH BYSTRZONOWSKI

Informacya Matematyczna, Rozumnie Ciekawego Polaka, Swiat Cały, Niebo, y Ziemię, y co na nich iest W trudnych Kwestyach y Praktyce iemuż Ułatwiaiąca, Przez W. X. Woyciecha Bystrzonowskiego [...] Teraz zaś w Roku 1749. drugi raz Przedrukowana.

W Lublinie : w Drukarni J. K. Mci College. Soc. Jesu, [1749]

[4] k., 490 s., [7, ost. cz.] k. ; 4°

Bibliogr. Lubel. 90

St.3927, St.4006

Wojciech Bystrzonowski (1699–1782) był jezuitą, matematykiem oraz popularyzatorem nauk przyrodniczych.[132] Pochodził z województwa lubelskiego, w 1713 roku wstąpił do zakonu jezuitów, studiował także filozofię w Kaliszu (w latach 1718–1721) i teologię w Poznaniu (w latach 1723–1727). Od 1729 roku był związany z Lublinem i Lubelszczyzną, uczył retoryki, matematyki, filozofii i teologii scholastycznej.[133] Propagował zdobycze nauk przyrodniczych i technicznych oraz wydawał zreformowane kalendarze.[134]

Dzieło *Informacja matematyczna* jest drukiem o charakterze encyklopedycznym, zawierającym wykłady dotyczące wielu ówczesnych dziedzin: astronomii, astrologii, matematyki, kosmografii, fizyki czy chronografii itp.[135] Znajdują się w nim między innymi opis stworzenia świata, ludzkich zmysłów, informacje o księżycu, słońcu, planetach, gwiazdach, kalendarzu, wiadomości geograficzne, w tym o kontynentach i państwach, długości i szerokości geograficznej, informacje architektoniczne, wojenne i taktyczne, statystyczne, hydrograficzne, o miarach i wagach oraz wiele innych.

W zbiorach Biblioteki UMCS znajdują się dwa egzemplarze *Informacyi matematycznej*. Egzemplarz o sygnaturze St.3927 pochodzi z przydziałów ze zbiorów zabezpieczonych. Na stronie przedtytułowej znajduje się wpis rękopiśmienny informujący o podarowaniu tego druku w 1769 roku bibliotece karmelitów gdańskich przez członka znanego na Pomorzu rodu Kretkowskich.[136] Drugi egzemplarz, o sygnaturze St.4006, pochodzi z zakupu w 1960 roku. Po zostawionych na nim znakach własnościowych można przypuszczać, że druk ten należał wcześniej do biblioteki prowincji nieznanego nam zakonu. Oba egzemplarze zachowane są w dobrym stanie, ale druk St.4006 nie ma ostatnich dwóch kart.

[132] S. Bednarski, *Bystrzonowski Wojciech*, [w:] PSB, Kraków 1937, t. 3, s. 176.
[133] Tamże.
[134] *Encyklopedia wiedzy o jezuitach*..., s. 82.
[135] A. Szczaus, *Uwagi metajęzykowe w Informacji matematycznej Wojciecha Bystrzonowskiego (1749)*, „Studia Językoznawcze", 2009, t. 8, s. 143.
[136] M. Puszka, *O proweniencji starych druków*..., s. 276-277.

INFORMACYA MATEMATYCZNA,

Rozumnie Ciekáwego

POLAKA,

SWIAT CAŁY, NIEBO, y ZIEMIĘ,

y co na nich ieſt

W trudnych Kweſtyách y Praktyce iemuż

UŁATWIAIĄCA,

Przez

W.X.WOYCIECHA BYSTRZONOWSKIEGO Theologá Soc: JESU.

Teraz zaś w Roku 1749. drugi ráz

PRZEDRUKOWANA.

W LUBLINIE w Drukárni J.K.Mci Colleg: Soc: JESU.

Bibliotheca Regia Berolinensis

33. CORNELIUS CORNELII A LAPIDE ; GIOVANNI BATTISTA RICCIOLI

Swięta Familia Jezusa Pana Według Autorow: Korneliusza a Lapide, y Ricciola, obydwu Societatis Jesu, Aprobowanych Pisma Bozego Tłumaczow, Aż do szostego Pokolenia, przed oczy Wystawiona. Przez [...] Kazimierza Tomasza z Swirza y Romanowa Swirskiego [...], Deputata na ten czas T.K. Roku Panskiego 1749.

W Lublinie : W Drukarni J. K. M. Colleg. Soc. Jesu, [po 20 VIII] 1749

77, [1] s., [26] k. tab. ; 8°

Bibliogr. Lubel. 979

St.3913

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/6424

Cornelius a Lapide (1567–1637), jeden z autorów druku, pochodził z Bocholt w Belgii. Był jezuitą i biblistą, zajmował się także historią świecką oraz biblijną.[137] Wykładał filozofię w Lowanium (Leuven, ob. Belgia) i Rzymie, napisał również komentarze prawie do wszystkich ksiąg Pisma Świętego.[138] Drugi z autorów, Giovanni Battista Riccioli (1598–1671), pochodził z Włoch i również był jezuitą, ale też astronomem, geografem, filozofem i teologiem.[139] Dzieło *Święta familia* zostało wydane przez jezuitę – Kazimierza Świrskiego, będącego wówczas deputatem Trybunału Koronnego.[140] Zapewne dlatego prezentowane dzieło zadedykował Trybunałowi Lubelskiemu oraz swoim kolegom deputatom.

Egzemplarz *Święta familia*, oprócz paginowanych stron, zawiera również 26 nienumerowanych tablic, na których wymienione są imiona i stopień pokrewieństwa członków rodziny Jezusa – na stronie *recto* w języku łacińskim, a na stronie *verso* w języku polskim.

Druk o sygnaturze St.3913 (wariant a) został zakupiony do zbiorów Biblioteki UMCS w 1956 roku. Należał wcześniej do bliżej nieznanego Józefa Zagórskiego oraz do dubletów Biblioteki Jagiellońskiej. Druk jest zachowany w dobrym stanie, ale defektem jest brak pierwszych 14 stron dzieła.

[137] CERL Thesaurus, dostęp 6.04.2021: https://data.cerl.org/thesaurus/cnp00105309

[138] Tamże.

[139] CERL Thesaurus, dostęp 7.04.2021: https://data.cerl.org/thesaurus/cnp00473662

[140] Kazimierz Świrski (1688-1750) był jezuitą i moralistą. Nauczał w szkołach jezuickich w Brześciu Litewskim, Przemyślu i Ostrogu. Był kanonikiem i sędzią synodalnym we Lwowie, scholastykiem chełmskim, proboszczem w Drohobyczu i Zienkowie oraz deputatem do Trybunału Koronnego w Lublinie. Zob. L. Grzebień, *Świrski Kazimierz*, [w:] *Słownik polskich teologów katolickich*, Warszawa 1983, t. 4, s. 314.

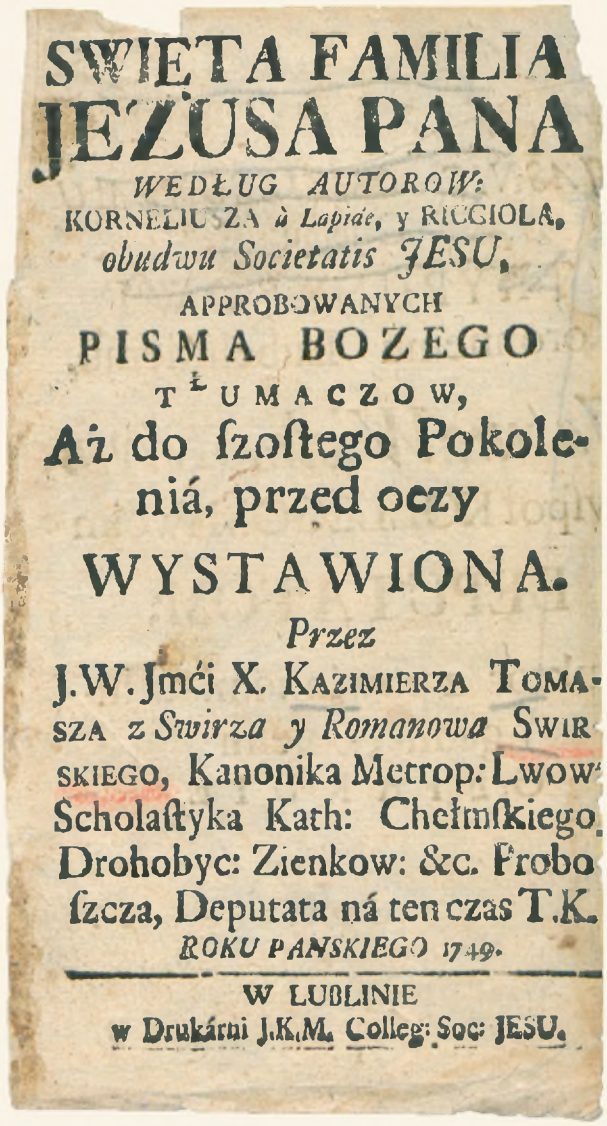

SWIETA FAMILIA JEZUSA PANA

WEDŁUG AUTOROW:
KORNELIUSZA *à Lapide*, y RICCIOLA,
obudwu Societatis JESU,
APPROBOWANYCH
PISMA BOZEGO
TŁUMACZOW,
Aż do ſzoſtego Pokoleniá, przed oczy
WYSTAWIONA.

Przez
J.W. Jmći X. KAZIMIERZA TOMASZA *z Swirza y Romanowa* SWIRSKIEGO, Kanonika Metrop: Lwow: Scholaſtyka Kath: Chełmſkiego, Drohobyc: Zienkow: &c. Proboſzcza, Deputata ná ten czas T.K.

ROKU PANSKIEGO 1749.

W LUBLINIE
w Drukárni J.K.M. Colleg: Soc: JESU.

34. WOJCIECH ALOJZY ZABIELSKI

Pomiar Wysokich Zasług Z Cienia Smiertelnego, y tego, co w żyiącym Religia, Oyczyzna, Familia y skolligacone Domy miały, z tego, co w umarłym straciły. W dzień drugi Pogrzebu [...] Jana Hrabi na Tęczynie y Szczekarzowicach Tarła Woiewody Sandomirskiego [...] Załosnym Kazaniem w Kościele Opolskim [...] XX. Scholarum Piarum, Uczyniony. Dnia 5. Lutego Roku 1750. Przez X. Woyciecha Aloyzego Zabielskiego Soc: Jesu, Ordynaryusza Kaznodzieię Colleg: Lubelskiego. Y tegoż Roku, za pozwoleniem Starszych do Druku Podany.

W Lublinie : w Drukarni J. K. Mci Collegium Societatis Jesu, [po 5 II 1750]

[23] k., sygn. ( )5, A-I2 ; 2°

Bibliogr. Lubel. 1109

St.1844

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/590

Temat kazania:

Quasi In sylva lignorum Securibus exciderunt januas ejus, In Securi & Ascia dejecerunt Eum. Psal. 73.

Wojciech Alojzy Zabielski (1706–1756) był jezuitą, a przez 14 lat wybitnym kaznodzieją Trybunału Koronnego w Lublinie. Pochodził z Pokucia, w 1721 roku wstąpił do zakonu w Krakowie. Był także profesorem retoryki w Samborze, Piotrkowie i Kaliszu[141] oraz autorem wielu kazań okolicznościowych drukowanych przez lubelskich jezuitów.

Jednym z takich utworów jest *Pomiar wysokich zasług*, kazanie wygłoszone na pogrzebie wojewody sandomierskiego Jana Tarły (1684–1750).[142] Autor zadedykował je wdowie po zmarłym, Zofii z Krasińskich Tarłowej. Na *verso* karty tytułowej znajdują się: drzeworytowe herby Tarłów – Topór oraz Krasińskich – Korwin, a także wiersz okolicznościowy.

Biblioteka UMCS posiada egzemplarz *Pomiaru wysokich zasług* o sygnaturze St.1844, zakupiony w 1967 roku. Druk ten jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie, współoprawny z innymi drukami. Cały klocek introligatorski został poddany konserwacji w 1998 roku.

[141] PEK, Warszawa 1916, t. 43-44, s. 112; *Encyklopedia wiedzy o jezuitach…*, s. 776.

[142] Jan Tarło był synem wojewody lubelskiego Stanisława Tarły. Kształcił się we Francji, po powrocie do kraju był posłem na kilku sejmach, czterokrotnie marszałkiem Trybunału Głównego Koronnego, w latach 1719-1736 wojewodą lubelskim, a od 1736 roku wojewodą sandomierskim. Związany był z Opolem Lubelskim, założył tam pierwszą w Polsce szkołę rzemieślniczą. W Opolu Lubelskim zmarł i został pochowany w kościele pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, w którym znajduje się również jego nagrobek. Zob. M. Gembarzewski, *Jan Tarło: pierwszy powstaniec polski*, Warszawa 1935, s. 19-104.

POMIAR WYSOKICH ZASŁUG
Z CIENIA SMIERTELNEGO,

y tego,

co w żyiącym Religia, Oyczyzna, Familia, y skolligacone Domy miały, z tego, co w umarłym ſtráciły.

W dzień drugi Pogrzebu

Jáśnie Wielmożnego Jmci PANA

JANA

Hrabi ná Tęczynie, y Szczekarzowicach

TARŁA

Woiewody Sandomirskiego.

Generała Ziem Podolſkich, Kámienieckiego, Latyczewſkiego, Sokalſkiego, Medyckiego, Jaśielſkiego &c.

STAROSTY.

Rotmiſtrza Pancerney Chorągwi, y Generała Lieutnanta Woyſk J.K.M. y Rzeczypoſpolitey, Kawalera Orderu Orła białego.

Załoſnym Kazániem

w Kościele Opolſkim, WW. Jchmoſciow XX. Scholarum Piarum,

UCZYNIONY.

Dnia 5. Lutego Roku 1750.

Przez X. Woyciecha Aloyzego Zabielſkiego Soc: JESU, Ordynaryuſza Kaznodzieię Colleg: Lubelſkiego.

Y tegoż Roku, zá pozwoleniem Stárſzych do Druku

PODANY.

W LUBLINIE
w Drukarni J. K. Mci Collegium Societatis JESU.

197
E. XXIV. 26

35. WOJCIECH ALOJZY ZABIELSKI

Zycie Przez trzy Wieki Przeciągnione, y Nieskonczone, Wielmoznego JMci Pana Romualda Wybranowskiego, Chorążego Lubelskiego, [...]. Na Pogrzebowym Kazaniu W Kościele Kraśnickim [...], Dnia 12. Sierpnia, Roku 1749. Ogłoszone Przez X. Woyciecha Aloyzego Zabielskiego Soc: Jesu, [...], A w Roku 1750. za pozwoleniem Starszych do Druku Podane.

W Lublinie : w Drukarni J. K. Mci Collegium Societatis Jesu, 1750

[14] k., sygn. a-b, A-E2 ; 2°

Bibliogr. Lubel. 1111

St.4320

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/6431

Temat kazania:

Cumq. Sepelissent Abner In Hebron, levavit Rex David vocem suam, & flevit super tumulum, flevit autem & omnis populus: Plangensq. Rex & lugens Abmer, ait: Nequaquam ut mori solent ignavi, mortuus est Abner. 2di Regum 3tio.

Druk *Życie przez trzy wieki* to kazanie wygłoszone przez księdza Wojciecha Alojzego Zabielskiego na pogrzebie chorążego lubelskiego Romualda Wybranowskiego (†1749).[143] Utwór zadedykował autor Stanisławowi Wybranowskiemu, synowi zmarłego.[144] Na *verso* karty tytułowej umieszczono okolicznościowy wiersz na herb Wybranowskich – Poraj.

Egzemplarz o sygnaturze St.4320 znajdujący się w zbiorach Biblioteki UMCS został zakupiony w 1971 roku. Druk jest kompletny, w dobrym stanie, współoprawny w klocku introligatorskim z czterema innymi drukami.

[143] Romuald Wybranowski herbu Poraj był chorążym lubelskim w latach 1744-1749. Zob. *Urzędnicy województwa lubelskiego XVI-XVIII w. Spisy*, oprac. W. Kłaczewski, W. Urban, Kórnik 1991, s. 132.

[144] Stanisław Wybranowski (†1780) był podobnie jak ojciec chorążym lubelskim, w latach 1760-1780. Zob. Tamże.

St. 4320

ZYCIE

Przez trzy Wieki Przeciągnione, y NIESKONCZONE,

WIEMOZNEGO JMci PANA

ROMUALDA WYBRANOWSKIEGO,

Chorążego Lubelſkiego, Porucznika Znáku Páncernego Woyſk J. K. Mći y Rzeczypoſpolitey.

NA POGRZEBOWYM KAZANIU

W Kościele Kraśnickim WW. Ich Mciow XX. KANONIKOW Regulárnych,

Dniá 12. Sierpniá, Roku 1749.

OGŁOSZONE,

Przez X. Woyciechá Aloyzego Zábielſkiego *Soc: JESU,* Ordynáryuſzá Kaznodzieię Colleg: Lubelſkiego,

A w Roku 1750. zá pozwoleniem Stárſzych do Druku

PODANE.

W LUBLINIE
w Drukárni J. K. Mći Collegium Societatis JESU.

36. WOJCIECH ALOJZY ZABIELSKI

Kazanie Na Pogrzebie [...] Jozefa Na Stanisławowie, Zbarażu, y Niemirowie Potockiego Kasztelana Krakowskiego, Hetmana Wielkiego Koronnego Sniatynskiego, Lezayskiego, &c. Starosty W Kościele Prześwietney Kollegiaty Stanisławowskiey dnia 23, Września, Roku 1751. Miane Przez Xsiędza Woyciecha Aloyzego Zabielskiego [...] do Druku Podane Roku 1752.

[Lublin] : w Lubelskiey Drukarni Collegii Societatis Jesu, 1752

[22] k., sygn. [ ], A-K2 ; 2°

Bibliogr. Lubel. 1105

St.4345

Temat kazania:

Quomodo cecidit Potens, qui salvum faciebat populum? Imi Machab: Cap: 9.

Kazanie wygłoszone przez Wojciecha Zabielskiego na pogrzebie Józefa Potockiego (1673–1751), wojewody kijowskiego, poznańskiego, hetmana wielkiego koronnego oraz kasztelana krakowskiego.[145] Związany był z województwem ruskim, miał tam wiele dóbr, ale szczególną opieką otaczał swą główną siedzibę – Stanisławów.[146] Tam też został pochowany, w kolegiacie stanisławowskiej, po czterodniowych uroczystościach pogrzebowych.[147]

Kazanie zadedykował Zabielski jedynemu synowi zmarłego – Stanisławowi Potockiemu (1698–1760), staroście halickiemu i wojewodzie kijowskiemu.[148] Na *verso* karty tytułowej znajdują się: drzeworytowy herb Potockich Pilawa oraz wiersz pod tarczą herbową.

Egzemplarz druku o sygnaturze St.4345, znajdujący się w Bibliotece UMCS, pochodzi z zakupu w 2005 roku. Druk ten należał do biblioteki A. Pawłowskiego, o czym informuje pieczątka owalna w prawym dolnym rogu na karcie tytułowej. Druk jest kompletny, zachowany w dobrym stanie.

[145] A. Link-Lenczowski, *Potocki Józef…*, s. 59.

[146] W Stanisławowie Józef Potocki dokończył budowę ratusza w 1695 roku, następnie wzmocnił mury obronne, nadał przywileje cechom, jednocześnie rozbudowując własną siedzibę. W 1716 roku przybyłym do Stanisławowa jezuitom ofiarował grunt na kościół i kolegium, a w kolejnych latach wspierał ich finansowo. Popierał również trynitarzy i bernardynów. Tamże, s. 70-71.

[147] Tamże, s. 71.

[148] H. Dymnicka-Wołoszyńska, *Potocki Stanisław h. Pilawa*, [w:] PSB, Wrocław 1984, t. 28, s. 156-158.

KAZANIE

Na Pogrzebie

Jaśnie Oświeconego Iegomości Pana

JOZEFA

Na Stanisławowie, Zbarażu, y Niemirowie

POTOCKIEGO

KASZTELANA KRAKOWSKIEGO,

HETMANA WIELKIEGO KORONNEGO

SNIATYNSKIEGO, LEZAYSKIEGO, &c.

STAROSTY

W Kościele Prześwietney Kollegiáty Stanisławowskiey dnia 23, Września, Roku 1751.

MIANE

Przez Xiędza Woyciecha Aloyzego Zabielskiego Soc: JESU.
Ordynaryusza Kaznodzieię Lubelskiego,
y zá pozwoleniem Starszych, do Druku

PODANE

Roku 1752.

Biblio

37. WOJCIECH ALOJZY ZABIELSKI

Duch Sprawiedliwosci Albo Kazanie w ktorym sie pokazuie, iakim się Duchem rządzić maią, Sędziowie, Ziemstwo, Palestra? y iakim, w iakich sprawach? Facti, Juris, & Miserabilium. przy powitaniu J. O. Trybunału Na Wotywie o Duchu Swiętym Wytkniony, Y Zalecony. W Kościele Prześwietney Collegiaty Lubelskiey. Przez X. Woyciecha Aloizego Zabielskiego Societatis Jesu. Po zgorzeniu Kościoła Jezuickiego, w teyże Collegiacie Kaznodzieię, Ordynariusza. Roku 1752. Za pozwoleniem Starszych.

W Lublinie : w Drukarni J. K. M. Kollegium Soc. Jesu, [1752]

[12] k., sygn. [ ]1, (a), A-C2, D3 ; 2°

Bibliogr. Lubel. 1103

St.4321

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/6426

Temat kazania:

Paracletus autem Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomie meo, Ille vos docebit omnia, & suggeret Vobis omnia. Joa. 14

Kazanie to wygłosił Wojciech Zabielski przy powitaniu Trybunału Koronnego w Lublinie w 1752 roku. Druk zadedykował Maciejowi Kazimierzowi Skorupce (ok. 1716–1785), który był znanym prawnikiem, członkiem palestry Trybunału Koronnego.[149] Najpóźniej od 1752 roku był również wojskim nowokorczyńskim i regentem grodzkim sandomierskim.[150] Na *verso* karty tytułowej znajduje się drzeworytowy herb Skorupków – Ślepowron oraz wiersz pod tarczą herbową.

Zwracając się do adresata dedykacji autor podkreśla swoją z nim zażyłość. Powołuje się na przyjaźń i poufałość z Maciejem Skorupką oraz na ich prywatne rozmowy. Dodaje także, co podkreśla: „[…] y sumienia mi swego na spowiedziach powierzasz”[151]. Zabielski wspomina również o swoim związku z Lublinem już od 11 lat. Jak zaznaczono w tytule druku, kazanie zostało napisane po pożarze miasta (w marcu 1752 roku), w którym ucierpiał również kościół jezuicki.[152]

Egzemplarz o sygnaturze St.4321 został zakupiony do zbiorów Biblioteki UMCS w 1971 roku. Zachowany jest w dobrym stanie, kompletny, współoprawny razem z czterema innymi drukami w klocku introligatorskim.

[149] Z. Zielińska, *Skorupka Maciej Kazimierz*, [w:] PSB, Warszawa 1998, t. 38, s. 280.
[150] Tamże.
[151] *Recto* karty (1).
[152] L. Zalewski, *Katedra i Jezuici…*, s. 65-67.

St. 4321

DUCH SPRAWIEDLIWOSCI

ALBO

KAZANIE

w ktorym ſię pokazuie, iákim ſię Duchem rządzić maią,

SĘDZIOWIE,

ZIEMSTWO,

PALESTRA?

y iákim, w iakich ſprawach?

Facti, Juris, & Miſerabilium.

przy powitaniu

J. O. TRYBUNAŁU

Ná Wotywie o DUCHU Swiętym

WYTKNIONY,

Y

ZALECONY.

w Kościele Prześwietney Collegiaty Lubelſkiey.

Przez

X. WOYCIECHA ALOIZEGO ZABIELSKIEGO

Societatis JESU.

po zgorzeniu Kościoła Jezuickiego, w teyże Collegiacie Kaznodzieię, Ordynaryuſza.

Roku 1752.

Zá pozwoleniem Starſzych.

---

w LUBLINIE

w Drukarni J. K. M. Kollegium Soc. JESU.

38. WOJCIECH ALOJZY ZABIELSKI

O Poszanowaniu Duchownych Y Dziesięcinie Kazania X. Woyciecha Aloyzego Zabielskiego Societatis Jesu Collegiaty Lubelskiey. Ordynaryusza Kaznodziei przed Trybunałem Koronnym Miane w Roku 1753 Którym na początku przydana, potrzebna Przemowa do Czytelnika w tychże Materyach.

W Lublinie : w Drukarni J. K. M. Collegium Societatis Jesu, [po 10 X 1753]

[14] k., 116 s., sygn. (a)4, b2, b-c4, A-O4, P2 ; 4°

Bibliogr. Lubel. 1108

St.4092, St.4135

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/6429

Kazanie wygłoszone przez Wojciecha Zabielskiego przed Trybunałem Koronnym w Lublinie w 1753 roku. Druk zadedykował księdzu Stefanowi Humieckiemu, dziekanowi kamienieckiemu, kanonikowi katedralnemu lwowskiemu i łuckiemu, proboszczowi markuszowskiemu.[153] W dedykacji Zabielski wyjaśnia, że pieniądze na druk kazań, przekazane anonimowo, pochodziły właśnie od księdza Humieckiego. Zabielski postanowił na jego cnotę łaskawości odpowiedzieć cnotą wdzięczności i ten fakt ujawnić.

Druk zawiera, oprócz dedykacji, przemowę do Czytelnika oraz pięć kazań, każde o innym tytule. Na *verso* karty tytułowej umieszczono pięć cytatów w języku łacińskim.

Biblioteka UMCS posiada w swoich zbiorach dwa egzemplarze kazań. Druk o sygnaturze St.4092 zakupiono w 1962 roku. Wcześniej należał do zbiorów Biblioteki Seminarium Kieleckiego, o czym informuje owalna pieczątka umieszczona na kilku kartach dzieła.[154]

Drugi egzemplarz, o sygnaturze St.4135 został zakupiony w 1969 roku. Oba egzemplarze są kompletne, zachowane w bardzo dobrym stanie.

[153] *Recto* karty (a2).

[154] M. Puszka, *O proweniencji starych druków…*, s. 278.

3054.

O POSZANOWANIU DUCHOWNYCH Y DZIESIĘCINIE KAZANIA

X. Woyciecha Aloyzego Zabielskiego
SOCIETATIS JESU
Collegiaty Lubelskiey,
Ordynaryusza Kaznodziei
przed
TRYBUNAŁEM KORONNYM
MIANE
w Roku 1753
Ktorym na początku przydana, potrzebna Przemowa do Czytelnika w tychże Materyach.

w LUBLINIE w Drukarni J. K. M. Collegium
SOCIETATIS JESU.

BIBLIOTHECA

39. RENÉ AUBERT DE VERTOT

Opisanie Krolestwa Portugallii Y Historya Przednieysze w sobie Państwa tego dziele Y Kilku wiekow rewolucye Zamykaiąca Z rożnych pisarzow Mianowicie z Sławnego Francuza Jmieniem L, Abbe de Vertot. Zebrana Y Dla pożytku Narodu Polskiego Wydana W Lublinie.

W Lublinie : w Drukarni J. K. Mci Soc. Jesu, 1754
[2] k., 267 [to jest 276] s. ; 8°
Bibliogr. Lubel. 1052
St.3710

Autor druku, René Aubert de Vertot (1655–1735), był francuskim duchownym i historykiem, od 1703 roku członkiem Instytutu Akademii Inskrypcji.[155] Napisał kilka utworów o tematyce historycznej, między innymi *Historię rewolucji szwedzkich* czy *Historię Malty*.

Druk *Opisanie Królestwa Portugalii* podzielony został na dwie części. W pierwszej znajduje się opis kraju, a w drugiej opis rewolucji portugalskiej. Nieznane jest nazwisko tłumacza, który ten druk przetłumaczył z języka francuskiego na polski.

Egzemplarz o sygnaturze St.3710 został zakupiony przez Bibliotekę UMCS w 1960 roku, brakuje dwóch pierwszych kart po stronie tytułowej, zawierających przedmowę do Czytelnika. W środkowej części karty tytułowej wycięty został jej fragment, prawdopodobnie zawierający wpis proweniencyjny. Nieczytelna pieczątka i odręcznie zapisany numer (3870), umieszczone na karcie przedtytułowej, sugerują, że druk ten należał do zbioru jakiejś biblioteki. Poza wspomnianymi wyżej defektami, dzieło jest zachowane w bardzo dobrym stanie.

[155] CERL Thesaurus, dostęp 12.04.2021: https://data.cerl.org/thesaurus/cnp00066093

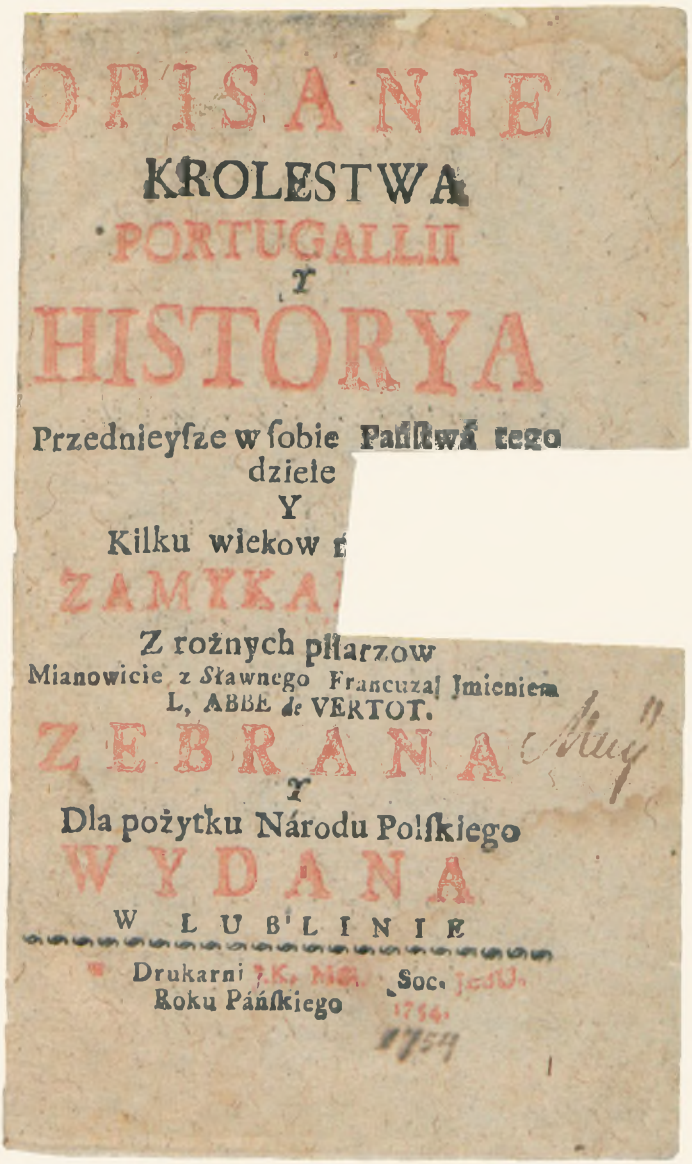

OPISANIE
KROLESTWA
PORTUGALLII
Y
HISTORYA
Przednieyſze w ſobie Państwá tego
dziele
Y
Kilku wiekow
ZAMYKA
Z rożnych pilarzow
Mianowicie z Sławnego Francuzaj Imieniem
L, ABBE de VERTOT.
ZEBRANA
Y
Dla pożytku Narodu Polſkiego
WYDANA
W LUBLINIE
Drukarni
Roku Páńſkiego
1754
1754

40. ANTONI MICHAŁ POTOCKI

Mowa Jasnie Wielmoznego Jegomości Pana Antoniego Michała Potockiego Woiewody Bełzkiego [...] Deputata Trybunału Koronnego z Prześwietnego Woiewodztwa Sieradzkiego, przy oddaniu przez tegoż, do Ziemstwa Lubelskiego Laski Marszałkowskiey, y Limicie Trybunału. Miana. w Lublinie dnia 20 Grudnia Roku Pańskiego 1754.

[Lublin : Drukarnia Jezuitów, po 20 XII 1754]

[2] k., sygn. A2 ; 2°

Bibliogr. Lubel. 799

St.3031

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/6420

Autor mowy, Antoni Michał Potocki (1702–1766), był wojewodą bełskim od 14 lipca 1732 roku.[156] Marszałkiem Trybunału Koronnego i deputatem był już w 1745 roku i wtedy to wygłosił dwie mowy, również opublikowane przez drukarnię jezuitów w Lublinie.[157] Otrzymał wówczas Order Orła Białego w nagrodę za trudy trybunalskie i tytuł marszałka dworu królowej.[158] W 1754 roku był deputatem z województwa sieradzkiego, zastępując nieobecnego Eustachego Potockiego.[159] Wygłosił wówczas prezentowaną tu mowę „przy limicie" Trybunału, czyli na zamknięcie kadencji (20 grudnia 1754 roku). W swym wystąpieniu żegnał prezydenta Trybunału, kolegów deputatów, interesantów, ziemstwo i palestrę.

Egzemplarz o sygnaturze St.3031 został zakupiony do zbiorów Biblioteki UMCS w 1967 roku. Druk jest zachowany w bardzo dobrym stanie, współoprawny w klocku introligatorskim z ponad setką innych druków, głównie mów i uchwał.

[156] B. Grossfeld, *Potocki Antoni Michał h. Pilawa*, [w:] PSB, Wrocław 1983, t. 27, s. 782-790.
[157] Tamże, s. 785; *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 389-390.
[158] B. Grossfeld, *Potocki Antoni…*, s. 785.
[159] Tamże, s. 787.

31
Mf. 3116
St. 3031

MOWA

JASNIE WIELMOZNEGO Jegomości PANA ANTONIEGO MICHAŁA POTOCKIEGO

WOIEWODY BEŁZKIEGO MARSZAŁKA NAYIASN: KROLOWY JMCI, DEPUTATA TRYBUNAŁU KORONNEGO z Prześwietnego Woiewodztwa Sieradzkiego, przy oddaniu przez tegoż, do Ziemstwa Lubelskiego Laski Marszałkowskiey, y Limicie Trybunału.

MIANA.

w Lublinie dnia 20 Grudnia Roku Páńskiego 1754.

KToż kiedy wyroki Boskie przeyrzeć, kto nieuchronne ich, doskonale przeniknąć potrafił ułożenia! że, w tym daremne ułomnego stworzenia, y miękkich dowcipow Ludzkich Usiłowania codzienne nas, uczy doświadczenie.

Niepośledniem tey prawdy dowodem konczący się dziś Trybunał nasz Koronny Lubelski, ktorego początek wesoły, śrzodek pomieszany, koniec smutny: gdy nayprzod przez niespodziewaną, słabość Tego ktoremu Rząd Izby Naszey ziednoczone JJWW Kollegow powierzyły effektá, ustawiczną nam Jego y pragnącym sprawiedliwości S: cieszyć się nie przyszło przytomnością, w ktorey, że y teraz zostaiemy upośledzeni, niby czegoś do doskonałego piętnastomiesięcznych prac nászych nie dostaie Zakończenia.. Ze iednak ná przedsięwziętey tey publiczney Usłudze, ktorą z nieporownaną wykonać usiłował pilnością, nadwątlił siły zdrowia, godzi mu się y nieprzytomnemu, przy należytey wdzięczności, życzyć, á żeby Pan Dawca życia y zdrowia, użyczył mu iak naydoskonalszey czerstwości, ná dálszą Oyczyzny usługę, ná zaszczyt Prześ: Domu iego, ktory niezliczone w tylu okolicznościach przywiązania do dobrá pospolitego, żarliwości o utrzymanie Praw, y swobod Oyczystych, dawał dowody; y ktory naypierwsze Korony Polskiey y W.X. Litt: godnie napełniał Mágistratury, á náwet, y tuteyszy Trybunał Koronny potylokrotnie, zászczycał Chwalebnie. Gdy

41. WOJCIECH ALOJZY ZABIELSKI

Na Zaczęciu Trybunałow Koronnych Kazania Od roku 1743. do Roku 1754. Ktorym przydane Kazania na Zaczęciu Ziemstwa Lubelskiego w Roku 1744. y na S. Rozalią Miane przez X. Woyciecha Aloizego Zabielskiego [...] Podane Roku 1754.

W Lublinie : w Drukarni J. K. M. Collegium S. J., [po 1 VII 1754]

[25] k., 295 [1 cz.] s., [3] k., 50 s., sygn. A-E4, F5, A-U, W-Z, Aa-Nn4, ( )3, A*-F*4, G1 ; 4°

Bibliogr. Lubel. 1107

St.4093

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/6428

Druk jest zbiorem kazań wygłoszonych przez ks. Wojciecha Zabielskiego na rozpoczęcie kolejnych kadencji obrad Trybunałów Koronnych w Lublinie. Dzieło zawiera 11 kazań z lat 1743–1754, każde poprzedzone spisem deputatów do Trybunału na dany rok. Ponadto druk zawiera kazanie na rozpoczęcie obrad ziemstwa lubelskiego w 1744 roku oraz kazanie na dzień św. Rozalii.

Prezentowany zbiór kazań został zadedykowany przez Zabielskiego Rozalii z Zahorowskich Pociejowej. Była ona wdową po Antonim Pocieju (†1749), strażniku litewskim oraz regimentarzu wojsk litewskich.[160] Można przypuszczać, że Rozalia miała duży udział w opublikowaniu tego druku, o czym wspomina autor w treści dedykacji: „[…] oddajemy Wam Księgi, ku czci Bożey y pożytkowi Dusz napisane: a co większa Waszym kosztem y staraniem, (ktoreyieśmy domowi słudzy) wydrukowane”[161]. Na *verso* karty tytułowej znajdują się: drzeworytowy herb Zahorowskich Korczak oraz cztery wiersze pod tarczą herbową.

Egzemplarz znajdujący się w Bibliotece UMCS o sygnaturze St.4093 pochodzi z zakupu dokonanego w 1962 roku. Druk należał niegdyś do biblioteki bernardynów we Lwowie, o czym informują wpisy rękopiśmienne znajdujące się na stronach 108 i 128.[162] Egzemplarz jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie.

[160] Z. Zielińska, *Pociej Antoni h. Waga*, [w:] PSB, Wrocław 1982-1983, t. 27, s. 27-28.

[161] Verso karty A3.

[162] M. Puszka, *O proweniencji starych druków…*, s. 278.

NA ZACZĘCIU
Trybunałow Koronnych
KAZANIA

Od Roku 1743. do Roku 1754.
Ktorym przydane Kazania na Zaczęciu
Ziemſtwa Lubelſkiego w Roku 1744.
y na S. ROZALIĄ

MIANE

przez

X. Woyciecha Aloizego Zabielſkiego
Societatis JESU.
Kaznodzieię Ordynaryuſza

teraz

Za pozwoleniem Starſzych do dr[illegible]

PODANE

Roku 1754.

w LUBLINIE
w Drukarni J. K. M. Collegium S.J.

093

42. F. D.DUCHÊNEBILLOT

Nouvelle Methode Pour aprendre la Langue Françoise à l'Usage De Toutes les Jeunes Personnes, qui veulent s'exercer. Comme aussi, pour les Démoiselles Pensionaires de la Visitation Sainte Marie. Enrichi des Plusieurs choses trés nécessaires, sur les Anciennes Editions. Donnée au Public Par les Dittes Réligieuses de la Visitation Ste Marie, du Monastere de Lublin. Tome Premier = Krotki Sposob Do Nauczenia się Języka Francuskiego, Wszystkim wprawdzie, Pragnącym Umieć ten Język; a mianowicie Damom Swieckim, na Edukacyi w Klasztorach Nawiedzenia N. P. Maryi zostaiącym. Z Przydatkiem Wielu bardzo potrzebnych Rzeczy nad Dawnieysze Edycye Podany do Druku Przez Pomieniene Zakonnice, Nawiedzenia N. P. Maryi Klasztoru Lubelskiego. T. 1.

W Lublinie : w Drukarni J. K. M. Collegium Lubelskiego Societatis Jesu, 1755

[8] k., 463 [to jest 371] s., [1] k. niesygn., sygn. 1-8, A-X8, Y5 ; 8°

Bibliogr. Lubel. 204

St.4567

F. D. Duchênebillot (16.. –17..) był autorem gramatyki języka francuskiego, wydanej po raz pierwszy w 1699 roku na potrzeby warszawskich sakramentek.[163] Niestety, brak o nim innych danych biograficznych.

W Lublinie druk ten ukazał się w 1755 roku za staraniem sióstr wizytek. Jak wiadomo, prowadziły one również działalność edukacyjną i wydawały potrzebne do tego materiały.[164] Zadedykowały *Nouvelle Methode* Cecylii Potockiej (1747–1771), córce Eustachego Potockiego (1720–1768) i Marianny Kątskiej (1722–1768)[165]. Na *verso* karty tytułowej znajdują się: drzeworytowy herb Potockich – Pilawa i Kątskich – Brochwicz.

Egzemplarz o sygnaturze St.4567 (tylko tom pierwszy) został zakupiony do zbiorów Biblioteki UMCS w 1966 roku. Na pierwszej i 203. stronie druku znajduje się wpis rękopiśmienny „Bibliotheca Novitiatus" informujący o proweniencji tego egzemplarza. Na *verso* karty tytułowej oraz na ostatniej stronie są również pieczątki, bardzo nieczytelne, ale można przypuszczać, że należące do biblioteki Seminarium Duchownego w Lublinie. Druk jest podniszczony i zdefektowany, mianowicie brakuje pierwszych 8 kart zawierających wpis dedykacyjny.

[163] CERL Thesaurus, dostęp 13.04.2021: https://data.cerl.org/thesaurus/cnp01469046

[164] J. Gwioździk, *Kultura pisma i książki w żeńskich klasztorach dawnej Rzeczypospolitej XVI-XVIII wieku*, Katowice 2015, s. 236.

[165] B. Grossfeld, *Potocki Eustachy*, [w:] PSB, Wrocław 1983, t. 27, s. 804. Ślub Eustachego Potockiego i Marianny Kątskiej odbył się w Lublinie 26 grudnia 1741 roku. Małżonkowie osiedli w Biłgoraju. Mieli wiele dóbr, między innymi w województwach ruskim, lubelskim, brzeskolitewskim, podlaskim. Ostatnie lata życia spędzili w Radzyniu na Podlasiu. Zmarli w odstępie 3 dni, najpierw Marianna 20 lutego 1768 roku, po niej Eustachy - 23 lutego 1768 roku. Zob. Z. Anusik, *Podział latyfundium Eustachego i Marianny z Kątskich Potockich w 1771 roku*, „Przegląd Nauk Historycznych", 2018, t. 17, nr 1, s. 8-14.

NOUVELLE METHODE

Pour aprendre la Langue Françoiſe
à l'Uſage De Toutes les Jeunes Perſonnes, qui veulent s'exercer. Comme auſſi, pour les Démoiſelles Penſionaires de la Viſitation Sainte MARIE.
Enrichi des Pluſieurs choſes trés néceſſaires, ſur les Anciennes Editions.

Donnée au Public

Par les Dittes Réligieuſes de la Viſitation Ste MARIE, du Monaſtere de Lublin

TOME PREMIER.

KROTKI SPOSOB

Do Nauczenia ſię Języka Francuſkiego Wſzyſtkim wprawdzie, Pragnącym Umieć ten Język; á mianowicie Damom Swieckim, na Edukacyî w Klaſztorach Nawiedzenia N. P. MARYI, zoſtaiącym.
Z Przydatkiem Wielu bardzo potrzebnych Rzeczy nad Dawnieyſze Edycye

PODANY do DRUKU

Przez Pomienione Zakonnice, Nawiedzenia N. P. MARYI Klaſztoru Lubelſkiego

TOM PIERWSZY.

W LUBLINIE
w Drukarni J. K. M. Collegium Lubelſkiego Societatis JESU, Roku 1755.

43. KASJAN KORCZYŃSKI

Wzrost Y Ozdoba Błogosławionego z Kopertynu Jozefa Wyznawcy Franciszkana Przy Solennym dokończeniu trzech-dniowego Nabożeństwa Beatyfikacyi lego W dzień Niepokalanego Poczęcia N. Maryi Panny w Roku 1754. w Kościele Zawichostkim [...] Ogłoszona. a potym w ręce [...] Panu Alexandrowi Na Czyżowie Zaklika Czyzowskiemu Kasztelanowi Połanieckiemu Konwentu Naszego Zawichostkiego Osobliwszemu Dobrodzieiowi Ofiarowana przez X. Kassyana Korczynskiego Franciszkana Roku Pańskiego 1755.

W Lublinie : w Drukarni J. K. M. Collegii Soc: Jesu, [1755]

[15] k., sygn. [ ]1, (a), A-F2 ; 2°

Bibliogr. Lubel. 465

St.4343

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/43014

Temat kazania:

Joseph Accrescens & decorum Ge. 49,

Józef wzrastaiący y ozdobny.

Kasjan Korczyński (1725–1784) był franciszkaninem, kaznodzieją i historykiem. Pochodził z ziemi krakowskiej, w 1742 roku wstąpił do zakonu franciszkanów w Krakowie. W 1753 roku uzyskał tytuł doktora teologii i przeniósł się do Lublina na stanowisko profesora i regensa studium zakonnego.[166] Pozostawił po sobie cztery tomy drukowanych kazań, wydawał również kazania pojedynczo. Jednym z takich kazań jest prezentowane *Wzrost i ozdoba*.

Kazanie zostało napisane po beatyfikacji Józefa z Kupertynu przez papieża Benedykta XIV. Uroczystość odbyła się 24 lutego 1753 roku.[167] Józef z Kupertynu (1603–1663), zwany „latającym mnichem", był franciszkaninem konwentualnym oraz mistykiem, znanym ze swych uniesień ekstatycznych połączonych z lewitacją.[168] Bliskie kontakty utrzymywał z nim król Jan II Kazimierz Waza.[169]

Korczyński zadedykował swoje kazanie Aleksandrowi Czyżowskiemu (†1761), kasztelanowi połanieckiemu.[170] Na *verso* karty tytułowej znajdują się: drzeworytowy herb Czyżowskich Topór oraz wiersz pod tarczą herbową.

Egzemplarz o sygnaturze St.4343 został zakupiony do zbiorów Biblioteki UMCS w 2004 roku. Druk jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie.

[166] K. Gruczyński, *Korczyński Kasjan*, [w:] PSB, Wrocław 1968-1969, t. 14, s. 51.
[167] G. Parisciani, *Józef z Kupertynu. Święty patron studentów*, tłum. Z. Kijas, M. Sternal, A. Lechicka, Niepokalanów 1995, s. 104.
[168] Tamże, s. 17-20.
[169] Tamże, s. 44, 70.
[170] K. Niesiecki, *Herbarz Polski*, W Lipsku, 1839, t. 3, s. 280.

WZROST Y OZDOBA

Błogosławionego z Kopertynu

JOZEFA

Wyznawcy Franciszkáná

Przy Solennym dokończeniu trzech-dniowego Nábożeństwá

Beatyfikácyi Iego

W dzień Niepokálánego Poczęciá N. MARYI Panny w Roku 1754. w Kościele Záwichoſtkim Fráńciſzkáńſkim

Kaznodzieyſką Mową

OGŁOSZONA.

á potym w ręce

Jáśnie Wielmożnemu Imći. Pánu

ALEXANDROWI

Na Czyżowie Záklikà

CZYZOWSKIEMU

Káſztelanowi Połánieckiemu

Konwentu Náſzego Zawichoſtkiego Oſobliwſzemu

Dobrodzieiowi

OFIAROWANA

przez

X. KASSYANA KORCZYNSKIEGO Fráncisſzkáná

Roku Páńſkiego 1755.

w LUBLINIE w Drukárni J.K.M. Collegii Soc: JESU.

44. JAN HERBURT

Statuta Regni Poloniæ In Ordinem Alphabeti Digesta A Joanne Herburto De Fulstin [...]. Propter exemplarium inopiam denuo recusa Cum annexa ad marginem citatione veteris folil editionis Zamoscianæ. Anno Domini 1597, impressæ.

Lublini : Typis S. R. M. Collegii Societatis Jesu [...], [1756]
[4] k., 365, [5] s. ; 2°
Bibliogr. Lubel. 277
St.4223, St.4216

Jan Herburt (po 1524–1577) był humanistą, prawnikiem i historykiem, kasztelanem sanockim oraz starostą przemyskim i sanockim.[171] Był jednym z najbardziej wykształconych Polaków swoich czasów. Studiował w Lowanium (Leuven, ob. Belgia) i w Niemczech.[172] Wielokrotnie pełnił funkcje poselskie na sejmach, zapisując obowiązujące prawa w jednym zbiorze i wydając je drukiem w 1563 roku.[173] Zajmował się też przekładem praw i przywilejów na język polski. Był sekretarzem króla Zygmunta II Augusta. Zasiadał w komisjach zajmujących się przygotowaniem projektów reform ustrojowych i „korektury praw".[174]

Wydane w 1563 roku przez Herburta *Statuta Regni Poloniae* stały się bardzo popularne i użyteczne. Praca ta reprodukowała istniejące ustawy, które zostały rozbite na części, stosownie do treści, a te uszeregowane alfabetycznie, co pozwalało na łatwe korzystanie z nich przez zainteresowanych.[175] *Statuta Regni Poloniae* były więc w stałym użytku i doczekały się wielu wydań,[176] w tym lubelskiego.

Była to najważniejsza pozycja z zakresu prawa, jaka wyszła z drukarni jezuickiej. Dzieło to wydano starannie, wyróżnia je czarno-biała karta tytułowa oraz umieszczony na niej drzeworytowy wizerunek orła białego. Druk zadedykował Herburt królowi Zygmuntowi Augustowi.

Biblioteka UMCS posiada dwa egzemplarze tego dzieła. Egzemplarz o sygnaturze St.4223 (wariant a) pochodzi z wymiany w 1956 roku z Biblioteką Uniwersytetu Warszawskiego.[177] Informacja o wcześniejszej proweniencji została wycięta z karty tytułowej. Drugi druk, o sygnaturze St.4216 (wariant b), pochodzi z zakupu dokonanego w 1959 roku. Na karcie tytułowej widnieje wpis rękopiśmienny poprzedniego właściciela, niestety kolejny go zatarł i jest zupełnie nieczytelny. Oba egzemplarze są kompletne i zachowane w bardzo dobrym stanie.

[171] R. Żelewski, *Herburt Jan h. własnego*, [w:] PSB, Wrocław 1960-1961, t. 9, s. 440.
[172] Tamże.
[173] *Statuta Regni Poloniae, in ordinem Alphabeti digesta A Joanne Herborto [...].* Crac[oviae] : Lazarus Andreae excudebat, 1563.
[174] R. Żelewski, *Herburt Jan…*, s. 440. J. Picur, *O zbiorze Statuta y przywileje koronne z łacińskiego języka na polskie przełożone, nowym porządkiem zebrane, autorstwa Jana Herburta*, „Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis", 2017, t. 6, s. 172-175.
[175] Tamże, s. 170.
[176] Kraków 1567, Zamość 1597, Gdańsk-Warszawa 1613, Gdańsk-Frankfurt 1620, Gdańsk-Warszawa 1693. Zob. *Bibliografia Literatury Polskiej Nowy Korbut. Piśmiennictwo staropolskie*, Warszawa 1964, t. 2, s. 258.
[177] M. Puszka, *O proweniencji starych druków…*, s. 278-279.

STATUTA
REGNI POLONIÆ
IN ORDINEM ALPHABETI
DIGESTA.
A
JOANNE HERBURTO
DE FULSTIN.

TUM SUCCAMERARIO Premisliensi & S. R. M. SECRETARIO; post vero CASTELLANO Sanocensi, & CAPITANEO Premisliensi.

Propter exemplarium inopiam denuo recusa

Cum annexa ad marginem citatione veteris folii editionis Zamoscianæ.

Annô Domini 1597, impressæ.

LUBLINI
Typis S. R. M. Collegii Societatis JESU.
Annô Domini MDCCLVI.

45. CARLO GREGORIO ROSIGNOLI

Prawdy Wieczne Wyrazone W Naukach Potrzebnych, Tym Osobliwie, Co Cwiczenia Duchowne Albo Rekollekcye Czynią Zebrane Od Oyca Karola Grzegorza Rosignoli Societatis Jesu A Z Włoskiego Na Polski Ięzyk Roku 1701. Przetłumaczone.

W Lublinie : W Drukarni Collegium Societatis Jesu [...], 1757
429 [to jest 402] s. ; 4°
Bibliogr. Lubel. 861
St.5544

Autorem druku jest Carlo Gregorio Rosignoli (1631–1707), pochodzący z Borgomanero na północy Italii znany jezuicki kaznodzieja.[178] Był profesorem retoryki, filozofii i teologii.[179] W swoich pracach teologicznych i moralizatorskich dotyczących problematyki ascezy potępiał złe nawyki, zwłaszcza nieprzyzwoite i bluźniercze wypowiedzi.[180] Jego dzieła tłumaczone były na różne języki. W Polsce najbardziej popularnym utworem Rosignoliego były właśnie *Prawdy wieczne wyrażone*, w tłumaczeniu z języka włoskiego: *Veritàeterne esposte in lezioni ordinate principalmente per li giorni degli Esercizj Spirituali*.[181] Druk ten wydawany był w wielu drukarniach jezuickich, między innymi w Warszawie (1701, 1705, 1730), Kaliszu (1703, 1723), Lublinie (1730, 1732, 1748, 1757).[182]

Podstawowa treść dzieła to wykład głównych prawd wiary, wskazujący drogę do życia wiecznego. Całość tekstu została podzielona na 16 nauk, a każda dodatkowo na 3 części. Utwór poprzedzają dwie przedmowy: od autora i od wydawcy.

Biblioteka UMCS posiada egzemplarz o sygnaturze St.5544, zakupiony w 1972 roku. Jak wynika z wpisów własnościowych na karcie tytułowej i na ostatniej stronie, druk ten należał do bliżej nieznanych nam Filewicza i Grzegorza Krzeczkowskiego.[183] Egzemplarz jest w znacznym stopniu zniszczony, mianowicie brak połowy okładki oraz urwane są prawe dolne rogi do 35 strony druku. Na dalszych kartach również są uszkodzenia, ale już w mniejszym stopniu.

[178] M. Butkiewicz, *Sąd Ostateczny w Prawdach Wiecznych Carlo Rossignolego na tle innych katechizmów okresu staropolskiego*, „Rocznik Lubelski", 2016, t. 42, s. 12.
[179] CERL, dostęp 24. 03. 2021: https://data.cerl.org/thesaurus/cnp01400433
[180] M. Butkiewicz, *Sąd Ostateczny...*, s. 12.
[181] Tamże.
[182] Tamże, s. 12-13.
[183] M. Puszka, *O proweniencji starych druków...*, s. 283.

P. P. PRAWDY WIECZNE WYRAZONE

W NAUKACH POTRZEBNYCH, TYM OSOBLIWIE, CO CWICZENIA DUCHOWNE ALBO REKOLLEKCYE CZYNIĄ

ZEBRANE

OD OYCA

KAROLA GRZEGORZA

ROSIGNOLI

SOCIETATIS JESU

A

Z WŁOSKIEGO NA POLSKI IĘZYK

ROKU 1701.

PRZETŁUMACZONE

W LUBLIN

Drukárni Collegium Soc

Roku Pańskieg

46.

Mowy Wyborne z Roznych Polskich Krasomowcow i Dzieiopisow Wyięte, a Ku Sławie i Pozytkowi Polakow z Przydatkiem Listow Wydane. Roku Panskiego 1759. Za pozwoleniem starszych.

W Lublinie : w Drukarni I. K. Mci Coll. Societatis Jesu, [1759]
[2] k., 391 [to jest 372] s., [22] k. ; 4°
Bibliogr. Lubel. 637
St.3991, St.4028

Prezentowany druk jest zbiorem mów i listów wybranych z dzieł różnych autorów. Po przedmowie do czytelnika znajduje się wykaz pięciu druków, w których były one opublikowane po raz pierwszy. Są to: Marcina Kromera *O sprawach, dziejach*[184], Łukasza Górnickiego *Dzieje w Koronie Polskiej*[185], *Mówca Polski*[186], Jerzego Kastriota *Historia o żywocie i zacnych sprawach*[187] oraz Jana Ostrowskiego Danejkowicza *Swada Polska*[188]. Uzasadnieniem dla wydania tego druku miała być miłość do ojczystego języka: „Masz Polaku w mowach tych żywy wytwornego Krasomówstwa obraz […]. Masz języka Polskiego obfitość, niepodskakuiący tok słów ułożonych, wdzięczność, powagę, czystość […]. Bądź zdrow, a sprawiedliwie szacuy ten to skarb Ojczystego języka"[189].

Biblioteka UMCS ma w swoich zbiorach dwa egzemplarze *Mów wybornych*. Druk o sygnaturze St.3991 został zakupiony w 1960 roku, natomiast drugi, o sygnaturze St.4028, w 1963 roku. Ten ostatni należał niewątpliwie do jakiejś większej kolekcji, gdyż na grzbiecie oprawy widnieje numer 3670, a co ciekawsze, złotymi literami wytłoczono napis: Grammatica Arabicae. Mowy Wyborne.

W wielu egzemplarzach *Mów wybornych* dołączano w oprawie pięć lub mniej pojedynczych mów wydrukowanych w późniejszym czasie, rozpowszechnianych osobno. Wszystkie dotyczyły wystąpień przed Trybunałem Koronnym w Lublinie. Mowy te znajdują się również w egzemplarzach Biblioteki UMCS, w jednym są cztery (St.3991), a w drugim jedna (St.4028), oprawione zostały w drukach przed częścią z listami.[190] Oba egzemplarze są kompletne i zachowane w bardzo dobrym stanie.

[184] *Marcina Kromera Biskvpa Warmienskiego O Sprawach, Dzieiach, Y Wszytkich Inszych Potocznosciach Koronnych Polskich Ksiąg XXX przez Marcina Błazowskiego z Blazowa, Wyraźnie na Polski ięzyk przetłumaczone* […],W Krakowie : W Drukarni Mikołaia Loba [...], 1611.
[185] *Dzieie w Koronie Polskiey, z przytoczeniem niektorych postronnych rzeczy, od Roku 1538. aż do Roku 1572. Przez* [...] *Łvkasza Gornickiego Tykociń. y Wasiłkowskie[g]o Starostę, spisane* […],W Krak[owie] : W Drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka [...], [post 10 V] 1637. Kolejne wydania w Warszawie w latach: 1750 i 1754.
[186] *Mowca Polski Albo Wielkich Senatorow powagą i Oyczystą wymową Oratorow Seymowe i Pogrzebne Mowy : Do głośney Wiekow Potomnych pamięci potrzecie podane Tom* [...] *W-Roku Pańskim 1689* […], W-Kaliszu : w Drukarni Kollegium Soc. Jesu, [1689].
[187] *Historya o żywocie y zacnych sprawach Jerzego Kastryota, którego pospolicie Szkanderbegiem zową* [...]. *Przydane są ktemu o oblężeniu y dobywaniu Szkodry księgi troie* [...], Brześć Litewski, 1569.
[188] *Swada Polska y Łacinska albo Miscellanea Oratorskie Seymowe, Weselne, Kancellaryine, Listowne, Kaznodzieyskie, Pogrzebowe, Statystyczne, Panegiryczne, Elogiarne, Inskrypcyine, y inne różne, w oboim Ięzyku Prozą y wierszem. Przez Jana Ostrowskiego Daneykowicza* [...] *Zebrane* [...],W Lublinie : w Drukarni J. K. M. Collegium Societatis Jesu [...], [post 26 XII] 1745.
[189] Cytaty z przedmowy, *recto* składki ( ) 2.
[190] *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 319-320.

MOWY WYBORNE

z ROZNYCH POLSKICH
KRASOMOWCOW i DZIEIOPISOW

WYIĘTE,

a

KU SŁAWIE i POZYTKOWI

POLAKOW

z PRZYDATKIEM LISTOW

WYDANE.

ROKU PANSKIEGO

1759.

Za pozwoleniem Starszych.

W LUBLINIE
w Drukarni I. K. Mci Coll. Societatis JESU.

47. MARCIN PACIORKOWSKI

Regula Processus Granicialis Campestris Regni Poloniæ Secundum Praxim Moderni Saeculi Ad Dislimitanda Bona Regalia Spiritualia Et Terrestria. Ad Usum Publicum Cum Additamento Legum Et Constitutionum Regni Authore Martino Paciorkowski Officii Castrensis Opoczensis Subdelegato Jurato.

Lublini : Typis S. R. M. Collegii Soc: Jesu [...], 1760
[4] k., 194 s., [3] k. ; 4°
Bibliogr. Lubel. 730
St.4068, St.5641

O autorze druku, Marcinie Paciorkowskim (XVIII w.), niewiele wiadomo. Był on szlachcicem z ziemi sandomierskiej, w młodości bywał na rozprawach w sądzie grodzkim i ziemskim, a w połowie XVIII wieku był subdelegatem w grodzie opoczyńskim.[191]

Regula processus granicialis to druk o charakterze prawniczym, dotyczący rozstrzygania spraw granicznych. Autor wyróżnia cztery rodzaje postępowania w sprawach granicznych, mianowicie proces ziemski, proces podkomorski, arbitraż i przyjacielską ugodę.[192] Podaje szczegółowe instrukcje postępowania w danej sytuacji, a także prezentuje odpowiednie formularze. Na marginesach umieszczone są odniesienia do znanych ówcześnie ustaw oraz publikacji prawniczych, na przykład dzieła Jana Herburta. Utwór został napisany w językach łacińskim oraz polskim. Pierwsze wydanie ukazało się w Częstochowie w 1749 roku.[193] W literaturze pojawiło się jednak przypuszczenie, że *Regula processus granicialis* jest plagiatem wydanego w 1641 roku w Krakowie dzieła prawnika Stanisława Łochowskiego (†1650) *Processus iudiciarius*.[194] Trudno rozstrzygnąć, jak było naprawdę, skoro oba druki dotyczą tego samego tematu.[195]

Biblioteka UMCS posiada dwa egzemplarze *Regula processus granicialis*. Druk o sygnaturze St.4068 został zakupiony od bliżej nieznanego Chomickiego z Kocka w 1959 roku. Wcześniej należał do księgozbioru Ciecierskich herbu Rawicz, wywodzących się z Ciecierzyna pod Lublinem. Bogaty księgozbiór posiadał Dominik Ciecierski z Ciecierzyna (1782–1828), który najprawdopodobniej był właścicielem tego druku.[196] Drugi egzemplarz, o sygnaturze St.5641, pochodzi z wymiany z biblioteką Liceum Państwowego im. T. Kościuszki w Łukowie w 1975 roku. Właścicielem tego druku, zanim trafił on do biblioteki łukowskiej, był Józef Zawadzki, który się na nim podpisał.[197] Oba egzemplarze są kompletne i zachowane w bardzo dobrym stanie.

[191] C. Kunderewicz, *Dzieła Stanisława Łochowskiego i Marcina Paciorkowskiego o polskim procesie granicznym*, Warszawa 1956, s. 24.
[192] Tamże, s. 27.
[193] Estreicher K., *Bibliografia Polska. Stólecie XV-XVIII*, Kraków 1912, t. 24, s. 11-12.
[194] *Processvs Ivdiciarivs Granicialis Regni Poloniæ Authore Stanislao Łochowski* [...]. Cracoviæ : In Officina Typographica Francisci Cæsarij [...], 1641. C. Kunderewicz, *Dzieła Stanisława Łochowskiego...*, s. 25.
[195] Szczegółowej analizy podobieństw i różnic między tymi drukami dokonał C. Kunderewicz w cytowanej wyżej pracy.
[196] M. Puszka, *O proweniencji starych druków...*, s. 282.
[197] Tamże, s. 278.

REGULA

PROCESSUS GRANIGIALIS

CAMPESTRIS REGNI POLONIÆ

SECUNDUM PRAXIM MODERNI SÆCULI AD DISLIMITANDA BONA REGALIA SPIRITUALIA ET TERRESTRIA.

AD USUM PUBLICUM

CUM ADDITAMENTO LEGUM ET CONSTITUTIONUM REGNI

AUTHORE

MARTINO PACIORKOWSKI

OFFICII CASTRENSIS OPOCZNENSIS SUBDELEGATO JURATO.

LUBLINI
Typis S. R. M. Collegii Soc: JESU Annô D. 1760.

A 37

48.

Compendium Variarum Benedictionum Ex Rituali Romano Depromptum Cui accesit Itinerarium Clericorum Ac alia usui frequentiori necessaria, Cumfacultate Superioru[m] Impressum.

Lublini : Typis S. R. M. Coll. S. J. [...], 1762

178 s., [1] k. ; 18°

Bibliogr. Lubel. 128

St.3706

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/6434

Compendium variarum benedictionum to druk o charakterze religijnym. Jest to rodzaj podręcznego modlitewnika, do częstego korzystania, o czym świadczy również format wydania, 18°, czyli 6x10 cm. Jest to najmniejszy druk, jaki wyszedł z drukarni lubelskich jezuitów. Zawiera 43 modlitwy odmawiane przy błogosławieniu ludzi oraz różnych rzeczy, między innymi: domu (s. 25), zwierząt (s. 66), dziecka (s. 69), słabych (s. 55), ziół (s. 86), a nawet sprzętu wojskowego (s. 74). Ponadto modlitewnik zawiera Litanię do wszystkich świętych (s. 96–100) oraz modlitwę przed lub po mszy (s. 118–124). Wszystkie te modlitwy są w języku łacińskim. Natomiast w języku polskim wydrukowano wyznanie wiary rzymskiej (s. 127–134), przygotowanie do śmierci chorego, akty i inne modlitwy (s. 134–178).

Można przypuszczać, że modlitewnik *Compendium variarum benedictionum* cieszył się dużą popularnością, gdyż był trzykrotnie drukowany przez jezuitów lubelskich. Oprócz prezentowanego wydania, pozostałe dwa wyszły w latach 1760 i 1767.[198]

Egzemplarz o sygnaturze St.3706 został zakupiony do zbiorów Biblioteki UMCS w 1958 roku. Druk jest bez oprawy, zniszczonych zostało też kilka pierwszych prawych dolnych rogów. Na stronie tytułowej znajduje się wpis rękopiśmienny, informujący o wcześniejszej proweniencji: wynika z niego, że druk ten należał do zbiorów kościelnych. Pomimo niewyraźnego wpisu, można przypuszczać, że chodzi o kościół w Opolu Lubelskim.

[198] *Bibliografia starych druków lubelskich…*, s. 116.

COMPENDIUM
Variarum Benedictionum
Ex Rituali Romano
DEPROMPTUM
Cui accesſit
Itinerarium Clericorum
Ac alia usui frequentiori
neceſsaria,
Cumfacultate Superiorũ
IMPRESSUM.

LUBLINI
Typîs S. R. M. Coll:
Annô Domini

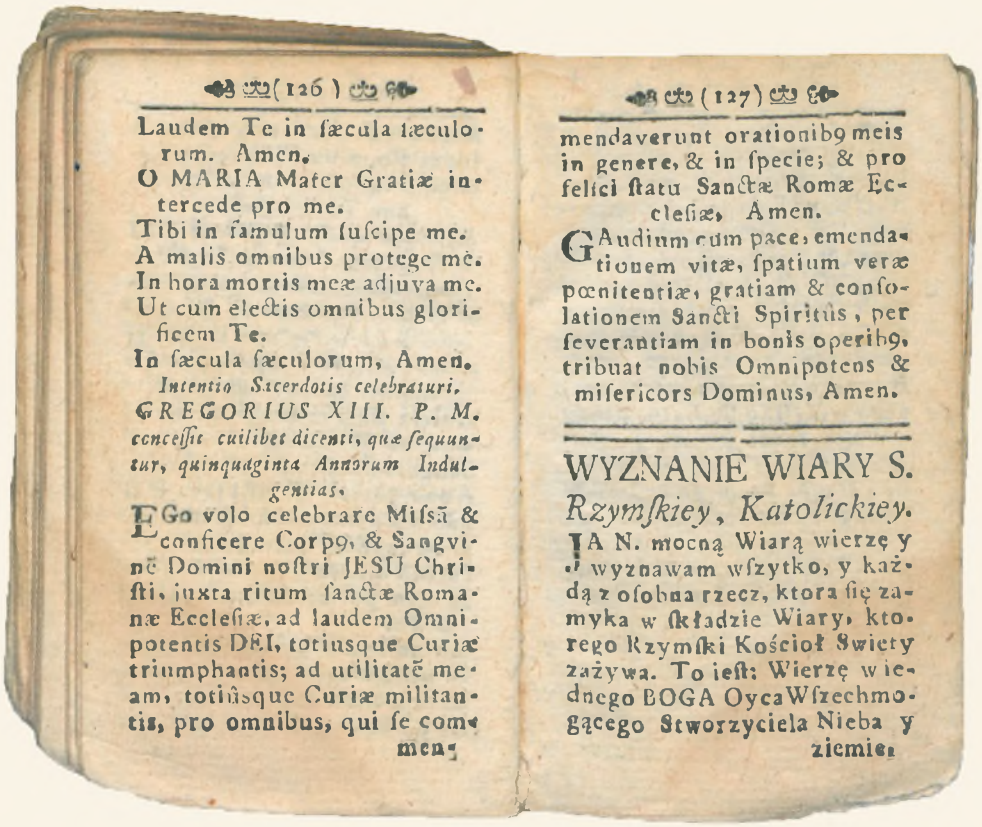

Laudem Te in ſæcula ſæculorum. Amen.
O MARIA Mater Gratiæ intercede pro me.
Tibi in famulum ſuſcipe me.
A malis omnibus protege mè.
In hora mortis meæ adjuva me.
Ut cum electis omnibus glorificem Te.
In ſæcula ſæculorum, Amen.

Intentio Sacerdotis celebraturi.

GREGORIUS XIII. P. M. conceſſit cuilibet dicenti, quæ ſequuntur, quinquaginta Annorum Indulgentias.

EGo volo celebrare Miſsã & conficere Corpꝰ, & Sangvinẽ Domini noſtri JESU Chriſti, juxta ritum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, ad laudem Omnipotentis DEI, totiusque Curiæ triumphantis; ad utilitatẽ meam, totiûsque Curiæ militantis, pro omnibus, qui ſe commen-

mendaverunt orationibꝰ meis in genere, & in ſpecie; & pro felici ſtatu Sanctæ Romæ Eccleſiæ, Amen.

GAudium cum pace, emendationem vitæ, ſpatium veræ pœnitentiæ, gratiam & conſolationem Sancti Spiritûs, per ſeverantiam in bonis operibꝰ, tribuat nobis Omnipotens & miſericors Dominus, Amen.

WYZNANIE WIARY S.
Rzymſkiey, Katolickiey.

JA N. mocną Wiarą wierzę y wyznawam wſzytko, y każdą z oſobna rzecz, ktora ſię zamyka w ſkładzie Wiary, ktorego Rzymſki Kościoł Swiety zażywa. To ieſt: Wierzę wiednego BOGA OycaWſzechmogącego Stworzyciela Nieba y ziemie:

49. ADAM JAN BORKOWSKI

Mowa Przy Pożegnaniu Jaśnie Oświeconego Trybunału Koronnego, Lubelskiego, Imieniem Prześwietney Palestry Lubelskiey przez Wielmożnego Jegomości Pana Adama Jana Borkowskiego, Regenta Grodzkiego Mielnickiego. Dnia 11. Kwietnia, Roku 1767 Miana.

[Lublin] : Typis S. R. M. Collegii Lublinensis Societatis Jesu [...], [po 11 IV 1767]

[2] k., sygn. ( )2 ; 2°

Bibliogr. Lubel. 68

St.4166

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/6435

Autor mowy, Adam Jan Borkowski, był regentem grodzkim mielnickim.[199] Niestety, brak o nim dalszych informacji biograficznych. Mowę wygłosił na pożegnanie Trybunału Koronnego w Lublinie 11 kwietnia 1767 roku. Szczególne podziękowania skierował do prezydenta Łukasza Stanisława Godurowskiego (†1793),[200] kantora archikatedry lwowskiej, a także Jana Kickiego (1714-koniec XVIII w.), starosty oknińskiego[201], marszałka Trybunału. Na koniec podziękował wszystkim sędziom biorącym udział w pracach Trybunału.

Informacja o drukarni znajduje się na końcu tekstu.

Egzemplarz o sygnaturze St.4166 został zakupiony przez Bibliotekę UMCS w 1956 roku. Druk jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie, bez oprawy.

[199] K. Niesiecki, *Herbarz Polski*, W Lipsku 1839, t. 2, s. 245.

[200] Łukasz Stanisław Godurowski był kanonikiem kapituły katedralnej lwowskiej od 1737 roku, kantorem tejże kapituły od 1758 roku, następnie oficjałem lwowskim (1767) oraz dziekanem kapituły katedralnej lwowskiej (1782). Zob. Godurowski h. Zaremba, [w:] *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, oprac. S. Uruski, Warszawa 1907, t. 4, s. 226.

[201] Jan Kicki był starostą oknińskim i lwowskim, koniuszym wielkim koronnym oraz wojewodą ruskim. Zob. W. A. Serczyk, *Kicki Jan h. Gozdawa*, [w:] PSB, Wrocław 1966-1967, t. 12, s. 388.

MOWA

Przy Pożegnaniu Jaśnie Oświeconego Trybunału Koronnego, Lubelskiego, Imieniem Prześwietney Paleſtry Lubelskiey, przez Wielmożnego Jegomości Pana ADAMA JANA BORKOWSKIEGO, Regenta Grodzkiego Mielnickiego. Dnia 11. Kwietnia, Roku 1767. MIANA.

Fo. St. 4166

Swietny Namieſtniczym Nayiaśnieyſzego, a gdyby nay-dłużey nami ſzczęśliwie rządzącego Pana, naywyżſzym Urzędem, świetny naydoſkonalſzym tegoż Urzędu ſprawieniem Jaśnie Oświecony Trybunał iuż mi żegnać przychodzi: kiedy nie naſycona, lubo codziennie naydelikatnieyſzym Jego ſprawiedliwości zuczona wzorem, dopieroby witać chęć naſza pragnęła. Miarę chęci naſzych Waſzey, Sędziowie nayzacnieyſi, przytomności pragnących bierzcie z naypożądańſzey ludzi z ſobą ſpołeczności; która im dalſza ieſt od wzaiemnego między ſobą zawaśnienia, tym iey używanie nad wſzelkie przyiemności inne ieſt ſłodſze w ſobie. Tey zas ſpołeczności ieśli życiem, y Duſzą nieiaką ſprawiedliwość nazwiemy z owemi ſtaremi Mędrcami, oczywiſte wybiie ſię zrzódło, zkąd naſze względem Was wynikaią pragnienia. Wy byliście, u których ſobie nayokazalſzą ſprawie-

Drukarnia Komisji Edukacji Narodowej (1774–1781)

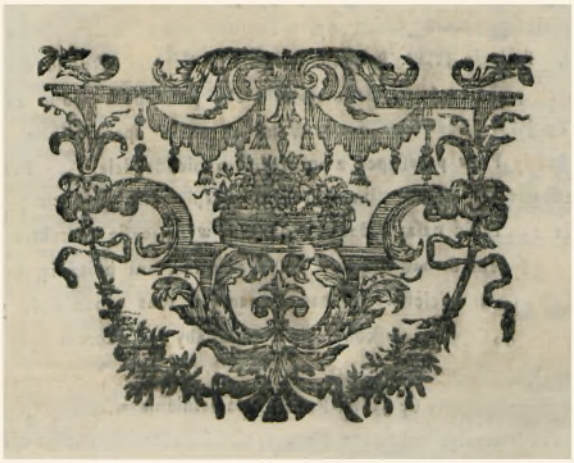

50. JAN NEPOMUCEN SOBIESZCZAŃSKI

Mowa Przez Wielmożnego Jmci Pana Iana Nepomucena Sobieszczanskiego Burgrabiego Grodzkiego Gostyńskiego na powitanie J. O. Trybunału Koronnego, przy Reassumpcyi Onego w Prowincyi Małopolskiey Dnia 30. Kwietnai 1778. Roku w Lublinie Miana.

[Lublin : Drukarnia KEN, po 30 IV 1778]

[2] k., sygn. A2 ; 2°

Bibliogr. Lubel. 947

St.4231

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/6457

Mowa wygłoszona przez Jana Nepomucena Sobieszczańskiego, burgrabiego grodzkiego gostyńskiego, na powitanie Trybunału Koronnego w Lublinie 30 kwietnia 1778 roku. Autor zwraca się w niej do króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, do prezydenta Trybunału Aleksego Młodziejowskiego, kanonika kujawskiego, a także do marszałka Trybunału Kazimierza Krasińskiego (1725–1802), starosty krasnostawskiego.[202]

Druk nie posiada adresu wydawniczego, przyjmuje się jednak, że został wydrukowany w działającej w tamtym okresie w Lublinie drukarni Komisji Edukacji Narodowej.[203]

Egzemplarz o sygnaturze St.4231 został zakupiony przez Bibliotekę UMCS w 1963 roku. Druk jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie, bez oprawy.

[202] Kazimierz Krasiński herbu Ślepowron był obożnym wielkim koronnym, posłem na sejmy, marszałkiem sejmowym i trybunalskim, starostą krasnostawskim, nowomiejskim i przasnyskim. Zob. W. Szczygielski, *Krasiński Kazimierz*, [w:] PSB, Wrocław 1970, t. 15, s. 184-186.

[203] *Bibliografia starych druków lubelskich*…, s. 455.

MOWA

PRZEZ

WIELMOZNEGO JMCI PANA IANA NEPOMUCENA

SOBIESZCZANSKIEGO

Burgrabiego Grodzkiego Goſtyńſkiego na powitanie J. O. TRYBUNAŁU KORONNEGO, *przy Reaſſumpcyi Onego w Prowincyi Małopolſkiey Dnia* 30. Kwietnia 1778. Roku w Lublinie

MIANA

JASNIE OSWIECONY TRYBUNALE

Cz. H 231

Usta moie y głos od nich pochodzący, acz przywykły z mieyſca ninieyſzego do Oſob tu zaſiadaiących czynić wnoſzenia, ſzczególnieyſzym iednak dziś zaſzczycaią ſię Urzędem, gdy Mego, oraz całey Paleſtry Kollegow Moich ſerc (: ktore Wam Jaśnie Wielmożni Panowie na offiarę nieſiemy :) ſtaiaſię Tłumaczami.

Radbym Ja ſpoſobem iakowym Fizycznym. odkryć wewnętrzne uprzeymości naſze: chciałbym każdego z Nas otworzyć pierſi, złożyć przed Wami Jaśnie Wielmożni Panowie ſerca, albo przenikaiącego a wewnętrzne nawet ſkrytości odkrywaiącego Inſtrumentu dodać, abyście przypatrzyliſię iaką radością napełnieni ieſteśmy, z przenieſienia Juryſdykcyi Waſzey do Naſzey tu Prowincyi z zazdrością w Prowincyi Wielkopolſkiey ſprawowaney: jaką nadzieią ſyciemyſię w pozyſkaniu Waſzych względow: iak pragnienia natężamy pełnić uſługi Naſze. y bydź pomocą w pracach Waſzych, Jaśnie Wielmożni Sędziowie. Lecz że przed ciekawością Ludzką zamknięty ieſt ſpoſob, ktorymby dociekać ſkrytości pod ſercem utaionych; przeto wyznaniom Naſzym chcieycie Jaśnie Wielmożni Panowie zawierzyć; bo te iako z powſzechnego w Naturze ludzkiey rozrządzenia, na Tłumaczow myśli ſą zoſtawione: tak też co ſię tycze Oſob Naſzych nayſzczerſzą maią w ſobie własność ani w przedſięwziętych oświadczeniach iakowey podlegaią oboiętności.

K 181/63/10

Drukarnia Trynitarzy
(1781–1816)

51. JAN NEPOMUCEN ANTONI HERRMANN

Nepomuceni a Herrmann [...] Opusculum Impedimenta Quædam Sanitatis Communia Exhibens.

Lublini : Typis S. R. M. in Collegio PP. Trinitariorum, 1782
[2] k., 89, [1] s., [3] k. ; 4°
Bibliogr. Lubel. 279
St.3602
Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/20187

Autor druku, Jan Nepomucen Antoni Hermann, był doktorem filozofii i medycyny Uniwersytetu Karola Ferdynanda w Pradze. W Polsce został lekarzem nadwornym króla Stanisława Poniatowskiego.[204] W 1782 roku drukarnia lubelskich trynitarzy opublikowała jego dzieło *Opusculum impedimenta*, poruszające problemy sanitarne i zdrowotne Lublina i jego mieszkańców. Druk ten zawiera krótką historię miasta, opis panujących w mieście chorób i warunków higienicznych. Autor zachwalał Lublin jako miasto o walorach prawie uzdrowiskowych, chwaląc porządek, zabudowę i dobry klimat.[205] Niestety, wydany w tym samym roku druk autorstwa lubelskiego lekarza Michała Bergonzoniego *Lublin podług ustaw medyki*, przedstawił zupełnie odmienny obraz miasta.[206] Publikacja tych druków związana była niewątpliwie z rozpoczęciem w 1780 roku działalności lubelskiej Komisji Dobrego Porządku, która zajmowała się polepszeniem stanu sanitarnego miasta, porządku i bezpieczeństwa w mieście.[207]

Egzemplarz o sygnaturze St.3602, znajdujący się w zbiorach Biblioteki UMCS, pochodzi z przydziałów ze zbiorów zabezpieczonych. Druk ten należał wcześniej do Biblioteki Warszawskiego Towarzystwa Lekarskiego, które przekazało do biblioteki założonego w 1874 roku Towarzystwa Lekarskiego w Lublinie część dubletów ze swoich zbiorów, w tym prezentowane dzieło.[208] Egzemplarz jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie, bez oprawy.

[204] *Encyklopedyja Powszechna*, nakład, druk i własność S. Orgelbranda, Warszawa 1862, t. 11, s. 654.
[205] I. Strelnik, *Drukarnia trynitarzy w Lublinie*, „Bibliotekarz Lubelski", 1974, t. 19, nr 3-4, s. 25.
[206] *Lublin Podług Ustaw Medyki Uwazany W Iedney Dyssertacyi Przez Mich: A. Bergonzoni* [...]. W Lublinie : w Drukarni J.K.M. XX. Trynitarzów, 1782.
[207] Więcej o działalności Komisji Dobrego Porządku zob. E. Janas, *Miasto wydziałowe. Lublin u schyłku XVIII wieku*, [w:] *Lublin w dziejach i kulturze Polski*..., s. 160-164.
[208] M. Puszka, *O proweniencji starych druków*..., s. 277.

VIII. B1.

NEPOMUCENI A HERRMANN
REG. POLON. MAIEST. CONSILIARII AULICI ACT.
IN INCLYT. UNIVERS. CAROLO-FERDINAND. PRAG.
PHILOSOPHIÆ & MEDICINÆ DOCTORIS.

759/II-8

OPUSCULUM

IMPEDIMENTA

QUÆDAM SANITATIS COMMUNIA

EXHIBENS.

Towarzystwo Lekarskie Lubelskie
KONTROLA
1905/6
Towarzystwo Lekarskie Lubelskie
BIBLIOTEKA
BIBLIOTEKA WARSZ. TOW. LEK. AM.

Cum licentia Superiorum.

LUBLINI
Typis S. R. M. in Collegio PP. Trinitariorum.
MDCCLXXXII.

AII 41

52.

Powitanie Trybunału Koronnego Lubelskiego Imieniem Palestry Dnia 27. Kwietnia 1786. Roku.

[Lublin : Druk. Trynitarzy, po 27 IV 1786]

[2] k., sygn. A2 ; 2°

Bibliogr. Lubel. 809

St.3129

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/17909

Mowa wygłoszona przez nieznanego autora przy powitaniu Trybunału Koronnego w Lublinie 27 kwietnia 1786 roku. Mówca zwraca się w niej do prezydenta Michała Sołtyka (ok. 1740–1815), dziekana krakowskiego,[209] a także do marszałka Trybunału – Adama Lasockiego (†1796), kasztelana sochaczewskiego.[210]

Egzemplarz znajdujący się w Bibliotece UMCS, o sygnaturze St.3129, pochodzi z zakupu dokonanego w 1967 roku. Druk jest zachowany w bardzo dobrym stanie, współoprawny w klocku introligatorskim z ponad setką innych druków, głównie mów i uchwał.

[209] Michał Sołtyk herbu własnego był księdzem, referendarzem koronnym, kolekcjonerem, pisarzem oraz działaczem gospodarczym. Od 1782 roku był dziekanem kapituły katedralnej krakowskiej. Zob. J. Śmiałowski, *Sołtyk Michał*, [w:] PSB, Warszawa 2001, t. 40, s. 414-418.

[210] Adam Lasocki herbu Dołęga był posłem na sejmy i kasztelanem sochaczewskim. Zob. R. Chojecki, *Lasocki Adam*, [w:] PSB, Wrocław 1971, t. 16, s. 535-537.

POWITANIE

TRYBUNAŁU KORONNEGO LUBELSKIEGO

JMIENIEM PALESTRY

DNIA 27. KWIETNIA 1786. ROKU

M. 3210

St. 3129

NAYIASNIEYSZY TRYBUNALE

Nie umiarkowanie potrzeb swoich, nie uspokoienie z posiadania tylko własności, sprawuią powszechnie w Ludziach, że cudze dobro większym się wydaie, niż ieſt w Iſtocie; swoie zaś choć wyſtarczaiące, zbyt szczupłym okazuie się.

Z tego to zepsucia żądzy częſtokroć wynika, że możnieyszy co rozprószy złym rządem, tego chce poszukiwać na słabszych przemocą. Mniéy zaś maiący, ubliżonego mienia od Losu, nadgrody szuka w przemyśle. A tak ieden i drugi chybiaią téy nayiſtotnieyszéy Społeczeńſtwa zasady, która każdemu posiadanie własności zapewnić, a od pragnienia cudzego wſtrzymać, ma w zamierze.

Tę tamę wezbranym chuciom Ludzkim położyć, to rozróżnienie między moim i twoim uczynić, i do zachowania tych granic każdego zachęcić, ſtaraniem i usilnością ieſt wszyſtkich Władz Prawodawczych.

Ale że zapomnienie na czas przepisów słuszności każdemu od Natury na Sercu wyrytych, prowadzi nas do zapomnienia Prawa pisanego, z kąd poſtępuiemy i do śmiałego onegoż złamania; Urosła przeto potrzeba, aby Prawodawca przypominał Słuszność i Sprawiedliwość naturalną. Prawa zaś wykonywaiąca Zwierzchność, dopełnienie uſtaw pisanych miała na pieczy, i w pogotowiu na przeſtępuiących zuchwale układy Społeczeńſtwa, surowość kary.

53.

Kuchnia Drzewo Oszczędzaiąca Opisana z Figurami Illuminowanemi N° I.

W Lublinie : w Drukarni J. K. Mci XX. Trynitarzów, 1790

[9] k., sygn. [ ]1, A8, tabl. ; 8°

Bibliogr. Lubel. 487

St.4681

Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/20185

Prezentowany druk o niewielkiej objętości ma charakter poradnika. Opisano w nim ulepszony typ nowego paleniska, tj. kuchni angielskiej. Do druku dołączono cztery miedziorytowe tablice, szczegółowo opisane w tekście. Na karcie tytułowej znajduje się miedziorytowa rycina przedstawiająca putto z grabiami.

Egzemplarz o sygnaturze St.4681 został zakupiony do zbiorów Biblioteki UMCS w 1963 roku. Druk jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie.

KUCHNIA

DRZEWO OSZCZĘDZAIĄCA

OPISANA

761

z FIGURAMI ILLUMINOWANEMI

Nº I.

w LUBLINIE
w Drukarni J. K. Mci XX. Trynitarzów.
Roku 1790.

54.

Dyaryusz Seymikow Woiewodz[twa] Lubelskiego

W Lublinie : w Drukarni J. K. Mci XX. Trynitar., 1792
[1] k., 141 [to jest 157, 1 cz.] s. ; 8°
Bibliogr. Lubel. 167
St.4612
Dostęp: http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/20188

Druk zawiera szczegółowy opis dwudziestu czterech sesji sejmików województwa lubelskiego, począwszy od pierwszej, która rozpoczęła się 14 lutego 1792 roku, aż do ostatniej, 24 lutego 1792 roku. Na końcu dołączono dodatek w postaci *Uchwały czyli laudum województwa lubelskiego na sejmikach sporządzonego* (s. 134–157).

Egzemplarz o sygnaturze St.4612, znajdujący się w zbiorach Biblioteki UMCS, został zakupiony w 1964 roku. Na *verso* karty tytułowej znajduje się pieczątka informująca o proweniencji, niestety nieczytelna. Druk jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie.

DYARYUSZ
SEYMIKOW
WOIEWODZ: LUBELSKIEGO,

w LUBLINIE 1792

w Drukarni J. K. Mci XX. Trynitar:

55. FRANÇOIS NEPVEU

Mysli Albo Reflexye Chrzesciańskie Rożne na wszystkie Dni całego Roku. Cz. 4. Przez W. X. Franciszka Nepueu Kapłana Societatis Jezu, Językiem Francuskim Wyrazone. Na Polski zaś ięzyk przetłomaczone Przez W. X. Tomasza Perkowicza [...] Roku 1754.

W Lublinie : w Drukarni J. K. XX. Trynitarzow, 1792
506 [to jest 504] s., [7] k. ; 8°
Bibliogr. Lubel. 652
St.4885

Autorem druku jest François Nepveu (1639–1708), jezuita pochodzący z Francji, pisarz zajmujący się tematyką ascetyczną.[211] Był również profesorem gramatyki, nauk humanistycznych, retoryki i filozofii.[212] Jego dzieła o tematyce religijnej cieszyły się dużą popularnością i były tłumaczone na wiele języków.[213] Na język polski *Myśli albo refleksje chrześcijańskie* przetłumaczył ks. Tomasz Perkowicz (1652–1720), jezuita, zwolennik odrodzenia homiletyki na wzorach francuskich.[214] Był profesorem retoryki, matematyki i etyki między innymi w Toruniu, Lublinie, Kaliszu, a także kapelanem nadwornym wojewody Jana Stanisława Jabłonowskiego. Wydał dwie serie przekładów kazań wybitnych mówców francuskich.[215]

Dzieło *Myśli albo refleksje chrześcijańskie* to przemyślenia i refleksje na każdy dzień roku. Podzielone zostało na cztery części, a każda dotyczy okresu trzech miesięcy. Można przypuszczać, że druk cieszył się dużą popularnością, skoro wielokrotnie go wydawano – pierwszy raz we Lwowie w 1720 roku, a następnie w Lublinie, Wilnie, Kaliszu.[216]

Egzemplarz o sygnaturze St.4885, znajdujący się w Bibliotece UMCS, został zakupiony w 1988 roku. Jest to tylko czwarta część (październik–grudzień). Druk jest zachowany w bardzo dobrym stanie, w oryginalnej oprawie.

[211] E. F. Garesche, *Nepveu Francis*, [w:] *The Catholic encyclopedia an international work of reference on the constitution, doctrine, discipline, and history of the Catholic Church*, New York 1913, t. 10, s. 750-751.
[212] Tamże.
[213] Tamże, s. 751.
[214] *Encyklopedia wiedzy o jezuitach…*, s. 498-499.
[215] Tamże.
[216] Lwów (1720, 1730), Lublin (1754), Wilno (1754), Kalisz (1759). Zob. Estreicher K., *Bibliografia Polska. Stólecie XV-XVIII*, Kraków 1910, t. 23, s. 81-82.

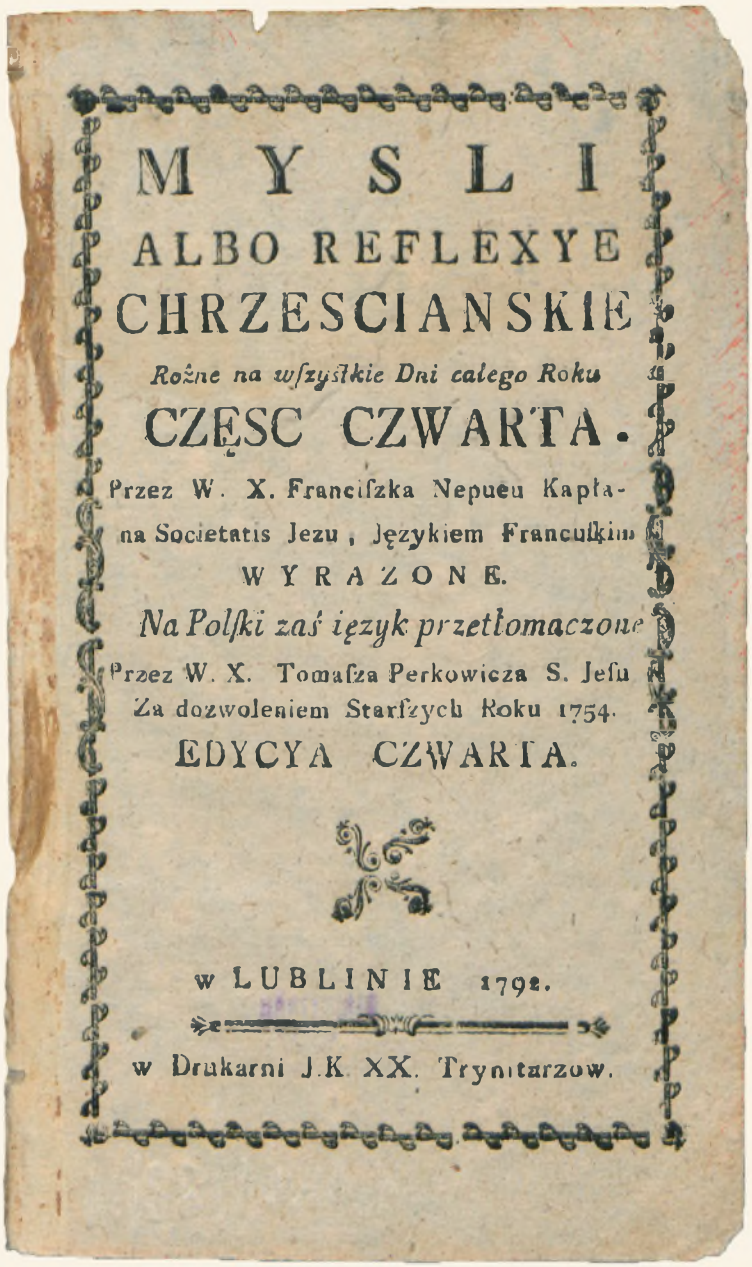

MYSLI
ALBO REFLEXYE CHRZESCIANSKIE
Rożne na wſzyſtkie Dni całego Roku
CZĘSC CZWARTA.

Przez W. X. Franciſzka Nepueu Kapła-
na Societatis Jezu, Językiem Francuſkim
WYRAZONE.
Na Polſki zaś ięzyk przetłomaczone
Przez W. X. Tomaſza Perkowicza S. Jeſu
Za dozwoleniem Starſzych Roku 1754.
EDYCYA CZWARTA.

w LUBLINIE 1792.

w Drukarni J.K. XX. Trynitarzow.

56. EDWARD YOUNG

Nocy Younga Z Angielskiego i Francuskiego przetłumaczone. T. 2

W Lublinie : w Drukarni Uprz. J. K. Mci XX Trynitar., 1792
[2], 251 [to jest 248], [2] s. ; 8°
Bibliogr. Lubel. 1100
St.4932

Autor druku, Edward Young (1683–1765), był angielskim poetą, krytykiem, filozofem oraz teologiem.[217] Kształcił się w Winchester College i Corpus Christi w Oxfordzie.[218] Z wykształcenia był prawnikiem, w wieku około 50 lat postanowił przyjąć święcenia, a w 1728 roku został kapelanem królewskim.[219]

Young napisał wiele utworów, jednak popularność przyniósł mu poemat o życiu, śmierci i nieśmiertelności *The Complaint, or Night Thoughts on Life, Death, and Immortality*, opublikowany w Londynie w 1742 roku.[220] Utwór powstał pod wpływem osobistych ciężkich przeżyć autora – śmierci pasierbicy (1736), jej męża (1740) oraz żony Elizabeth (1741).[221] Kolejne wydania tego bardzo popularnego w XVIII wieku utworu ukazywały się już pod zmienionymi tytułami jako *Myśli nocne* lub po prostu *Noce*, tłumaczono je również na wiele języków. W Polsce po raz pierwszy całość została opublikowana w drukarni trynitarzy w Lublinie w 1785 roku.[222] Chociaż na druku nie umieszczono nazwiska tłumacza, przypuszcza się, że był nim ks. Fortunat Rydzewski, jeden z członków zakonu trynitarzy.[223] Druk ten stanowił zapowiedź nowych prądów w literaturze europejskiej.[224]

Prezentowany tom drugi *Nocy* zawiera części (czyli tzw. noce) od czternastej do dwudziestej czwartej. Na końcu dołączono dodatek pod tytułem *Sąd Ostateczny*.

Egzemplarz o sygnaturze St.4932 został zakupiony do zbiorów Biblioteki UMCS w 2002 roku. Druk jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie, we współczesnej oprawie.

[217] *Encyclopaedia Britannica. A new survey of universal knowledge*, Chicago 1947, t. 23, s. 904.
[218] Tamże.
[219] Tamże.
[220] Tamże.
[221] Z. Sinko, *Z zagadnień recepcji „Sądu Ostatecznego" i „Myśli nocnych" Edwarda Younga*, „Pamiętnik Literacki: czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej", 1974, t. 65, nr 2, s. 113.
[222] *Bibliografia starych druków lubelskich*..., s. 517.
[223] Z. Sinko, *Z zagadnień recepcji*..., s. 95.
[224] Tamże, s. 116.

NOCY YOUNGA

Z ANGIELSKIEGO I FRANCUSKIEGO

PRZETŁOMACZONE.

Sunt lacrimæ rerum, & mentem mortalia tangunt. Virgilius.

TOM DRUGI.

Za pozwoleniem Zwierzchności.

W LUBLINIE 1792.

W Drukarni Uprz: J. K. Mci XX. Trynitar:

57. EDWARD YOUNG

Nocy Younga z Angielskiego i Francuzkiego Przetłumaczone. T. 1.

W Lublinie : w Drukarni J. C. A. Mci XX. Trynitarzów, 1798
XXXIX, [1], 300 [to jest 301], [3] s. ; 8°
Bibliogr. Lubel. 1100a
St.4931

Prezentowany tom pierwszy Nocy Younga zawiera trzynaście części, tzw. nocy, każda z odmiennym tytułem. Całość poprzedzono dość długą, bo liczącą 34 strony przedmową napisaną przez tłumacza, który opisuje w niej sylwetkę Edwarda Younga, inne dzieła jego autorstwa oraz wiele zdarzeń z jego życia. Odnosi się też do samego tłumaczenia i problemów z tym związanych. Jak sam zauważył: „Zamiar mój był z Younga Anglika utworzyć Younga Francuza, któryby się moiemu podobać mógł narodowi, i żeby się go z upodobaniem mogło czytać" (s. XXX).

Egzemplarz o sygnaturze St. 4931 został zakupiony do zbiorów Biblioteki UMCS w 2002 roku. Druk jest kompletny, zachowany w bardzo dobrym stanie, we współczesnej oprawie.

NOCY YOUNGA

z ANGIELSKIEGO i FRANCUZKIEGO
PRZETŁUMACZONE.

Sunt lacrymæ rerum, & mentem mortalia tangunt. VIRGILIUS.

TOM I.

Za pozwoleniem Zwierzchności.
w LUBLINIE 1798.
w Drukarni J. C. A. Mci XX. Trynitarzów.

Na koniec wspomnę o dwóch drukach lubelskich, które notujemy w zbiorach Biblioteki UMCS w Lublinie, niestety są mocno zdefektowane

MICHAŁ KAJETAN KROGULECKI

Powrot Tryumfalny Rodowitego Polaka S. Stanisława Kostki S.I. Wielkiego Patrona Korony Polskiey y W.X.Lit. Na Korrekturę zepsowanych obyczaiow Polskich z Rzymu do Polski Kaznodzieyskim Duchem Przez [...] X. Michała Krogulеckiego [...] Na Doroczną namienionego Swiętego Uroczystość w Kościele Colleg. Lubelskiego WW. XX. Jezuitow Dnia 17. Listopada Wyprorokowany Roku [...] 1748. [...].

W Lublinie : w Drukarni J.K.Mci Colleg. Soc. Jesu, [po 17 XI 1748]

[8] k., sygn.]a[2, A-C2 ; 2°

Bibliogr. Lubel. 483

St.4317

Posiadamy jedynie stronę tytułową tego druku.

PAWEŁ GIŻYCKI

Bieg Zycia Chwalebny w Herbownym Pogoni, s. p. J. O. Xiązecia Jmsci PawłaKarola Olgerdo Lubartowicza Sanguszka Marszalka Wielkiego W. X. L. [...] W Lubelskim swoiey Fundacyi Kościele WW. OO. Kapucynow [...] trzydniowego Pogrzebu, paradą; Po czas Jubileuszu Wielkiego Roku Pańskiego 1751. dnia 24. 25. 26. Maja [...] Przy inwencyi, pracy, staraniu, y ostatniey usłudze X. P. G. S. J. Zakonkludowany [...] luce publica, Remonstrowany.

[Lublin] : w Lubelskiey Drukarni, Collegii, Societatis Jesu, [po 26 V 1751]

[71] kart, sygn. [x]2, (a)-(g)2, A-Z, Aa-Cc2, (12), (2), W-Y2 : il. ; 2°

Bibliogr. Lubel. 251

St.4318

Posiadamy druk od składki Q2 do U2.

POWROT
TRYUMFALNY
RODOWITEGO POLAKA
S. STANISŁAWA
KOSTKI S.I.
Wielkiego PATRONA Korony Polſkiey, y W.X.Lit.

St.4317

NA

Korrekturę zepſowanych obyczaiow Polſkich
z Rzymu do Polski
Kaznodzieyskim Duchem

Przez

W. Jmći X. MICHAŁA KROGULECKIEGO, Kanonika Katedralnego Chełmſkiego &c.

NA

Doroczną namienionego SWIĘTEGO Uroczyſtość w Kościele Colleg: Lubelſkiego W W. XX. Jezuitow Dniá 17. Liſtopada,

WYPROROKOWANY.

Roku od przyiściá SYNA Boſkiego 1748.
Z dozwoleniem Starſzych
WYDRUKOWANY.

W LUBLINIE
w Drukarni J.K.Mći, Colleg: Soc: JESU.

St.4318

ości przykłady na
ię zamordowane
ściu Zydow ſtra-
yliárzow remon-
lną. Wiem co
iąc życie ſtoty ſię-
iederit mihi Balac Num. 22.
m Domini. Nie
mi mieć będzie
em ſwoim do ták
bligácyámi, łza-
ieniawſką, ktorá Vita ejus.
wydawſzy De-
le ná ramionach
ſwáduiącym od-
dowſkie pienią-
z nią na ſame- Matth. 4.
by ſię ná te złoſ-
udawił. Pię-
Jowiſz ſkradał
taurinos ſumere
e auro. Xiążę
Ad hoc vos con-
ceas, innocentes Epiſt. 279

obyczaiach Xią-
nſiedztwie, co Eccl. 48.
Beati qui vide-
przydawać do
ążę, *à Saccara-* Joannes Kraus.
to u wſzyſtkich
ślitego o ſzczero-
dzenia, ſzczęśliwy
Machiáwella *prin-*
rowie, *ad concili-* Fran: Pel-
ſimula neutram tikoffer.
lefias. Miał
lach, iak ma-
po wſzyſtkich
ą, ci powagą
yli, iako S.Pa-
laſimus, ne- 2. Cor: 7.
rażnieyſi Poli-
iaią ſię, ściſka-
na nic niezda, to
ol ſpytany: iak
as ſtringo vacuas Maſſenius
o kochał, to ſtatecznie, kogo eſtymował, to zawſze,
bez zmarſzczenia czoła, y drżenia ręki, że o nim
mowić

Q2

LITERATURA

Bibliografie, encyklopedie, herbarze

Allgemeines Kunstler-Lexikon, Berlin 2020, t. 109.

Bibliografia literatury polskiej Nowy Korbut. Oświecenie: hasła osobowe P–Ż, addenda A–O, oprac. E. Aleksandrowska z zespołem, [Warszawa] 1970, t. 6.

Bibliografia literatury polskiej Nowy Korbut. Piśmiennictwo staropolskie: hasła osobowe A–M, oprac. zespół pod kierownictwem R. Pollaka, Warszawa 1964, t. 2.

Cytowska M., *Bibliografia druków urzędowych XVI wieku*, Wrocław 1961.

Dziok-Strelnik I., *Bibliografia starych druków lubelskich 1630–1800*, Lublin 1997.

Encyclopaedia Britannica. A new survey of universal knowledge, Chicago 1947, t. 23.

Encyklopedia wiedzy o Jezuitach na ziemiach polskich Polski i Litwy 1564–1995, oprac. L. Grzebień przy współpracy zespołu jezuitów, Kraków 2004.

Encyklopedyja Powszechna, nakład, druk i własność S. Orgelbranda, Warszawa 1862, t. 11.

Estreicher K., *Bibliografia polska. Stólecie XV–XVIII*, Kraków 1891–1912, t. 15–24.

Estreicher K., *Bibliografia XIX stólecia*, Kraków 1881, t. 6.

Herbarz Polski Kaspra Niesieckiego S. J., wydany przez J. Nep. Bobrowicza, W Lipsku, 1839–1845, t. 2–9.

Nitecki P., *Biskupi kościoła w Polsce w latach 965–1999. Słownik biograficzny*, Warszawa 2000.

Podręczna Encyklopedya Kościelna, Warszawa 1904–1916, t. 17–44.

Rodzina. Herbarz szlachty polskiej, oprac. S. Uruski, Warszawa 1907, t. 4.

Skwara M., *Polskie drukowane oracje pogrzebowe XVII wieku. Bibliografia*, Gdańsk 2009.

Opracowania

Aleksandrowska E., *Sanguszkowa z Duninów Barbara Urszula*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny* (dalej PSB), Wrocław 1993, t. 34, s. 517–521.

Anusik Z., *Podział latyfundium Eustachego i Marianny z Kątskich Potockich w 1771 roku*, „Przegląd Nauk Historycznych", 2018, t. 17, nr 1, s. 8–14.

Bednarski S., *Bystrzonowski Wojciech*, [w:] PSB, Kraków 1937, t. 3, s. 176–177.

Bendowska M., *Drukarstwo żydowskie w Lublinie w drugiej połowie XVII wieku*, [w:] *Lublin w kulturze, kultura w Lublinie. Dziedzictwo kulturowe miasta od średniowiecza do współczesności*, red. P. Dymmel i R. Jop, Lublin 2018, s. 339–350.

Bochnak A., *Kalendarze lubelskie XVIII wieku*, „Bibliotekarz Lubelski", 1979, z. 1–2, s. 5–12.

Bonawentura Czarliński, Stefan Giżycki, Książę Janusz Wiśniowiecki (1598–1636) w lubelskich kazaniach pogrzebowych, [wprow. i oprac. Michał Kuran], Lublin 2007.

Budka W., *Papiernie w Lublinie i w Kocku*, „Archeion", 1956, t. 25, s. 257–275.

Butkiewicz M., *Barbara z Duninów Sanguszkowa jako mecenas w schyłkowej epoce polskiego baroku*, „Lubelski Rocznik Pedagogiczny", 2015, t. 34, z. 1, s. 105–122.

Butkiewicz M., *Sąd Ostateczny w Prawdach Wiecznych Carlo Rossignolego na tle innych katechizmów okresu staropolskiego*, „Rocznik Lubelski", 2016, t. 42, s. 11–18.

Chachaj M., *Studia uniwersyteckie lublinian w czasach staropolskich*, [w:] *Lublin w dziejach i kulturze Polski*, pod red. T. Radzika i A. A. Witusika, Lublin 1997, s. 105–114.

Chemperek D., *Biernat z Lublina i jego czasy. Najnowsze badania*, [w:] *Biernat z Lublina a literatura i kultura wczesnego renesansu w Polsce*, red. J. Dąbkowska-Kujko, A. Nowicka-Struska,

Lublin 2015, s. 9–16.

Chojecki R., *Lasocki Adam*, [w:] PSB, Wrocław 1971, t. 16, s. 535–537.

Chojęta M., *Elita władzy lubelskiej gminy miejskiej od XIV do połowy XVI wieku*, Lublin 2008, niepublikowana praca doktorska, Biblioteka Główna UMCS, sygn. PK3300.

Dobrzyniecka J., *Jabłonowski Józef Aleksander*, [w:] PSB, Wrocław 1962–1964, t. 10, s. 225–228.

Dymnicka-Wołoszyńska H., *Potocki Stanisław h. Pilawa*, [w:] PSB, Wrocław 1984, t. 28, s. 156–158.

Garesche E. F., *Nepveu Francis*, [w:] *The Catholic encyclopedia an international work of reference on the constitution, doctrine, discipline, and history of the Catholic Church*, New York 1913, t. 10, s. 750–751.

Gawarecki H., *O pierwszych książkach polskich drukowanych w Lublinie*, „Bibliotekarz Lubelski", 1965, nr 3–4, s. 19–31.

Gdula P., *Drukarstwo lubelskie*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska", Sectio F, 1953, t. 8, nr 2, s. 39–109.

Gembarzewski M., *Jan Tarło: pierwszy powstaniec polski*, Warszawa 1935.

Gmiterek H., *Dysputy wyznaniowe w Lublinie na przełomie XVI–XVII wieku*, [w:] *Lublin w kulturze, kultura w Lublinie. Dziedzictwo kulturowe miasta od średniowiecza do współczesności*, red. P. Dymmel i R. Jop, Lublin 2018, s. 87–97.

Gmiterek H., *Lublin jurydyk i Trybunału Koronnego*, [w:] *Lublin. 700 lat dziejów miasta*, red. G. Figiel, R. Szczygieł, W. Śladkowski, Lublin 2017, s. 83–99.

Grossfeld B., *Potocki Antoni Michał h. Pilawa*, [w:] PSB, Wrocław 1983, t. 27, s. 782–790.

Grossfeld B., *Potocki Eustachy*, [w:] PSB, Wrocław 1983, t. 27, s. 804–807.

Gruczyński K., *Korczyński Kasjan*, [w:] PSB, Wrocław 1968–1969, t. 14, s. 51.

Grzebień L., *Drexel, Drexelius Jeremias*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, red. R. Łukaszyk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz, Lublin 1985, t. 4, s. 209.

Grzebień L., *Rutka Teofil*, [w:] *Słownik Polskich Teologów Katolickich*, red. H. E. Wyczawski, Warszawa 1982, t. 3, s. 525–527.

Grzebień L., *Radliński Jakub Paweł*, [w:] *Słownik polskich teologów katolickich*, red. H. E. Wyczawski, Warszawa 1982, t. 3, s. 479–481.

Grzebień L., *Świrski Kazimierz*, [w:] *Słownik polskich teologów katolickich*, Warszawa 1983, t. 4, s. 314.

Gwioździk J., *Kultura pisma i książki w żeńskich klasztorach dawnej Rzeczypospolitej XVI–XVIII wieku*, Katowice 2015.

Hejnosz W., *Daniłowicz Jan Mikołaj z Żurowa*, [w:] PSB, Kraków 1938, t. 4, s. 415–416.

Jakimińska G., *Elita władzy lubelskiej gminy miejskiej w latach 1555–1651*, Lublin 2012.

Jakimińska G., *Złoty wiek Lublina*, [w:] *Lublin. 700 lat dziejów miasta*, red. G. Figiel, R. Szczygieł, W. Śladkowski, Lublin 2017, s. 61–82.

Janas E., *Miasto wydziałowe. Lublin u schyłku XVIII wieku*, [w:] *Lublin w dziejach i kulturze Polski*, pod red. T. Radzika i A. A. Witusika, Lublin 1997, s. 159–172.

Juda M., *Przywileje drukarskie w Polsce*, Lublin 1992.

Juda M., *Konradowa Anna*, [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku, t. 1: Małopolska, cz. 2: Wiek XVII–XVIII, vol. 1: A–K*, pod red. J. Pirożyńskiego, Kraków 2000, s. 337–341.

Juda M., *Konrad Paweł*, [w:] *Drukarze dawnej Polski…,t. 1, cz. 2, vol. 1*, s. 332-336.

Juda M., *Jezuici w Lublinie*, [w:] *Drukarze dawnej Polski…,t. 1, cz. 2, vol. 1*, s. 271–284.

Juda M., *Komisji Edukacji Narodowej drukarnia w Lublinie 1774–1781*, [w:] *Drukarze dawnej Polski…,t. 1, cz. 2, vol. 1*, s. 330–332.

Juda M., *Trynitarze w Lublinie*, [w:] *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku, t. 1: Małopolska, cz. 2: Wiek XVII–XVIII, vol. 2: L–Ż i drukarnie żydowskie*, pod red. J. Pirożyńskiego, Kraków 2000, s. 637–644.

Juda M., *Wieczorkowicz Jan*, [w:] *Drukarze dawnej Polski…, t. 1, cz. 2, vol. 2*, s. 647–652.

Juda M., *Pismo drukowane w Polsce XV-XVIII wieku*, Lublin 2001.

Juda M., *Karta tytułowa staropolskiej książki drukowanej*, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce", 2002, t. 46, s. 67–78.

Juda M., *Kultura książki na Lubelszczyźnie w czasach staropolskich. Zarys problematyki*, [w:] *Książki i historia. Księga Jubileuszowa ofiarowana dr. Zdzisławowi Bieleniowi z okazji 50-lecia nieprzerwanej pracy w Bibliotece im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie*, red. Z. Ciuruś i in., Lublin 2008, s. 65–80.

Juda M., *Wieczorkowicz Jan*, [w:] *Słownik biograficzny miasta Lublina*, pod red. T. Radzika, A. A. Witusika, J. Ziółka, Lublin 2009, t. 3, s. 328–329.

Juda M., *Krasuński Stanisław*, [w:] *Słownik biograficzny miasta Lublina*, pod red. T. Radzika, A. A. Witusika, J. Ziółka, Lublin 2009, t. 3, s. 163–164.

Juda M., *Stemmata w drukach lubelskich XVII–XVIII wieku*, „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy", 2014, t. 38, nr 4, s. 99–112.

Kaczmarek H., *Starożytny Egipt w podręcznikach szkolnych czasów Komisji Edukacji Narodowej*, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki", 2004, t. 49, z. 3–4, s. 39–70.

Karpiński A., *W walce z niewidzialnym wrogiem. Epidemie chorób zakaźnych w Rzeczypospolitej w XVI–XVIII wieku i ich następstwa demograficzne, społeczno-ekonomiczne i polityczne*, Warszawa 2000.

Kicińska U., *Pobożność szlachcianki w świetle polskich drukowanych mów pogrzebowych XVII wieku*, „Folia Historia Cracoviensia", 2012, t. 18, s. 213–237.

Kicińska U., *Wzorzec szlachcianki w polskich drukowanych oracjach pogrzebowych XVII wieku*, Warszawa 2013.

Knapiński R., *Ikonografia maryjna w aspekcie trynitarnym*, „Salvatoris Mater", 2000, t. 2, nr 3, s. 186–213.

Konopczyński W., *Chronologia sejmów polskich 1493–1793*, Kraków 1948.

Kunderewicz C., *Dzieła Stanisława Łochowskiego i Marcina Paciorkowskiego o polskim procesie granicznym*, Warszawa 1956.

Kuran M., *Utwory funeralne ku czci księcia Janusza Wiśniowieckiego (Czarliński, Giżycki, Fatowicz). U genezy eposu biograficznego Samuela Twardowskiego*, „Napis", Seria IX, 2003, s. 47–78.

Link-Lenczowski A., *Potocki Józef*, [w:] PSB, Wrocław 1984, t. 28, s. 59–72.

Link-Lenczowski A., Szklarska E., *Potocki Michał*, [w:] PSB, Wrocław 1984–1985, t. 28, s. 97–101.

Link-Lenczowski A., *Pułaski Szymon Franciszek*, [w:] PSB, Wrocław 1986, t. 29, s. 397–399.

Maciszewski J., *Korecki Karol (Jan Karol)*, [w:] PSB, Wrocław 1968–1969, t. 14, s. 59.

Makolągwa P., *Inspiracje emblematyczne w dramacie pasyjnym z XVII wieku. Utarczka krwawie wojującego Boga (1696)*, „Wschodni Rocznik Humanistyczny", 2010–2011, t. 7, s. 95–108.

Mejor M., *Poeta Sebastian Klonowic zapoznanym kompozytorem-zbiór pieśni Hebdomas (1581 rok)*, [w:] *Lublin w kulturze, kultura w Lublinie. Dziedzictwo kulturowe miasta od średniowiecza do współczesności*, red. P. Dymmel i R. Jop, Lublin 2018, s. 457–468.

Mienicki R., *Danejkowicz-Ostrowski Jan*, [w:] PSB, Kraków 1938, t. 4, s. 402.

Milewska-Ważbińska B., *Poezja religijna w kręgu mnichów zakonu Grobu Bożego w Polsce – Gemmae sacrosanctae crucis Jakuba Pawła Radlińskiego*, „Vox Patrum", 2016, t. 36, s. 433–440.

Murawiec W., *Giżycki Stefan*, [w:] *Słownik polskich pisarzy franciszkańskich. (Bernardyni i Franciszkanie Śląscy, Franciszkanie Konwentualni, Klaryski oraz Zgromadzenia III Reguły)*, pod red. H. E. Wyczawskiego, Warszawa 1981, s. 142.

Nowak T., *Jabłonowski Stanisław Jan*, [w:] PSB, Wrocław 1962–1964, t. 10, s. 232–239.

Nowicka-Struska A., *Pamięć zbiorowa i pamięć miasta w świetle lubelskich dominikańskich przekazów mirakularnych XVII i XVIII wieku*, [w:] *Memuarystyka w dawnej Polsce*, red. P. Borek, D. Chemperek, A. Nowicka-Struska, Kraków 2016, s. 83–98.

Ozorowski E., *Ruszel Paweł Franciszek*, [w:] *Słownik polskich teologów katolickich*, Warszawa 1982, t. 3, s. 524.

Parisciani G., *Józef z Kupertynu. Święty patron studentów*, tłum. Z. Kijas, M. Sternal, A. Lechicka, Niepokalanów 1995.

Pelc J., *Słowo i obraz. Na pograniczu literatury i sztuk plastycznych*, Kraków 2002.

Perzanowska H., *Mniszech Józef Wandalin*, [w:] PSB, Wrocław 1976, t. 21, s. 474–478.

Picur J., *O zbiorze Statuta y przywileje koronne z łacińskiego języka na polskie przełożone, nowym porządkiem zebrane, autorstwa Jana Herburta*, „Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis", 2017, t. 6, s. 167–192.

Pielas J., *Działalność publiczna Tęczyńskich w XVII wieku. Kariery Gabriela (zm. 1617), wojewody lubelskiego, i Andrzeja (zm. 1613), kasztelana bełskiego*, „Saeculum Christianum", 2019, t. 26, nr 2, s. 126–146.

Pihan-Kijasowa A., *O regionalności siedemnastowiecznych kazań pogrzebowych. Część 1: druki lubelskie*, „Poznańskie Studia Polonistyczne", Seria Językoznawcza, 2013, t. 20, nr 2, s. 159–171.

Postek S., *Dzieje szkoły pijarskiej w Łukowie 1701-1833*, dostęp 1.04.2021: https://www.lukow-historia.pl/?p=5067

Przyboś A., *Gembicki Stefan*, [w:] PSB, Kraków 1948–1958, t. 7, s. 381–382.

Przyboś A., *Radziwiłł Albrycht Stanisław h. Trąby*, [w:] PSB, Wrocław 1987, t. 30, s. 143–148.

Puszka M., *O proweniencji starych druków z lubelskich oficyn przechowywanych w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*, [w:] *Książka dawna i jej właściciele. Zbiór studiów*, pod red. D. Sidorowicz-Mulak i A. Franczyk-Cegły, Wrocław 2017, t. 2, s. 275–286.

Reychman J., *Jezierski Stanisław Rajmund*, [w:] PSB, Wrocław 1964–1965, t. 11, s. 211–212.

Rok B., *Osiemnastowieczne kalendarze lubelskich jezuitów*, [w:] *Lublin w dziejach i kulturze Polski*, pod red. T. Radzika i A. A.Witusika, Lublin 1997, s. 149–157.

Rok B., *Kalendarze jezuitów lubelskich z XVIII wieku*, [w:] *Świat kultury staropolskiej. Teksty źródłowe i studia*, Toruń 2014, s. 155–172.

Rolska-Boruch I., *Panegiryk pogrzebowy Marianny z Lubomirskich Sanguszkowej jako źródło do dziejów fundacji artystycznych w XVIII wieku*, „Roczniki Humanistyczne", 2010, t. 58, z. 4, s. 161–169.

Ruszel P., *Fawor niebieski podczas szczęśliwej elekcyjej na Królestwo Polskie Pana Naszego Miłościwego Jana Kazimierza, króla szwedzkiego, Miastu Lublinowi czasu gwałtownego niebezpieczeństwa od swawolnych Kozaków cudownym sposobem roku 1648 die 10 Novembris pokazany*, wprow. i oprac. A. Nowicka-Struska, Lublin 2013.

Ryba R., *„Książę Wiśniowiecki Janusz" Samuela Twardowskiego na tle bohaterskiej epiki biograficznej siedemnastego wieku*, Katowice 2000.

Sawa A., *Udział korektorów i zecerów w kształtowaniu tekstu drukowanego (na podstawie polskojęzycznych druków z XVI wieku)*, „Folia Bibliologica", 2011/2012, t. 53/54, s. 25–37.

Sawa A., *Antykwa w strukturze lubelskich oracji pogrzebowych z XVII wieku*, „Kwartalnik Językoznawczy", 2013, t. 15, nr 3, s. 24–47.

Sawa A., *„Nieśmiertelna pamiątka" – rola pisma drukowanego w kazaniach pogrzebowych z XVII wieku*, „Acta Humana", 2014, t. 5, s. 167–182.

Sawa A., *Oznaczenia literowe samogłosek w różnych rodzajach pisma drukowanego z XVII wieku (na podstawie Słonecznika Jeremiasza Drexeliusa)*, [w:] *Badania diachroniczne w Polsce*, pod red. D. Lipińskiego i K. T. Witczaka, Łódź 2015, s. 197–211.

Sawa A., *Struktura tekstu a jego realizacja typograficzna w drukach lubelskich z XVII wieku*, niepublikowana praca doktorska w formie elektronicznej, dostępna w Bibliotece Cyfrowej UMCS, sygn. PK4541, s. 54–374.

Serczyk W. A., *Kicki Jan*, [w:] PSB, Wrocław 1966–1967, t. 12, s. 388–389.

Sinko Z., *Z zagadnień recepcji „Sądu Ostatecznego" i „Myśli nocnych" Edwarda Younga*, „Pamiętnik Literacki: czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej", 1974, t. 65, nr 2, s. 93–155.

Skwara M., *O dowodzeniu retorycznym w polskich drukowanych oracjach pogrzebowych XVII wieku*, Szczecin 1999.

Słomak I., *Retoryka „miłosnej batalii" na przykładzie Wojska serdecznych nowo rekrutowanych afektów Hieronima Falęckiego*, Katowice 2012, praca doktorska, dostęp: 22.06.2021, https://sbc.org.pl/dlibra/docmetadata?showContent=true&id=93268

Sobieraj M., *Fundatorzy i benefaktorzy lubelskich klasztorów w XVII–XVIII wieku*, [w:] *Lublin w kulturze, kultura w Lublinie. Dziedzictwo kulturowe miasta od średniowiecza do współczesności*, red. P. Dymmel i R. Jop, Lublin 2018, s. 99–130.

Sowa J. J., *Pióra w służbie buławy. Raz jeszcze o kancelarii i archiwum hetmana Stanisława Jabłonowskiego*, „Czasopismo Prawno-Historyczne", 2018, t. 70, s. 197–212.

Stare druki lubelskie 1630–1800: wystawa na 530. rocznicę utworzenia województwa lubelskiego, kat. oprac. Elżbieta Kurpińska i Marta Łoza, Lublin 2005.

Stradomski J., *Spory o „wiarę grecką" w dawnej Rzeczypospolitej*, Kraków 2003.

Strelnik I., *Drukarnia Trynitarzy w Lublinie*, „Bibliotekarz Lubelski", 1974, nr 3–4, s. 15–32.

Strelnikowa I., *Drukarstwo lubelskie w XVI i XVII wieku*, „Bibliotekarz Lubelski", 1971, nr 3–4, s. 14–32.

Strelnikowa I., *Lubelska drukarnia jezuicka (1683–1773)*, „Bibliotekarz Lubelski", 1973, nr 1–2, s. 7–18.

Stręciwilk J., *Agreda Maria de*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, red. F. Gryglewicz, R. Łukaszyk, Z. Sułowski, Lublin 1973, t. 1, s. 192.

Szczaus A., *Uwagi metajęzykowe w Informacji matematycznej Wojciecha Bystrzonowskiego (1749)*, „Studia Językoznawcze: synchroniczne i diachroniczne aspekty badań polszczyzny", 2009, t. 8, s. 143–151.

Szczygielski W., *Krasiński Kazimierz*, [w:] PSB, Wrocław 1970, t. 15, s. 184–186.

Szczygieł R., *Lublin czasów renesansu i baroku. Gospodarczy, polityczny i kulturalny wizerunek miasta*, „Annales Universitatis Mariae Curia-Skłodowska", Sectio FF, 2005, t. 23, s. 11–20.

Szczygieł R., *Lokacja Lublina na prawie magdeburskim i jego dzieje w XIV i XV wieku*, [w:] *Lublin. 700 lat dziejów miasta*, red. G. Figiel, R. Szczygieł, W. Śladkowski, Lublin 2017, s. 37–60.

Śmiałowski J., *Sołtyk Michał*, [w:] PSB, Warszawa 2001, t. 40, s. 414–418.

Torój E., *Inwentarze księgozbiorów mieszczan lubelskich z lat 1591–1678*, Lublin 1997.

Urban W., *Pszonka Adam*, [w:] PSB, Wrocław 1986, t. 29, s. 283–284.

Urzędnicy województwa lubelskiego XVI–XVIII w. Spisy, oprac. W. Kłaczewski, W. Urban, Kórnik 1991.

Wanat B. J., *Udział Najświętszej Maryi Panny w zbawczym dziele Trójcy Świętej w karmelitańskiej ikonografii*, [w:] *Trójca Święta a Maryja. Materiały z sympozjum mariologicznego zorganizowanego przez Polskie Towarzystwo Mariologiczne. Częstochowa, 6–8 września 1999 r.*, red. nauk. T. Siudy, K. Pek, Częstochowa 2000, s. 203–226.

Waniczkówna H., *Czartoryski Adam Kazimierz*, [w:] PSB, Kraków 1938, t. 4, s. 249–257.

Witkowska-Kunach J., *Stan badań nad produkcją wydawniczą drukarni Pawła Konrada i jego następców w latach 1630–1667*, [w:] *Lublin a książka. Materiały z konferencji naukowej Lublin–Pszczela Wola, 6–7 listopada 2002 r.*, pod red. A. Krawczyka, E. Józefowicz-Wisińskiej, Lublin 2004, s. 173–193.

Wojciechowski L., *Dominikańskie sanktuarium Krzyża św. w Lublinie do połowy XVII wieku*, [w:] *Dominikanie w Lublinie. Studia z dziejów i kultury*, pod red. H. Gawareckiego, Lublin 2006, s. 111–146.

Wnuk A., *Mieszczanie lubelscy przełomu XVI/XVII wieku a książka*, [w:] *Lublin a książka. Materiały z konferencji naukowej Lublin–Pszczela Wola, 6–7 listopada 2002 r.*, pod red. A. Krawczyka i E. Józefowicz-Wisińskiej, Lublin 2004, s. 73–89.

Wyczawski H. E., *Małachowski Jan*, [w:] PSB, Wrocław 1974, t. 19, s. 396–398.

Zalewski L., *Katedra i Jezuici w Lublinie*, cz. 1, Lublin 1947.

Zawisza N., *Mylius Jan Fryderyk*, [w:] PSB, Wrocław 1977, t. 22, s. 355–357.

Zielińska Z., *Pociej Antoni*, [w:] PSB, Wrocław 1982–1983, t. 27, s. 27–28.

Zielińska Z., *Sapieha Jan Fryderyk*, [w:] PSB, Warszawa 1994, t. 35, s. 12–16.

Zielińska Z., *Skorupka Maciej Kazimierz*, [w:] PSB, Warszawa 1998, t. 38, s. 280–281.

Ziober A., *„Dwa Lwi Klejnot Sapieżyński…". Propaganda i tradycja w kazaniach pogrzebowych Lwa, Jana Stanisława i Pawła Stefana Sapiehów*, [w:] *Relacje międzypokoleniowe w epoce staropolskiej*, red. M. Czapliński, P. Borowy, Łódź 2018, s. 9–32.

Żelewski R., *Herburt Jan*, [w:] PSB, Wrocław 1960–1961, t. 9, s. 440–442.

Dr Marta Puszka (nazwisko panieńskie Chojęta) – historyk, kustosz. Od 2009 roku pracuje w Oddziale Zbiorów Specjalnych Biblioteki UMCS w Lublinie. Absolwentka I Liceum Ogólnokształcącego im. Tadeusza Kościuszki w Łukowie. W latach 1999–2004 studiowała historię na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, w 2008 roku obroniła doktorat pt.: „Elita władzy lubelskiej gminy miejskiej od XIV do połowy XVI wieku". Autorka publikacji naukowych z zakresu historii i bibliotekoznawstwa.

W niniejszym albumie przedstawiono wszystkie lubelskie stare druki znajdujące się w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Marii-Curie Skłodowskiej w Lublinie.
Prezentację druków skomponowano chronologicznie w odniesieniu do poszczególnych drukarni, począwszy od pierwszego, wydrukowanego w 1630 roku, aż do ostatniego, wydanego w 1798 roku. Przedstawiono: szczegółowy opis bibliograficzny, numer pozycji znajdujący się w *Bibliografii starych druków lubelskich* Ireny Dziok-Strelnik, sygnaturę, pod którą dany druk figuruje w zbiorze bibliotecznym. Jeśli dzieło zostało opublikowane w Bibliotece Cyfrowej UMCS, dodawano również link z adresem internetowym.
Ponadto przy każdym druku umieszczono informacje dotyczące jego autora, ewentualnie tłumacza, adresata dedykacji oraz – czasem – okoliczności powstania dzieła. Niekiedy w skrócie przedstawiono tematykę dzieła oraz jego układ tekstowy. W zależności od druku te informacje są mniej lub bardziej obszerne. Na końcu opisu znajduje się informacja o okolicznościach i sposobie nabycia poszczególnych egzemplarzy przez Bibliotekę UMCS, ich proweniencji, jeśli jest znana, a także o stanie zachowania oraz ewentualnych defektach.
Do prezentacji opisu druku dodano materiał ilustracyjny – stronę tytułową dzieła. Niestety, niektóre utwory nie mają stron tytułowych, więc wybrano inne karty, na przykład z dedykacją. Prezentowany materiał ilustracyjny pochodzi wyłącznie ze zbioru starodruków będących w posiadaniu Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Aby uzmysłowić Czytelnikowi rzeczywisty wygląd i stan zachowania druków, nie poprawiano ani nie ulepszano wyglądu ilustracji […].

wydawnictwo.umcs.eu

UMCS
WYDAWNICTWO

9 788322 794906